

Zpravodaj KVZ

ZPRAVODAJ KANCELÁŘE
VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE PRO
ZASTUPOVÁNÍ
ČESKÉ REPUBLIKY PŘED
EVROPSKÝM SOUDEM
PRO LIDSKÁ PRÁVA

2023

číslo 3 | listopad | ročník 11

Soudcovské platy

Kubát a ostatní proti České republice

Zásahy státu do platů soudců
v letech 2011–2014

Hate speech

Sanchez proti Francii

Odpovědnost politika
za komentáře třetích osob
na jeho účtu na sociální síti

Inkluzivní vzdělávání

T. H. proti Bulharsku

Přiměřené úpravy vůči žákovi
s psychosociálními postižením

Občanské právo

Soudcovské platy 6

Kubát a ostatní proti České republice

Zásahy státu do platů soudců v letech 2011–2014.

Rodinné právo 9

A a B proti Francii

Asistovaná reprodukce a rozchod partnerů.

O. H. a G. H. proti Německu

Změna pohlaví a rodičovství.

Jírová a ostatní proti České republice

Zákaz styku bývalých pěstounů s dítětem.

Karas proti České republice

Omezení stykových práv rodiče s dítětem.

Marcoski a Rath proti České republice

Mezinárodní únos dítěte a jeho důsledky pro rodiče-únosce.

P. N. proti České republice

Nahrazení souhlasu jednoho z rodičů s přemístěním bydliště dětí do zahraničí.

Ochrana majetku 20

Dohnal proti České republice

Zpochybnění vlastnického práva k pozemku v rámci posuzování předběžné otázky.

Zneužití práva podat stížnost 21

Ferrara a ostatní proti Itálii

Účelové větvení řízení, které přispívá k zahlcení soudního systému.

Trestní právo

Hate speech 25

Sanchez proti Francii

Odpovědnost politika za komentáře třetích osob na jeho účtu na sociální síti.

Nepomnyashchiy a ostatní proti Rusku

Nedostatečná reakce vnitrostátních orgánů na homofobní výroky politiků.

Gaponenko proti Lotyšsku

Vazební stíhání za sérii proruských příspěvků na internetu.

Právo na život 33

Stanevi proti Bulharsku

Nemožnost získat náhradu nemajetkové újmy za smrt příbuzného.

Spravedlivý proces 35

Konečný proti České republice

Příležitost obhajoby vyjádřit se ke stanovisku státního zastupitelství a dosáhnout předvolání dalších svědků.

Inkluzivní vzdělávání.....37

T. H. proti Bulharsku

Přiměřené úpravy vůči žákovi s psychosociálním postižením.

Ochrana obydlí.....39

Simonova proti Bulharsku

Nařízení demolice nezákonně postaveného domu bez individuálního zkoumání přiměřenosti.

Cizinecké právo..... 40

Azzaqui proti Nizozemsku

Zrušení oprávnění k pobytu a uložení zá-
kazu vstupu u duševně nemocné osoby.

Finanční právo..... 42

S. C. Zorina International S. R. L. proti Rumunsku

Sankce za spáchání drobného přestupku
nevystavení účtenek.

Životní prostředí.....44

Kuklovi proti České republice

Umístění plynovodu v těsné blízkosti obydlí
stěžovatelů.

Nové stížnosti a oznámení proti České republice

Transgender	46
Insolvenční řízení	46
Respektování rodinného života	47
Právo na ochranu vlastnictví	47
Soudní poplatky	48

Velký senát Soudu

Spravedlivé zadostiučinění	49
Terorismus.....	49
Telefonní odposlechy	50
Transfúze krve	50

Výkon rozsudků Soudu

Kolegium expertů k výkonu rozsudků Soudu ...	51
--	----

Rozhodovací činnost jiných meziná- rodních orgánů v oblasti lidských práv

Výbor OSN pro práva dítěte	54
----------------------------------	----

Nově pořízené anotace a překlady rozsudků Soudu proti třetím státům

Rodinné právo	57
Civilní právo	57

Anotace rozsudků a rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva obsažené ve Zpravodaji nejsou úředními rozhodnutími a nejsou závazné. Jsou však autorskými díly chráněnými autorským právem. Zpravodaj jako celek ani jednotlivé anotace v něm obsažené proto nesmí být bez předchozího souhlasu státu reprezentovaného Ministerstvem spravedlnosti zpřístupňovány veřejnosti ani jinak užívány, zejména rozmnožovány, nad rámec volného užití dle § 30 autorského zákona a zákonných licencí dle § 31 a násl. autorského zákona.

Přehled použitých piktogramů

Jednotlivé články Úmluvy a protokolů

článek 2: Právo na život

článek 3: Zákaz mučení

článek 4: Zákaz otroctví a nucených prací

článek 5: Právo na svobodu a osobní bezpečnost

článek 6: Právo na spravedlivé řízení

článek 8: Právo na respektování soukromého a rodinného života

článek 9: Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání

článek 10: Svoboda projevu

článek 11: Svoboda shromažďování a sdružování

článek 14: Zákaz diskriminace

článek 1 Protokolu č. 1: Ochrana majetku

článek 2 Protokolu č. 1: Právo na vzdělání

článek 3 Protokolu č. 1: Právo na svobodné volby

článek 2 Protokolu č. 4: Svoboda pohybu

Ostatní piktogramy

Rozhodnutí proti ostatním státům Rady Evropy

Rozhodnutí proti České republice

Rozhodnutí velkého senátu Soudu

Mezistátní stížnost

Občanské právo

Správní právo

Trestní právo

Užitečné odkazy

Slovo úvodem

Milé čtenářky, milí čtenáři,

s blížícím se koncem roku spěje do finále i náš čtyřletý projekt financovaný z Norských fondů. Usilujeme v něm o lepší dostupnost judikatury štrasburského soudu a dalších pramenů mezinárodního práva lidských práv.

S cílem podpořit, aby soudy, ministerstva a další státní orgány Evropskou úmluvu o lidských právech a další lidskoprávní úmluvy běžně používaly a aby byly vodítkem a korektivem v jejich každodenní činnosti.

Na přelomu roku spustíme nový portál <http://mezisoudy.cz/>. Na něm naleznete všechny mezinárodní úmluvy o lidských právech, kterými je Česká republika vázána. K úmluvám OSN jsme nechali přeložit tzv. obecné komentáře smluvních výborů, které blíže specifikují, jaká mají jednotlivá základní práva zakotvená v těchto úmluvách konkrétní obsah. Na novém webu tak najdete obecné komentáře Výboru OSN pro práva dítěte, Výboru OSN pro práva osob se zdravotním postižením či Výboru OSN pro občanská a politická práva.

Z judikatury ESLP se můžete těšit zejména na tematické příručky k aktuálním a významným právním otázkám. Kromě souhrnu obecných zásad plynoucích z judikatury ESLP a přehledu jeho klíčových rozsudků nabídnou i vazbu na judikaturu Ústavního soudu i dalších českých vrcholných soudů. Vedle příruček z naší dílny překládáme i řadu příruček, které na své nové stránce [Knowledge Sharing Platform](#) od loňského roku zveřejňuje ESLP.

Pro legislativce jsme připravili návod, jak ověřit soulad návrhu právního předpisu se závazky, které pro nás plynou z Úmluvy a judikatury ESLP. Jeho pracovní verzi si můžete prohlédnout [zde](#). Legislativní pravidla vlády vyžadují ověření slučitelnosti již dnes. V praxi se to ale mnohdy neděje. Často proto, že klást si správné otázky a vědět, kde a jak na ně najít odpověď, není úplně snadné. Náš průvodce a školení, která k němu pořádáme, by situaci mohly zlepšit.

Vylepšujeme též naši [databázi judikatury ESLP](#). Nově by měla nabízet veškerou judikaturu ESLP, nejen tu přeloženou do českého jazyka, ale také judikaturu Ústavního soudu. K tomu i řadu rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva a výborů OSN. Na jednom místě tak k hledané právní otázce najdete relevantní judikaturu všech těchto lidskoprávních soudů a výborů.

Projekt korunuje mezinárodní konference *Making Human Rights a Reality: Implementace mezinárodních lidskoprávních závazků na vnitrostátní úrovni*, kterou pořádáme 23. listopadu v Praze. Jak název napovídá, mluvit budeme o tom, co různí aktéři – zákonodárci, soudci, úředníci, nevládní organizace i mezinárodní organizace – mohou a měli by dělat, aby lidská práva nezůstala jen prázdnou proklamací na papíře, ale byla denně naplňována. Těšit se můžete na mnohé skvělé osobnosti, jak z českého, tak evropského prostředí. Namátkou soudkyni ESLP Kateřinu Šimáčkovou, soudce Ústavního soudu Jana Wintra, místopředsedkyni Evropské komise Věru Jourovou, zástupce ombudsmana Víta A. Schorma, profesorku z Middlesex University Alice Donald či generální sekretářku Evropské sítě národních lidskoprávních institucí Debbie Kohner. Více se o konferenci dozvíte [zde](#). Stále je možné

se prostřednictvím formuláře na stránkách konference registrovat k účasti. K dispozici bude i online stream.

Myslím, že je po všech stránkách na co se těšit. A věřím, že náš projekt svou troškou přispěje k tomu, že hledisko lidských práv se stane běžnou součástí rozhodování a činnosti orgánů státu, alepší se tak život nás všech.

Co se aktuálně děje v projektu, ale i u ESLP, můžete sledovat na našich [sociálních sítích](#).

Letos je tomu 10 let, co byl sjednán, a 5 let, co vstoupil v platnost, [Protokol č. 16 k Úmluvě](#). V polovině října k tomuto výročí Soud uspořádal odborný [seminář](#). Protokol č. 16 umožňuje vrcholným vnitrostátním soudům požádat Soud o posudek. Mohou tak učinit v rámci konkrétní věci, kterou rozhodují, pro niž potřebují vyřešit důležitou otázku výkladu či použití práv chráněných Úmluvou. ESLP dosud vydal šest posudků. Týkaly se nejrůznějších otázek od náhradního mateřství přes promlčení trestného činu mučení či procesní práva v řízení o osvojení po trestní stíhání vlastizrady.

Protokol č. 16 dosud podepsalo 25 států Rady Evropy. Česká republika mezi nimi zatím není. V poslední době se ale u nás o ratifikaci začalo hovořit. Jak zaznělo na semináři Soudu, Protokol č. 16 se ukázal být dobrým nástrojem soudního dialogu mezi vnitrostátními soudy a ESLP. Vrcholným vnitrostátním soudům dává možnost, nikoli povinnost, vyžádat si stanovisko ESLP, jak v daném kontextu Úmluvu vyložit. Posudky nejsou závazné, ESLP neposuzuje individuální případ. Je na vnitrostátním soudu, který o posudek požádal, aby ve světle vodítek, které obdržel od ESLP, věc rozhodl. Vnitrostátní soudy o posudek žádají zpravidla v situaci, kdy je třeba vyřešit otázku, která je obecného, systémového charakteru a má význam nejen pro posuzovaný případ, ale potenciálně i pro řadu dalších. Posudky se tak stávají integrální součástí judikatury ESLP a mohou být vodítkem v rozhodovací činnosti i pro soudy z jiných států. Pomáhají věci posoudit z hlediska Úmluvy v dřívějším stadiu, a předcházet tak porušením.

Jak na semináři vyzdvihl profesor Enrico Albanesi z univerzity v Janově i předseda francouzského nejvyššího soudu Christophe Soulard, vnitrostátní soudy nejsou v řízení o posudku jen pasivními příjemci judikatury ESLP, ale mají možnost svými otázkami judikaturu spoluvytvářet nebo Soud svými argumenty vyzvat, aby svou stávající judikaturu přehodnotil. Protokol č. 16 tak otevírá možnost skutečného dialogu mezi ESLP a vnitrostátními soudy. Pozici vnitrostátních soudů v systému Úmluvy tak Protokol č. 16 spíše posiluje, než by jim ubíral prostor, jak se při vzniku posudkového řízení obávali jeho kritici. Není tedy proč zůstat stranou.

Příjemné čtení Zpravodaje přeje

Petr Konůpka,
vládní zmocněnec

Konference *Making Human Rights a Reality*

Dne **23. listopadu 2023** pořádáme v pražském Operu celodenní mezinárodní odbornou konferenci *Making Human Rights a Reality: Implementace mezinárodních lidskoprávních závazků na vnitrostátní úrovni*. Cílem konference je propojit vnitrostátní i mezinárodní aktéry zapojené do procesu implementace, pojmenovat výzvy, kterým v praxi čelí, a diskutovat o tom, co mohou a měli by dělat, aby byla lidská práva skutečně naplňována.

Na konferenci vystoupí řada významných českých i zahraničních osobností. Těžit se můžete například na soudkyni ESLP **Kateřinu Šimáčkovou**, místopředsedkyni Evropské komise **Věru Jourovou**, vedoucí oddělení pro výkon rozsudků ESLP Rady Evropy **Clare Ovey**, polského ústavního právníka **Jakuba Jaraczewského** z Democracy Reporting International, ředitelku European Implementation Network **Iouliettu Bisiouli**, zástupce tajemníka EVSP **Henrika Kristensena**, profesora teorie práva a ústavního soudce **Jana Wintra**, generální sekretářku ENHRI **Debbie Kohner**, zástupce veřejného ochránce práv **Víta A. Schorma**, soudce NSS **Iva Pospíšila** nebo bývalou veřejnou ochránkyni práv **Annu Šabatovou**.

Bližší informace o programu, řečnících a registraci naleznete na [webu konference](#) a na našich [sociálních sítích](#). Konference bude streamovaná – link k připojení bude dostupný na webu konference.

Konference se koná pod záštitou prezidenta České republiky Petra Pavla.

KONFE
—
RENCE

Making Human Rights a Reality:

Implementace mezinárodních lidskoprávních závazků na vnitrostátní úrovni.

23. listopadu 2023

Opero, Praha

www.konference.mezisoudy.cz

Soudcovské platy

Rozsudek ze dne 22. června 2023 ve věci č. 61721/19 a 5 dalších – Kubát a ostatní proti České republice

Senát páté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že v souvislosti se zásahy státu do soudcovských platů v letech 2011–2014 nedošlo k porušení práva na spravedlivé řízení podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy ani práva na pokojné užívání majetku podle článku 1 Protokolu č. 1. Námitku porušení zákazu diskriminace na poli článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1 Soud rovněž jednomyslně odmítl jako zjevně neopodstatněnou.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Předmětné stížnosti podalo šest soudců obecných soudů České republiky a týkaly se zásahů státu do soudcovských platů v období od 1. ledna 2011 do

Stěžovatelé v roce 2015 nepřistoupili na mimosoudní vyrovnání se státem o částečném dorovnání platů za období 2012–2014. Soudní cestou se domáhali zpětného doplacení platů do výše tzv. trojnásobku, avšak neúspěšně.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODS. 1 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že vnitrostátní soudy včetně Ústavního soudu se řádně nevypořádaly s jejich argumentací a důkazy a náležitě neodůvodnily svá rozhodnutí.

Dle Soudu rozhodnutí přijatá v individuálních řízeních týkajících se stěžovatelů plně respektovala dosavadní plenární nálezy Ústavního soudu v dané oblasti, a to zejména sp. zn. Pl. ÚS 28/13 a Pl. ÚS 20/15. V těchto nálezech Ústavní soud pečlivě objasnil, proč i v případech zrušení právní úpravy soudcovských platů platí obecné pravidlo českého ústavního práva, dle něhož má takové rozhodnutí účinky pouze do budoucna, a nikoli retroaktivně. Ze zásady právní jistoty plyne, že ke změně ustálené judikatury může dojít jen tehdy, jsou-li předloženy

31. prosince 2014. Stěžovatelé poukázali především na to, že v uvedeném období docházelo k opakovaným novelizacím zákona č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu. V důsledku těchto změn se platová základna pro soudce snížila z trojnásobku průměrné nominální měsíční mzdy fyzických osob v nepodnikatelské sféře na 2,5násobek (později na 2,75násobek), případně se tato základna stanovila fixní částkou. Ústavní soud dané právní úpravy jako protiústavní opakovaně zrušil, a to nálezy sp. zn. Pl. ÚS 16/11 ze srpna 2011, Pl. ÚS 33/11 z května 2012 a Pl. ÚS 28/13 z července 2014. V posledním citovaném nálezu Ústavní soud uvedl, že tento nálezy má účinky toliko *ex nunc* a nezakládá nárok na zpětné doplacení rozdílů v platech a dalších náležitostech. V nálezu sp. zn. Pl. ÚS 20/15 z července 2016 pak Ústavní soud zopakoval, že z jeho derogačních nálezů v oblasti soudcovských platů nelze dovodit konkrétní majetkové nároky jednotlivých soudců.

zvláště naléhavé a přesvědčivé důvody. K tomu však v případě stěžovatelů nedošlo. Soudy rozhodující v jednotlivých řízeních iniciovaných stěžovateli tedy musely respektovat zmíněnou judikaturu Ústavního soudu, a bylo proto jen přirozené, že na ni ve velké míře odkazovaly. Ve světle uvedeného Soud neshledal, že by rozhodnutí těchto soudů nebyla dostatečně odůvodněna, a k porušení práva na spravedlivé řízení proto nedošlo.

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 1 PROTOKOLU Č. 1 K ÚMLUVĚ

Stěžovatelé dále namítali, že jejich legitimní očekávání na platy ve výši tzv. trojnásobku nebyla naplněna.

a) K přijatelnosti

Soud připomněl, že ochranu článku 1 Protokolu č. 1 může za určitých okolností požívat i „legitimní očekávání“ na získání majetku; takový nárok však musí mít dostatečný základ ve vnitrostátním právu, a to např. v ustálené judikatuře vnitrostátních soudů (*Kopecký proti Slovensku*, č. 44912/98, rozsudek velkého senátu ze dne 28. září 2004, § 52). Legitimní očekávání nicméně nevznikne v případě, kdy existuje spor

o správný výklad domácího práva a argumenty stěžovatele jsou posléze odmítnuty vnitrostátními soudy (tamtéž, § 50).

Dále Soud zopakoval, že Úmluva nezaručuje právo na to, aby byl osobě setrvale vyplácen plat v konkrétní výši (*Vilho Eskelinen a ostatní proti Finsku*, č. 63235/00, rozsudek velkého senátu ze dne 19. dubna 2007, § 94). Jestliže však právní úprava zakotvuje určitou výši platů veřejných zaměstnanců a podmínky stanovené pro získání těchto platů jsou splněny, státní orgány nemohou odmítnout řídit se danou úpravou, dokud zůstává v účinnosti (*Mihăieş a Senteş proti Rumunsku*, č. 44232/11 a další, rozhodnutí ze dne 6. prosince 2011, § 15).

Soud uvedl, že v okolnostech projednávané věci má pochyby o tom, zda stěžovatelům náleželo legitimní očekávání, a tím i „majetek“. O této otázce však nemusí rozhodnout, neboť z důvodů uvedených níže dospěl k závěru, že k porušení článku 1 Protokolu č. 1 nedošlo.

b) K odůvodnění

Dle Soudu nesměřují námitky stěžovatelů proti samotným novelizačním zákona č. 236/1995 Sb., ale proti skutečnosti, že Ústavní soud odmítl přiznat svým derogačním nálezům v této oblasti retroaktivní účinek. V dalším kroku se tedy Soud zabýval takto vymezeným zásahem.

právem ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1 (srov. *Da Conceição Mateus a Santos Januário proti Portugalsku*, č. 62235/12 a další, rozhodnutí ze dne 8. října 2013, § 21).

2. Cíl zásahu

Ve své judikatuře – a to zejména v nálezu Pl. ÚS 28/13 – Ústavní soud vysvětlil, proč by měla být časová účinnost derogačních nálezů v oblasti soudcovských platů pouze *pro futuro*. Uvedl, že zpětné doplacení soudcovských platů by znamenalo významný a nepředvídaný zásah do státního rozpočtu v období ekonomické krize, který by vedl k růstu napětí mezi společností a soudci. Dle Soudu byl tedy zásah do práv stěžovatelů založen na důvodech ekonomické a sociální povahy, přičemž pro posouzení těchto otázek jsou v lepším postavení vnitrostátní orgány. V návaznosti na to Soud konstatoval, že nemůže nepřiznat zvláštní relevanci argumentům předloženým nejvyšším českým soudním orgánem, rozhodujícím navíc v plenární formaci, které podle všeho nepostrádají rozumný základ (srov. (*Mihăieş a Senteş proti Rumunsku*, cit. výše, § 19). Ve světle uvedeného

1. Zákonnost zásahu

Soud již v minulosti shledal přijatelným, když Ústavní soud prohlásil určité ustanovení za protiústavní, avšak ponechal jej po přechodnou dobu v účinnosti a stanovil zákonodárci lhůtu pro přijetí nové úpravy (srov. *Walden proti Lichtenštejnsku*, č. 33916/96, rozhodnutí ze dne 16. března 2000). Možnost nejvyššího soudního orgánu odložit časové účinky svého rozhodnutí o protiústavnosti právní úpravy – pakliže to ve výjimečných okolnostech vyžaduje to veřejný zájem – nelze hodnotit jako svévolný postup. Může se totiž ukázat jako nezbytné vyhnout se zjevně nepřiměřeným důsledkům plynoucím z uvedeného rozhodnutí v oblasti tak citlivé, jako je ekonomická politika státu v období vážné ekonomické krize (*Frantzeskaki a ostatní proti Řecku*, č. 57275/17, rozhodnutí ze dne 12. února 2019, § 39).

V projednávané věci nelze na straně Ústavního soudu identifikovat ani nejednotnou judikaturu, ani změnu přístupu. Jak už Soud shledal na poli článku 6 Úmluvy, rozhodnutí Ústavního soudu přiznat svým předmětným rozhodnutím účinky toliko do budoucna bylo v souladu s jeho předchozí praxí a s českou ústavní tradicí. Přístup Ústavního soudu v projednávané věci měl tedy právní základ v domácí legislativě a judikatuře. Z uvedeného plyne, že zásahy vůči stěžovatelům, spočívající v odmítnutí zpětného doplacení rozdílu v platech, byly aprobovány Ústavním soudem, a to v souladu s vnitrostátním

Soud uzavřel, že namítaný zásah sledoval legitimní cíl ve veřejném zájmu.

3. Přiměřenost zásahu

Soud předně poukázal na to, že dle Ústavního soudu by se zpětné doplacení požadovaných částek týkalo i období, kdy se Česká republika nacházela ve finanční krizi, resp. se z této krize teprve pomalu zotavovala. Třebaže stěžovatelé tento argument zpochybnili, Soud nenašel dostatečné důvody pro to, aby ho vyhodnotil jako svévolný či zjevně mylný.

Za nejdůležitější aspekt Soud nicméně označil skutečnost, že nic nenasvědčuje závěru, že by namítané opatření negativně ovlivnilo způsobilost českých soudců, včetně stěžovatelů, vykonávat svoji profesi nezávisle a nestranně (srov. *Zubko a ostatní proti Ukrajině*, č. 3955/04 a další, rozsudek ze dne 26. dubna 2006, § 68), ani že by představovalo ohrožení jejich živobytí (srov. *Savickas a ostatní proti Litvě*, č. 66365/09, rozhodnutí ze dne 15. října 2013, § 94), což ostatně stěžovatelé ani netvrdí. V této souvislosti Soud upozornil na to, že většina českých soudců (ne však stěžovatelé) se

v rámci mimosoudních dohod se státem vzdala předmětných nároků. Navíc dle údajů předložených vládou (které stěžovatelé nenapadli) i navzdory snížení předmětného koeficientu průměrné měsíční soudcovské platy v letech 2011–2014 kontinuálně rostly.

Soud nicméně dodal, že vnímá argument stěžovatelů, dle něhož byla uvedená situace ve výsledku výhodná pro stát, jelikož mu umožnila ušetřit příslušnou sumu na úkor soudců. Označil za znepokojivé, že – jak uvedl i český Ústavní soud – český zákonodárce v oblasti soudcovských platů dlouhodobě postupoval záměrně protiústavním způsobem, přičemž překračoval limity nastavené ustálenou judikaturou Ústavního soudu. V této souvislosti Soud odkázal na různé dokumenty Rady Evropy, dle nichž by výše platů soudců měla být stanovena tak, aby je chránila před nátlaky zaměřenými na ovlivňování jejich rozhodování a jednání. Dále Soud zopakoval, že pokud stát soudcům nevyplácí benefity, na které mají tito zákonný nárok, jedná se o postup, který může vést k tomu, že soudci nebudou vykonávat své povinnosti s náležitým nasazením (srov. [Zubko a ostatní proti Ukrajině](#), cit. výše, § 68–69).

V projednávané věci nicméně Soud shledal, že jeho úkolem je posoudit zásah spočívající v tom, že Ústavní soud odepřel stěžovatelům zpětné doplacení rozdílů v platech. Poukázal na to, že stejný orgán zároveň již před vydáním rozhodnutí ve věcech stěžovatelů zrušil

zákonnou úpravu soudcovských platů z důvodu, že nebyla založena na náležité ekonomické analýze. Dle Soudu je skutečnost, že Ústavní soud již před vydáním napadených rozhodnutí konal za účelem ochrany legitimních zájmů soudců ohledně jejich platů, nepochybně relevantní pro posouzení přiměřenosti předmětného zásahu.

Ve světle uvedeného Soud dospěl k závěru, že – za předpokladu, že článek 1 Protokolu č. 1 se na projednávanou věc vztahuje – zásah do vlastnického práva stěžovatelů byl přiměřený, a k porušení citovaného ustanovení tedy nedošlo.

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 14 ÚMLUVY VE SPOJENÍ S ČLÁNEM 1 PROTOKOLU Č. 1

Stěžovatelé nakonec namítali platovou diskriminaci ve srovnání se zaměstnanci státní správy, zejména s náměstky ministrů, řediteli odborů a dalšími osobami ve srovnatelných pozicích na jednotlivých ministerstvech. Druhý stěžovatel navíc namítal diskriminaci ve srovnání s pracujícími důchodci, a to s argumentem, že ve stejný den, kdy byl přijat nálezný sp. zn. Pl. ÚS 28/13, přijal Ústavní soud i nálezný sp. zn. Pl. ÚS 31/13, jímž zrušil ustanovení zákona o daních z příjmů, dle něhož základní slevu na dani nelze uplatnit u tzv. pracujících důchodců, a současně přijal odlišný právní závěr ohledně zpětného doplacení finančního rozdílu založeného

neústavní zákonou úpravou, když nárok na zpětné doplacení přiznal. Šestý stěžovatel namítal i diskriminaci ve vztahu k soudcům, kterým stát v roce 2015 v rámci mimosoudních dohod přiznal částečné dorovnání platů, jelikož „těm stát vyplatil to, co si stěžovatel musel vysoudit“.

Co se týče první uvedené námítky, Soud připomněl, že článek 14 Úmluvy zaručuje ochranu před odlišným zacházením s osobami, které se nacházejí v analogických či relevantně podobných situacích ([Biao proti Dánsku](#), č. 38590/10, rozsudek velkého senátu ze dne 24. května 2016, § 89). Pakliže stěžovatelé namítají platovou diskriminaci ve srovnání s vyššími státními úředníky, a to s argumentem, že platy těchto zaměstnanců nebyly v rozhodném období sníženy, je potřeba se zabývat otázkou, zda se soudci v České republice nacházejí v analogické situaci, co se týče platů, jako vyšší státní úředníci. V této souvislosti Soud poukázal na několik aspektů českého právního řádu. Platy soudců jsou stanoveny zákonem č. 236/1995 Sb., který upravuje rovněž platy poslanců, členů vlády, prezidenta republiky a českých poslanců Evropského parlamentu. Podle

zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, mají soudci právo setrvat ve své funkci až do dosažení věku 70 let a v zásadě je nelze odvolat proti jejich vůli. Na druhou stranu zaměstnávání státních úředníků se v předmětné době řídilo zákoníkem práce a jejich platy byly stanoveny toliko nařízením vlády. Jedinečné postavení soudců potvrzuje i judikatura Ústavního soudu, dle níž náleží zákonodárci rozdílný dispoziční prostor k platovým restrikcím vůči soudcům a v jiných oblastech veřejné sféry, přičemž musí zohlednit odlišnost funkce soudců a představitelů moci zákonodárné a výkonné, zvláště pak státní správy (srov. nálezný sp. zn. Pl. ÚS 33/11). Ústavní soud tedy zdůraznil, že legislativa musí rozlišovat mezi soudci a státními úředníky. Ve světle uvedeného Soud uzavřel, že státní úředníky, kteří byli v dané době zaměstnáváni podle běžného pracovního práva, nelze srovnávat se soudci, jejichž pouto se státem se vyznačuje jednak specifickými funkcemi, které vykonávají, a jednak zásadou soudcovské nezávislosti (srov. [Gellértheygi a ostatní proti Maďarsku](#), č. 78135/13, rozhodnutí ze dne 6. března 2018, § 34–41). Stěžovatele jakožto soudce tudíž nelze pro účely

předmětné námitky považovat za osoby v analogické či relevantně podobné situaci vůči vyšším státním úředníkům.

Pokud jde o námitku druhého stěžovatele ohledně diskriminace ve srovnání s pracujícími důchodci, dle Soudu bylo jeho záměrem upozornit na odlišné přístupy Ústavního soudu v nálezech sp. zn. Pl. ÚS 28/13 a Pl. ÚS 31/13. Tato námitka se tak týká spíše údajných rozporů v judikatuře, a tedy zásady právní jistoty, kterou se však Soud již zabýval na poli čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Není proto nutné ji znovu zkoumat z hlediska článku 14 ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1. Nadto dle Soudu předmětné situace soudců a pracujících důchodců nejsou žádným způsobem srovnatelné.

K námitce šestého stěžovatele Soud uvedl, že nevyvolává otázky na poli článku 14 Úmluvy: skutečnost, že stěžovatel si musel soudně vymoci sumy, které stát vyplatil jiným soudcům v rámci mimosoudních dohod, byla důsledkem jeho svobodného a informovaného rozhodnutí nepřistoupit na uvedenou dohodu, dle níž by se musel vzdát všech dalších platových nároků vůči státu za období let 2011–2014. Tímto rozhodnutím stěžovatel sám sebe dostal do odlišné situace ve srovnání se soudci, kteří dohodu přijali.

Ve světle uvedeného Soud shledal, že všechny námitky na poli článku 14 ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1 jsou zjevně neopodstatněné. Rodinné právo

Rodinné právo

Rozsudek ze dne 8. června 2023 ve věci č. 12482/21 – A a B proti Francii

Senát páté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že zrušením uznání otcovství na žádost otce vůči dítěti, které bylo počato bez jeho souhlasu pomocí asistované reprodukce zahrnující cizího dárce, nedošlo k porušení práva dítěte na respektování jeho soukromého života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

První stěžovatelka A spolu se svým partnerem C v březnu 2012 navštívila lékaře ve Španělsku za účelem využití služeb asistované reprodukce. V dubnu a prosinci 2012 u ní proběhly dva pokusy o implantaci embrya, které však skončily neúspěchem. V září 2012 A a C uzavřeli manželství. V březnu 2013 se jejich vztah rozpadl a dne 3. května 2013 požádali po vzájemné dohodě o rozvod. Dne 12. května 2013 podstoupila stěžovatelka ve Španělsku třetí pokus o implantaci embrya, a to skrze anonymní dárce gamet (vajíček a spermií). V červnu 2013 bylo manželství A a C rozvedeno. V listopadu 2013 se stěžovatelce A narodila dcera, druhá stěžovatelka B. O dva dny později C uznal otcovství B. V lednu 2015 podal C k soudu návrh na zrušení

uznání otcovství. Argumentoval, že dítě bylo počato až poté, co se od sebe se stěžovatelkou A odloučili, a to navíc pomocí asistované reprodukce zahrnující darované gamety, k čemuž on nedal souhlas. Odvolací soud jeho žalobě v prosinci 2018 vyhověl.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelky před Soudem namítaly, že zrušením uznání otcovství C ve vztahu k B došlo k porušení jejich práv plynoucích z článku 8 Úmluvy.

a) K přijatelnosti

Vláda namítla, že stěžovatelka A jako matka by neměla být považována za oběť namítaného porušení ve smyslu článku 34 Úmluvy, neboť článek 8 nezaručuje právo matky na určení otcovství jejího dítěte vůči muži, který není součástí rodinné jednotky a s dítětem nemá biologické ani sociální vazby. K tomu Soud poznamenal, že v důsledku zrušení uznání otcovství byl C zbaven povinnosti přispívat na potřeby a vzdělání B. Shledal nicméně, že tyto materiální důsledky nelze považovat za přímo ovlivňující právo matky na respektování

soukromého a rodinného života. Okolnosti projednávaného případu jsou odlišné od věci [C. E. a ostatní proti Francii](#) (č. 29775/18 a 29693/19, rozsudek ze dne 24. března 2022, § 47), jelikož zde nedošlo k vytvoření trvalejšího rodinného vztahu mezi A, B a C. Navíc na vnitrostátní úrovni stěžovatelky namítaly jen zásah do práv B. Ve vztahu ke stěžovatelce A proto Soud stížnost označil za nepřijatelnou pro absenci postavení oběti ve smyslu článku 34 Úmluvy.

b) K odůvodněnosti

Soud v úvodu připomněl, že určení rodičovství každého jednotlivce spadá do působnosti článku 8 Úmluvy (*mutatis mutandis* [Mandet proti Francii](#), č. 30955/12, rozsudek ze dne 14. ledna 2016, § 44). Zrušení uznání otcovství C ve vztahu k B, které změnilo její osobní status i příjmení, představuje dle Soudu zásah do práva B na respektování jejího soukromého života. Takový zásah nebude v rozporu s článkem 8 Úmluvy, pokud k němu došlo na základě zákona, sledoval alespoň jeden z legitimních cílů uvedených v čl. 8 odst. 2 a byl pro dosažení tohoto cíle nezbytný v demokratické společnosti.

V projednávané věci Soud shledal, že ke zrušení uznání otcovství došlo v souladu s ustanovením občanského zákoníku, dle něhož lze otcovství popřít, pakliže se prokáže, že manžel nebo muž, který otcovství uznal, není otcem.

Co se týče sledovaného legitimního cíle, vláda zmínila potřebu stability a právní jistoty vztahu rodiče a dítěte, jakož i ochranu práv a svobod jiných, zde konkrétně B a C. Soud v této souvislosti odkázal na rozsudek ve věci **Mandet proti Francii** (cit. výše, § 49–50), kde se biologický otec domáhal uznání svého otcovství a kde Soud dospěl k závěru, že pod ochranu práv a svobod jiných ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy může spadat i ochrana práv biologického otce. V projednávaném případě bude dle Soudu legitimní cíl představovat ochrana práv C, třebaže na rozdíl od stěžovatele ve věci **Mandet** se C nedomáhal uznání svého otcovství, ale jeho zrušení.

V otázce přiměřenosti zásahu je na Soudu, aby posoudil, zda byly pro zásah dány relevantní a dostatečné důvody. Soud připomněl, že v otázkách určování právního postavení dítěte náleží smluvním stranám širší prostor pro uvážení než při rozhodování o zachování vztahů mezi dítětem a rodičem; větší prostor pro uvážení je namísto i v situaci, kdy se jedná o vyvažování soupeřících základních práv dvou osob (tamtéž, § 52). V projednávaném případě tedy náleží žalovanému státu široký prostor pro uvážení. Konečná volba státu však podléhá

kontrolě Soudu, zda byla mezi dotčenými zájmy dosažena spravedlivá rovnováha a dbalo se nejlepšího zájmu dítěte (tamtéž, § 53).

K projednávané věci Soud uvedl, že bylo postaveno na jisto, že C není biologickým otcem B. Třebaže se počátku spolu s A účastnil snah o asistovanou reprodukci, ještě před transferem embrya se pár rozešel a podal žádost o rozvod. I přesto, že C zprvu uznal své otcovství vůči B a vyjádřil záměr vykonávat roli otce, nejeví se, že by se mezi nimi vyvinul trvalejší rodinný vztah. Matka s B pobývala po jejím narození na Kubě a po návratu do Francie s C neudržovala pravidelný kontakt. Žádost o zrušení uznání otcovství byla navíc podána v době, kdy B bylo teprve čtrnáct měsíců.

Při rozhodování o zrušení uznání otcovství navíc vnitrostátní soudy vyvažovaly práva B a C, přičemž dbaly nejlepšího zájmu dítěte. Pokud jde o práva C, soudy zaprvé zohlednily, že jeho původně vyslovený souhlas s umělým oplodněním pozbyl dle vnitrostátního práva platnosti, neboť k transferu embrya došlo až po odloučení páru a podání žádosti o rozvod. Zadruhé vzaly v potaz, že skutečnost, že C není biologickým otcem B, představuje důvod pro popření jeho otcovství dle občanského zákoníku. Co se týče práv B, soudy uvedly, že zrušení uznání otcovství C je v nejlepším zájmu B, neboť jí nezabavuje možnosti zjistit svůj skutečný biologický původ a navázat v budoucnu příbuzenské vztahy s osobou

připravenou převzít roli otce. Tím zároveň naznačily, že není v nejlepším zájmu dítěte udržovat příbuzenskou vazbu s mužem, který otcem být nechce.

Dle vnitrostátních soudů se tedy zájmy B a C shodovaly. Soudy se ale nezabývaly ekonomickým dopadem, který zrušení uznání otcovství bude mít na B, když tato ztratí nárok výživné, ani otázkou, zda zrušený otcovský vztah bude moci být v blízké době nahrazen vztahem novým. Vzhledem k širokému prostoru pro uvážení se však Soud spokojil s tím, že se vnitrostátní soudy omezily na otázky spojené s určením identity jednotlivce.

Za daných okolností – a to zejména vzhledem ke skutečnosti, že B není biologickým otcem C, že jeho původní souhlas s umělým oplodněním pozbyl dle vnitrostátního práva platnosti a že mezi ním a C nevznikly silnější rodinné vazby – Soud uzavřel, že vnitrostátní orgány nepřekročily svůj prostor pro uvážení, když shledaly, že zachování uznání otcovství C vůči B nebylo v nejlepším zájmu dítěte. K porušení práv B na poli článku 8 Úmluvy proto nedošlo.

Rozsudek ze dne 4. dubna 2023 ve věcech č. 53568/18 a 54741/18 – O. H. a G. H. proti Německu

Senát čtvrté sekce Soudu rozhodl jednomyslně o neporušení článku 8 Úmluvy v důsledku odmítnutí vnitrostátních orgánů právně uznat osobu, která po úřední změně pohlaví na mužské porodila dítě, jako otce tohoto dítěte.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stížnost podala osoba, které bylo při narození v roce 1982 přiřazeno ženské pohlaví a která v roce 2011 podstoupila úřední změnu pohlaví na mužské, aniž by se přitom podrobila chirurgickým zásahům, resp. sterilizaci (první stěžovatel) a dítě, které tato osoba porodila v roce 2013 (druhý stěžovatel). Dítě bylo počato s využitím spermatu dárce, který souhlasil s tím, že nebude mít právní postavení otce. Po narození dítěte první stěžovatel od matky požadoval, aby byl zapsán jako otec a aby kolonka pro matku byla ponechána prázdná. Matka se obrátila na soud, který nařídil, aby byl první

stěžovatel zapsán jako matka druhého stěžovatele. Toto rozhodnutí bylo potvrzeno i soudy vyšší instance, a to s odkazem na ustanovení občanského zákoníku, dle něhož je matkou osoba, která dítě porodila.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali porušení svého práva na respektování soukromého a rodinného života podle článku 8 Úmluvy tím, že vnitrostátní orgány odmítly zapsat prvního stěžovatele jako otce druhého stěžovatele, a to navzdory tomu, že první stěžovatel ještě před početím dítěte podstoupil úřední změnu pohlaví na mužské. Zároveň tyto orgány nařídily zapsání prvního stěžovatele jako matky, s uvedením křestních jmen, které první stěžovatel používal před úřední změnou pohlaví. Stěžovatelé poukázali na to, že uvedený postup je vystavuje riziku, že budou muset svou situaci jiným subjektům vysvětlovat, a tím i odhalit, že první stěžovatel je trans osobou. Tento postup navíc nerespektuje realitu jejich rodinných vazeb, tj. jejich vztah jakožto otce a syna, když rodný list dítěte zmiňuje osobu ženského pohlaví, která neexistuje. V důsledku toho se již první stěžovatel setkal v praxi s problémem, jak prokázat, že je skutečně rodičem druhého stěžovatele.

a) K přijatelnosti

Pokud jde o námitky prvního stěžovatele, Soud připomněl, že právo na respektování soukromého života podle článku 8 Úmluvy zahrnuje i právo na sebeurčení, včetně svobody zvolit si svou příslušnost k pohlaví (A. P., *Garçon a Nicot proti Francii*, č. 79885/12 a další, rozsudek ze dne 6. dubna 2017, § 93–94), z čehož plyne i ochrana trans osoby před nedobrovolným odhalením skutečnosti, že podstoupila změnu pohlaví (Y *proti Polsku*, č. 74131/14, rozsudek ze dne 17. února 2022, § 78). Co se týče druhého stěžovatele, Soud zopakoval, že součástí práva na respektování soukromého života je i svoboda odhalit či neodhalit určité aspekty svého soukromí (X *a ostatní proti Rusku*, č. 78042/16 a další, rozsudek ze dne 14. ledna 2020, § 62).

Pakliže stěžovatelé namítají i porušení práva na respektování rodinného života, Soud poukázal na to, že společně žijí jakožto rodič a dítě a že vnitrostátní orgány nezpochybňují rodičovský vztah mezi nimi. Pokud jde o tvrzené potíže prvního stěžovatele ohledně prokázání svého rodičovství v některých situacích, Soud tento rozměr zohlední v rámci přezkumu otázky, zda došlo k zásahu do práva prvního stěžovatele na respektování jeho soukromého života.

Ve světle uvedeného Soud shledal, že článek 8 se na projednávanou věc vztahuje v aspektu „soukromého života“.

b) K odůvodněnosti

1. K otázce, zda se jedná o pozitivní či negativní závazek státu

Ve své dosavadní judikatuře se Soud zabýval námitkami souvisejícími s odepřením úřední změny pohlaví z hlediska pozitivních závazků státu zaručit respektování genderové identity jednotlivce (např. A. P., *Garçon a Nicot proti Francii*, cit. výše, § 99). V projednávané věci je dle Soudu klíčovou otázkou, zda právní úprava a rozhodnutí přijatá vůči stěžovatelům umožňují konstatovat, že stát naplnil svůj pozitivní závazek k respektování jejich soukromého života.

2. K prostoru pro uvážení

Soud uvedl, že námitky prvního stěžovatele nesměřují proti údajům obsaženým v úředních dokumentech, které se týkají jeho samotného, ale proti informacím nacházejícím se v rodném listu jeho dítěte. Pokud jde o druhého stěžovatele, jeho právo na sebeurčení není ve hře z důvodu možného odhalení skutečností týkajících se jeho vlastní genderové identity, ale identity jeho

rodiče. Pakliže se jedná o právo druhého stěžovatele na poznání svého původu, z povahy tohoto práva plyne, že představuje omezení práva namítaného prvním stěžovatelem.

Dále Soud poukázal na to, že mezi evropskými státy neexistuje shoda ohledně toho, jak do matrik zapisovat rodiče, kteří podstoupili změnu pohlaví. V současnosti pouze pět členských států Rady Evropy zapisuje takového rodiče pod jeho novým úředním pohlavím, zatímco většina zemí i nadále označuje osobu, která dítě porodila, jako jeho matku. Tato absence konsenzu plyne z toho, že úřední změna pohlaví u osoby, která je zároveň rodičem, vyvolává citlivé etické otázky.

Z uvedených důvodů dospěl Soud k závěru, že německé orgány disponovaly v projednávané věci širokým prostorem pro uvážení. Úkolem Soudu je zkoumat, zda tyto orgány nastolily spravedlivou rovnováhu mezi veřejnými zájmy a zájmy dotčených osob, přičemž hlavním kritériem je zde nejlepší zájem dítěte (*Menesson proti Francii*, č. 65192/11, rozsudek ze dne 26. června 2014, § 81).

3. K právu stěžovatelů na respektování jejich soukromého života

Soud předně zdůraznil, že na rozdíl od předchozích případů týkajících se trans osob první stěžovatel v projednávané věci nenamítá nemožnost úředního uznání změny pohlaví, ale dle jeho názoru nedostatečný dopad tohoto uznání na jeho genderovou identitu, když v rodném listu jeho syna je uvedeno jeho předchozí pohlaví i jména.

Dále Soud uvedl, že vzniklá situace je důsledkem rozhodnutí německého federálního ústavního soudu z roku 2011, kterým tento označil za protiústavní podmínku chirurgického zásahu, resp. sterilizace pro účely úřední změny pohlaví. Uvedený požadavek plyne i z pozdější judikatury Soudu, a to zejména z výše citovaného rozsudku ve věci *A. P., Garçon a Nicot proti Francii*.

V projednávané věci vnitrostátní soudy vyvažovaly právo prvního stěžovatele na sebeurčení jednak s veřejnými zájmy, kam patří hlavně soudržnost právního řádu, jakož i úplnost a přesnost matričních záznamů, a jednak s právy a zájmy dítěte, a to zejména s právem poznat svůj původ, právem být vychováváno oběma rodiči a zájmem na tom, aby dítě bylo od narození ve stabilním právním vztahu k matce a otci. V této souvislosti vnitrostátní soudy uvedly, že mateřství a otcovství

jakožto právní kategorie nejsou zaměnitelné a odlišují se jak podmínkami vzniku, tak právními důsledky.

Co se týče výše zmíněných veřejných zájmů, Soud již v minulosti uznal, že soudržnost právního řádu, hodnověrnost matričních údajů, a obecněji požadavek právní jistoty, spadají pod veřejný zájem (např. *A. P., Garçon a Nicot proti Francii*, cit. výše, § 132). V německém právním systému navíc výpisy z matriky plní funkci zvláštního důkazu.

Pokud jde o zájmy dítěte, Soud uvedl, že v projednávané věci vnitrostátní soudy neměly vzít v potaz pouze ty zájmy druhého stěžovatele, na které poukázal první stěžovatel, ale jejich povinností bylo naopak přezkoumat tyto zájmy v celé jejich šíři, a zejména zohlednit konflikt zájmů mezi dvěma stěžovateli. Dle Soudu obecně platí, že vnitrostátní orgány musí za takových okolností při hledání nejlepšího zájmu dítěte vzít v úvahu rovněž jeho potenciální budoucí zájmy, jakož i zájmy dětí, které se nacházejí ve srovnatelné situaci (*mutatis mutandis X, Y a Z proti Spojenému království*, č. 21830/93, rozsudek velkého senátu ze dne 22. dubna 1997, § 51).

V projednávané věci Soud konstatoval, že rozdíl mezi zájmy prvního a druhého stěžovatele vyvstal již záhy po narození dítěte, když bylo potřeba určit, jaké informace budou zaneseny do matriky. V tomto momentu ještě

zájmy druhého stěžovatele z důvodu jeho nízkého věku nebylo možné přezkoumat individualizovaným způsobem. Pokud zde vnitrostátní soudy vzaly v potaz právo dítěte poznat svůj původ, toto právo je chráněno Úmluvou (např. *Godelli proti Itálii*, č. 33783/09, rozsudek ze dne 25. září 2012, § 45–46). Co se týče práva dítěte být vychováváno oběma rodiči, vnitrostátní soudy toto právo vymezily zejména jako zájem dítěte na tom, aby mohlo dosáhnout právní uznání paternity svého biologického otce. Pokud by byl první stěžovatel zapsán do rodného listu jako otec druhého stěžovatele, biologický otec dítěte by mohl být právně uznán jako otec pouze v případě, že by druhý stěžovatel nejprve inicioval řízení o popření paternity prvního stěžovatele, což vnitrostátní soudy vyhodnotily jako možnost, která pro dítě není přijatelná.

Závěrem vnitrostátní soudy podtrhly, že zásada, dle níž právní rodičovství vždy následuje prokreační funkci dané osoby, dítěti umožní, aby bylo v stabilním právním vztahu k matce a otci, který se nemění, ani pokud se trans rodič rozhodne pro anulaci úřední změny pohlaví. Dle německé vlády je navíc účelem této zásady rovněž

zabránit surogátnímu mateřství, které je v Německu zakázáno, přičemž takový zákaz dle judikatury Soudu sleduje legitimní veřejný zájem (např. *Paradiso a Campanelli proti Itálii*, č. 25358/12, rozsudek velkého senátu ze dne 24. ledna 2017, § 203–204).

Co se týče uvedení bývalých jmen prvního stěžovatele v matrice, dle vnitrostátních soudů to bylo důsledkem jediného postupu, který za daných okolností připouštěl zákon, tj. zapsání prvního stěžovatele jako matky druhého stěžovatele, přičemž tento postup dítěti umožňoval, aby nemuselo odhalit, že jeho rodič je trans osobou. Pakliže první stěžovatel namítá, že on je při předkládání rodného listu dítěte vystavován riziku odhalení své trans identity, vnitrostátní soudy k tomu uvedly, že lze získat rodný list, v němž není žádná zmínka o rodičích. Navíc právo požadovat úplnou verzi rodného listu dítěte má jen omezený počet osob, jako sám rodič, jeho partner, jeho rodiče a potomci, přičemž u těchto osob lze obecně předpokládat, že o trans identitě daného jednotlivce již vědí. Všechny ostatní osoby musí pro získání úplné verze rodného listu prokázat legitimní zájem (*mutatis mutandis Y proti Polsku*,

č. 74131/14, rozsudek ze dne 17. února 2022, § 5 79). A nakonec, jak uvedla vláda, první stěžovatel může předkládat i jiné dokumenty než úplnou verzi rodného listu dítěte, např. pro potřeby zaměstnavatele, čímž neriskuje odhalení informace o tom, že podstoupil změnu pohlaví.

Uvedené faktory dle Soudu omezují rozsah problematických situací, kterým může být zejména první stěžovatel jakožto rodič vystaven. Soud nadto vyslovil souhlas s názorem vnitrostátních soudů, dle něhož pokud by byl stěžovatel uveden v rodném listu jako otec, chyběl by tam údaj o matce, což by také mohlo vyvolat otázky ohledně postavení prvního stěžovatele. Obdobně lze souhlasit i s argumentem vlády, že ani pokud by se – jak navrhol stěžovatel – v rodném listu kolonky „matka“ a otec“ přejmenovaly na „rodič 1“ a „rodič 2“, neznamenalo by to nutně ochranu stěžovatelů před odhalením, jelikož termín „rodič 1“ bývá spojován s osobou, která dítě porodila.

Ve světle toho, že rodičovský vztah mezi stěžovateli jako takový není zpochybněn, přičemž existuje pouze omezený počet situací, kde předložení rodného listu druhého stěžovatele může vést k odhalení trans identity prvního stěžovatele, a s přihlédnutím k širokému prostoru státu pro uvážení v dané oblasti, Soud shledal, že německé orgány nastolily spravedlivou rovnováhu mezi právy prvního stěžovatele, právy druhého

stěžovatele, úvahami týkajícími se zájmů dítěte a veřejnými zájmy. K porušení článku 8 Úmluvy tudíž nedošlo.

Rozsudek ze dne 13. dubna 2023 ve věci č. 66015/17 – Jírová a ostatní proti České republice

Senát páté sekce Soudu rozhodl pěti hlasy proti dvěma, že rozhodnutí vnitrostátních soudů o zákazu styku mezi pěstouny a dítětem nepředstavovalo porušení článku 8 Úmluvy, neboť odpovídalo nejlepšímu zájmu dítěte, bylo přijato v mezích jejich prostoru pro uvážení a zakládalo se na relevantních důvodech, když bylo dostatečně přesvědčivě osvědčeno, že styk pěstounů s dítětem nepříznivě působil na jeho vývoj a psychiku.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Třetí stěžovatel žil od svého jednoho roku věku v ústavním zařízení a neměl žádné vazby na svoji biologickou rodinu. V dubnu 2004 byl ve věku 6 let umístěn do pěstounské péče první stěžovatelky a druhého stěžovatele („pěstouni“), u kterých setrval až do svých 13 let. Situace se změnila v listopadu 2011, kdy byl třetí stěžovatel hospitalizován kvůli poruchám emotivity a chování. Během hospitalizace podstoupil psychologické vyšetření, ze kterého vyplynulo, že trpěl afektivními záchvaty agrese zejména vůči první stěžovatelce, byl sociálně

deprivován a jeho vývoj byl nevyvážený. Ve zprávě z psychologického vyšetření bylo uvedeno, že se rodině nedařilo přejít na výchovu odpovídající jeho věku a bylo doporučeno zajištění výchovně podnětného prostředí s adekvátními sociálními normami umožňujícími přiměřený rozvoj.

V prosinci 2011 vydal okresní soud předběžné opatření, kterým nařídil umístění třetího stěžovatele do dětského diagnostického ústavu. Dle odůvodnění okresního soudu bylo během hospitalizace třetího stěžovatele zjištěno, že jeho problematické chování bylo z velké části způsobeno péčí pěstounů. Ti údajně praktikovali přístup s maximální mírou kontroly, kdy třetí stěžovatel ve svých 13 letech neměl vlastní klíče od bytu, neměl přístup k počítači, nesměl sám chodit ven a nemohl trávit čas se svými vrstevníky. Okresní soud konstatoval, že mu tak hrozilo prohlubování psychických problémů do budoucna.

Později byl třetí stěžovatel přemístěn do dětského domova, který umožnil jeho styk s pěstouny dvakrát týdně na několik hodin. Následně byl však styk z důvodu

zhoršení psychického stavu a chování třetího stěžovatele po návštěvě pěstounů a kvůli nerespektování výchovných postupů pěstouny omezen na jednu návštěvu za dva týdny. V březnu 2013 pak okresní soud předběžným opatřením zakázal na návrh dětského domova styk třetího stěžovatele s pěstouny úplně. Rozhodnutí potvrdil krajský soud, který argumentoval tím, že styk třetího stěžovatele s pěstouny měl velmi nepříznivě působit na jeho vývoj, přičemž bylo zprávami školy, dětského domova a psychologů osvědčeno, že omezení styku s pěstouny je pro třetího stěžovatele jednoznačně prospěšné.

V lednu 2014 okresní soud nařídil psychiatrické vyšetření pěstounů. Znalecký posudek konstatoval, že pěstouni nejsou aktuálně s ohledem na svůj zdravotní stav a zdravotní stav třetího stěžovatele schopni zajistit výchovu. V rozsudku z dubna 2014 bylo nařízeno setrvání třetího stěžovatele v dětském domově. Okresní soud konstatoval zhoršující a jeho psychosomatické obtíže v době, kdy setrval v péči pěstounů. Soud dále uvedl, že pěstouni nerespektovali nařízený zákaz styku, a vzal

také v potaz, že první stěžovatelka soustavně nerespektovala doporučení psychiatrů, aby se ambulantně léčila. V důsledku nabytí právní moci tohoto rozsudku automaticky zaniklo předběžné opatření o zákazu styku. Třetí stěžovatel uvedl, že se nechce s pěstouny nadále stýkat. Předběžným opatřením z října 2014 okresní soud zakázal veškerý styk mezi pěstouny a třetím stěžovatelem.

V říjnu 2015 okresní soud zrušil pěstounskou péči a potvrdil zákaz veškerého styku mezi pěstouny a třetím stěžovatelem do doby jeho zletilosti, a to v souladu s přáním třetího stěžovatele. Následně okresní soud prodloužil ústavní výchovu do 19 let věku třetího stěžovatele. Den před nabytím zletilosti podali pěstouni návrh na zrušení zákazu styku, který okresní soud zamítl s tím, že důvody pro zákaz styku přetrvávají. Soudy argumentovaly ustanovením § 891 odst. 2 občanského zákoníku, dle kterého soud může omezit právo rodiče osobně se stýkat s dítětem, je-li to nutné v jeho zájmu, případně tento styk i zakázat.

Třetí stěžovatel ukončil pobyt v dětském domově v září 2018 a poté se přestěhoval k pěstounům.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že zákazem jejich vzájemného styku byla porušena jejich práva podle článku 8 Úmluvy.

a) K přijatelnosti stížnosti

Soud nejprve rozhodl o použitelnosti článku 8 Úmluvy, když neměl pochyb o existenci rodinného života mezi stěžovateli, kteří spolu žili jako rodina po dobu sedmi a půl let (*Moretti a Benedetti proti Itálii*, č. 16318/07, rozsudek ze dne 27. dubna 2010, § 51–52; *V. D. a ostatní proti Rusku*, č. 72931/10, rozsudek ze dne 9. dubna 2019, § 90–93).

Dále se Soud zabýval námitkou nepřijatelnosti stížnosti v části týkající se období po dovršení zletilosti třetího stěžovatele. Námitka se týkala nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy, když třetí stěžovatel nepodal odvolání proti usnesení, kterým okresní soud zamítl návrh pěstounů na zrušení zákazu styku. Dle judikatury Soudu mj. i v kontextu práv podle článku 8 Úmluvy by za určitých specifických okolností neměly být námitky některých rodinných příslušníků odmítnuty pro nevyčerpání prostředků nápravy, jestliže opravné prostředky ostatních rodinných příslušníků vedly k tomu, že se podstatou sporu zabýval nejvyšší soudní orgán (*Hasanalí Aliyev a ostatní proti Ázerbájdžánu*,

č. 42858/11, rozsudek ze dne 9. června 2022, § 30). Soud dospěl k závěru, že opravné prostředky pěstounů vedly k přezkumu všech tvrzených porušení Ústavním soudem a nebylo tak rozhodující, že je nepodal sám třetí stěžovatel.

b) K odůvodněnosti stížnosti

Soud nejprve zhodnotil, že vzhledem k zákazu styku došlo k zásahu do práva na respektování rodinného života u všech tří stěžovatelů. K zákonnosti zásahu Soud konstatoval, že zákaz styku se opíral o ustanovení § 891 odst. 2 občanského zákoníku. Soud uznal, že toto ustanovení upravuje zákaz styku s nezletilými. Nepovažoval však za nutné se odchylovat od závěrů vnitrostátních soudů, které vyložily, že se dané ustanovení uplatní i na styk se zletilým dítětem, pokud zůstalo o rok déle umístěno v ústavní výchově.

Při posuzování nezbytnosti zásahu v demokratické společnosti Soud připomněl zásadu, že článek 8 Úmluvy ukládá členskému státu vždy individuálně zkoumat, zda je v nejlepším zájmu dítěte udržovat styk s osobou, která o něj po dostatečně dlouhou dobu pečuje (*V. D. a ostatní proti Rusku*, cit. výše, § 126).

Při samotném hodnocení přiměřenosti zásahu Soud zdůraznil, že k umístění třetího stěžovatele do pěstounské péče došlo i přes určité pochybnosti o schopnostech pěstounů zvládnout možné komplikace při jeho výchově, která byla náročná již v době svěřením do pěstounské péče. Zákaz styku byl dle vnitrostátních soudů motivován převážně manipulativním chováním pěstounů, nerespektováním života třetího stěžovatele v ústavní výchově a uváděním ho do nepříjemných a psychicky stresujících situací. Vnitrostátní soudy v těchto zjištěních vycházely zejména ze zpráv sociálních pracovníků, psychologů, třídního učitele a dětského domova. Soud připustil, že vnitrostátní soudy stály před obtížným úkolem. Udržování vztahů s pěstouny, tj. jediných vztahů rodinného typu, mohlo být v zásadě v nejlepším zájmu třetího stěžovatele, který neměl vazby na svoji biologickou rodinu. Na druhou stranu byl přístup pěstounů k dítěti škodlivý a existovaly závažné důvody pro zákaz styku. Soud dále připomněl, že dle českého práva se od pěstounů očekává, že nevybočí ze své role, budou jednat v nejlepším zájmu dítěte a budou schopni v případě nutnosti na

základě dialogu s příslušným orgánem akceptovat změnu svého vztahu k dítěti.

Soud pro posouzení případu považoval za důležité, že odůvodnění vnitrostátních soudů byla podrobná a nejevila se jako nevyvážená. Soudy shromáždily důkazy, opakovaně vyslechly účastníky řízení a řádně zhodnotily, zda by udržování kontaktu mezi pěstouny a dítětem bylo v jeho nejlepším zájmu, přičemž přihlédly k jeho zdravotním a zvláštním potřebám. Soudy byly toho názoru, že pěstouni v rozporu se svojí rolí poskytovatelů pěstounské péče a s požadavky kladenými na ně v této roli neporozuměli doporučením odborníků, neakceptovali je a nedokázali svůj přístup změnit.

Ve světle těchto úvah Soud uzavřel, že rozhodnutí vnitrostátních soudů o zákazu styku mezi pěstouny a třetím stěžovatelem odpovídalo jeho nejlepšímu zájmu, bylo řádně odůvodněno a přijato v mezích prostoru pro uvážení. Soud proto rozhodl o neporušení práva všech tří stěžovatelů na respektování rodinného života dle článku 8 Úmluvy.

III. ODDĚLENÉ STANOVISKO

Soudkyně Mourou-Vikström a Šimáčková v nesouhlasném stanovisku vyjádřily názor, že zákaz styku po nabytí zletilosti třetího stěžovatele neměl žádnou oporu ve vnitrostátním právu a zásah byl proto nezákonný. Vnitrostátní soudy se shodly na tom, že zákaz styku podle

§ 891 odst. 2 občanského zákoníku mohl platit i po zletilosti třetího stěžovatele v souvislosti s prodloužením ústavní výchovy. Soudkyně se však domnívají, že pouhý konsensus vnitrostátních soudů nemůže nahradit platné vnitrostátní právo, ledaže by se jednalo o soudní výklad vycházející z ustálené judikatury. Dle nich takto došlo k nepřipustné analogii.

Soudkyně připomněly, že v případech týkajících se péče o děti a omezení styku musejí mít zájmy dítěte přednost před všemi ostatními hledisky. Vnitrostátní soudy by tak měly poskytovat přísnější procesní ochranu dítěti, které je umístěno v dlouhodobé ústavní výchově, nemá vazby na členy své rodiny a které může mít sklon přijímat názory ústavu. Prostor pro uvážení poskytnutý příslušným vnitrostátním orgánům, pakliže nebylo prokázáno vážné ohrožení zdraví nebo vývoje dítěte, je omezený a tyto orgány by vždy měly zvolit nejmírnější možné řešení (*Strand Lobben a ostatní proti Norsku*, č. 37283/13, rozsudek velkého senátu ze dne 10. září 2019, § 211).

Soudkyně považovaly za důležité, že pěstouni byli jedinými lidmi v životě třetího stěžovatele, s nimiž měl osobní vazby podobné rodinným vztahům. V takové situaci je dle nich význam udržování kontaktu s pěstouny obzvláště markantní, tím spíše, pokud je dítě umístěno do ústavní výchovy. Dle jejich názoru má stát v tomto smyslu v soudním řízení významnou procesní povinnost

vysvětlit, zda a jak vzal v úvahu ochranu těchto rodinných vazeb. Vnitrostátní soudy však nevzaly v potaz, že třetí stěžovatel strávil většinu svého života v ústavní výchově a musel tak nutně být pod vlivem veřejných institucí. Nebylo tak dostatečně ověřeno, zda třetí stěžovatel pouze opakoval, co slyšel, nebo zda hovořil sám za sebe. Dále vnitrostátní orgány zvolily nejdrastičtější možné opatření, aniž by zvážily, zda by sledovaného cíle nedosáhlo jiné, méně invazivní opatření zaměřené na regulaci vzájemného styku.

Soudkyně uzavřely, že dle nich došlo k porušení článku 8 Úmluvy ve vztahu ke všem třem stěžovatelům, částečně i z důvodu nezákonnosti zákazu styku v době, kdy byl třetí stěžovatel již zletilý.

Rozhodnutí ze dne

6. dubna 2023 ve věci č. 20647/21 – *Karas proti České republice*

Výbor páté sekce Soudu jednomyslně odmítl jako zjevně neopodstatněnou stížnost otce, kterému byl stanoven asistovaný kontakt s dítětem v rozsahu

tříkrát ročně na jednu hodinu. Soud zohlednil, že vnitrostátní orgány daly stěžovateli před omezením kontaktu dostatek příležitostí k rozvoji vztahu s dítětem a prokázání rodičovských schopností, soudy postupovaly v řízení pečlivě a stěžovatel byl do rozhodovacího procesu řádně zapojen.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Vzhledem k vyhroceným vztahům mezi stěžovatelem a jeho bývalou manželkou byl režim kontaktu stěžovatele s dcerou před rozhodnutím ve věci samé opakovaně upravován řadou předběžných opatření.

Poté, co byla dcera nejprve svěřena do střídavé péče obou rodičů, byla v dubnu 2017 svěřena do péče matky a stěžovateli bylo přiznáno právo se s dcerou stýkat dvakrát týdně. Stěžovatel dceru ze styku opakovaně vracel pozdě, přičemž v jednom případě dceru matce nepředal vůbec, což vedlo k nařízení výkonu rozhodnutí o odebrání dítěte stěžovateli a jeho navrácení matce. Okresní soud následně v únoru 2018 styk stěžovatele s dcerou zakázal, neboť shledal, že přístup stěžovatele

ohrožuje její zdravý vývoj. Zohlednil přitom též manipulativní chování stěžovatele a jeho falešné obviňování matky, které vedlo k několika policejním zásahům a zbytečným hospitalizacím dcery. V červenci 2018 bylo stěžovateli umožněno se s dcerou vídat jednou týdně pod dohledem sociálního pracovníka, nicméně vzhledem k jeho nevhodnému chování vůči sociálním pracovníkům byl jeho kontakt s dcerou v únoru 2019 opět zakázán.

V mezidobí byl stěžovatel odsouzen za nebezpečné pronásledování matky. Podle znaleckého posudku vypracovaného pro účely trestního řízení trpěl těžkou formou paranoidní poruchy osobnosti.

V průběhu řízení ve věci samé okresní soud vyslechl oba rodiče a přihlédl k několika znaleckým posudkům. Znalci potvrdili, že navzdory své poruše osobnosti stěžovatel svou dceru miloval a ona k němu rovněž chovala pozitivní city, které však byly spojeny s nepříjemnými citovými prožitky. Podle znaleckého posudku vypracovaného znalce navrženým stěžovatelem, není styk se stěžovatelem pro dceru prospěšný. Znalec doporučil, aby byl kontakt zakázán nebo probíhal v delších intervalech. Znalec dodal, že o změně rozsahu kontaktu stěžovatele s dcerou by bylo možné uvažovat za předpokladu, že by se stěžovatel podrobil terapii a kriticky nahlédl vlastního chování.

vztah s dcerou a prokázat své rodičovské schopnosti – od střídavé péče přes poměrně častý kontakt bez dohledu až po asistovaný kontakt. Zároveň vyzdvihl, že vnitrostátní soudy postupovaly v řízení pečlivě, zohlednily stěžovatelem tvrzený pozitivní vztah dítěte k němu, nepominuly však jeho negativní působení a agresivní chování a upřednostnily nejlepší zájem dítěte. Stěžovatel se s dítětem navíc nadále vídá a do rozhodovacího procesu byl zapojen v míře dostatečné k ochraně svých zájmů. Soud též poznamenal, že obecně je na vnitrostátních orgánech, aby rozhodly, zda jsou znalecké posudky potřebné (viz [Strand Lobben proti Norsku](#), č. 37283/13, rozsudek velkého senátu ze dne 10. září 2019, § 223), přičemž v projednávaném případě Soud dostatečně vysvětlil, proč nebylo dalšího znaleckého posudku požadovaného stěžovatelem zapotřebí.

Soud proto stížnost jako zjevně neopodstatněnou odmítl.

Okresní soud proto svěřil dceru do péče matky. Konstatoval, že stěžovatel má na dceru negativní vliv a přímý styk s ním není v jejím nejlepším zájmu, a omezil proto kontakt stěžovatele na třikrát jednu hodinu ročně pod dohledem sociálního pracovníka. Rozhodnutí potvrdil odvolací i Ústavní soud.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

Stěžovatel na poli článků 6 a 8 Úmluvy namítal, že vnitrostátní soudy nepřipustily jím předložené důkazy a zasáhly do jeho rodinného života, neboť mu bylo znemožněno stýkat se s dcerou a podílet se na její výchově.

Soud úvodem konstatoval, že v projednávané věci bude posuzovat, zda byly důvody uvedené k omezení stykových práv stěžovatele relevantní a dostatečné a zda vnitrostátní orgány dosáhly spravedlivé rovnováhy mezi zájmy dítěte a zájmy rodičů, přičemž je třeba mít na paměti, že zvláštní význam by měl být přikládán nejlepšímu zájmu dítěte (viz např. [Sommerfeld proti Německu](#), č. 31871/96, rozsudek velkého senátu ze dne 8. července 2003, § 64; [Z. J. proti Litvě](#), č. 60092/12, rozsudek ze dne 29. dubna 2014, § 96). Soud považoval za rozhodující, zda vnitrostátní orgány učinily všechny nezbytné kroky k usnadnění kontaktu, které lze za konkrétních okolností tohoto případu rozumně požadovat.

Soud přisvědčil námitce vlády, že stěžovatel měl před omezením kontaktu dostatek příležitostí rozvinout svůj

Rozhodnutí ze dne 6. dubna 2023 ve věcech č. 72064/17, 19453/18 a 5027/19 – *Marcoski a Rath proti České republice*

Výbor páté sekce Soudu jednomyslně odmítl jako zjevně neopodstatněné námitky, že řízení o předběžné úpravě péče a styku bylo v rozporu s právem matky a dítěte na rodinný život ve smyslu článku 8 Úmluvy, že došlo k porušení práva na přístup k Ústavnímu soudu dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy a že Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí jako kolizní opatrovník neposkytl dítěti účinné právní zastoupení a řádně nehájl jeho nejlepší zájem. Konečně odmítl, že uložení povinnosti matce nést náklady na asistovaný styk bylo v rozporu s čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelka, matka nezletilého dítěte, podala celkem tři stížnosti k Soudu, jednu jménem svým a dvě jménem svým a svého nezletilého syna. Stěžovatelka syna bez souhlasu otce odvezla do Spojených států amerických.

Následně bylo dítě navráceno do České republiky a české soudy ho předběžným opatřením ze dne 22. prosince 2016 svěřily do péče otce. Stěžovatelka nepodala návrh na úpravu styku s dítětem, jelikož neuznávala příslušnost českých soudů, avšak se synem se fakticky stýkala. Následně soud styk předběžným opatřením upravil a stěžovatelce nařídil povinnost nést náklady na asistovaný styk. Kolizním opatrovníkem dítěte byl jmenován Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Ústavní stížnosti byly ve dnech 25. května a 14. listopadu 2017 a 31. srpna 2018 odmítnuty jako zjevně neopodstatněné. Do podání třetí stížnosti k Soudu (č. 5027/19) dne 15. ledna 2019 nebylo přijato meritorní rozhodnutí ve věci.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že bylo porušeno jejich právo na respektování rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy, a to v řízení o vydání řady předběžných opatření v otázkách péče o dítě a práva na styk matky s dítětem.

Soud odkázal na svoji judikaturu týkající se sporů mezi rodiči o péči o dítě (*Mitrova a Savik proti Bývalé jugoslávské republice Makedonii*, č. 42534/09, rozsudek ze dne 11. února 2016, § 77–79 a *Suur proti Estonsku*, č. 41736/18, rozsudek ze dne 20. října 2020, § 74–78).

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODS. 1 ÚMLUVY

Stěžovatelé na poli čl. 6 odst. 1 Úmluvy brojili proti jmenování Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí kolizním opatrovníkem dítěte a způsobu, jakým svoji roli vykonával. Dále namítali, že Ústavní soud jejich ústavní stížnosti prohlásil za zjevně neopodstatněné, aniž by je přezkoumal v merituu.

Soud konstatoval, že ústavní stížnosti byly řádně přezkoumány a byly v nich uvedeny důvody pro jejich odmítnutí pro zjevnou neopodstatněnost. Ačkoliv tedy nebylo přijato formální rozhodnutí ve věci samé, nedošlo k nepřiměřenému zásahu do práva stěžovatelů na přístup k Ústavnímu soudu. Pokud jde o jmenování Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí kolizním opatrovníkem dítěte, skutečnost, že tento úřad byl zároveň ústředním orgánem dle Haagské úmluvy o občansko-právních aspektech mezinárodních únosů dětí a v této roli se dříve účastnil řízení o navrácení dítěte ze Spojených států amerických do České republiky, nebyla sama o sobě důvodem, který by měl vést soudy ke jmenování jiného opatrovníka. Soud se neztotožnil s argumentací

Zopakoval, že jeho úkolem není nahrazovat posouzení skutkového stavu vnitrostátními soudy svým vlastním posouzením a zpravidla je na těchto soudech, aby hodnotily důkazy, které jim byly předloženy (*Khasanov a Rakhmanov proti Rusku*, č. 28492/15 a 49975/15, rozsudek ze dne 29. dubna 2022, § 104). V projednávané věci bylo stěžovatelce umožněno účastnit se rozhodovacích procesů týkajících se vydaných předběžných opatření, zejména opatření z prosince 2016, kterým bylo dítě svěřeno do péče otce do doby, než bude vydáno konečné rozhodnutí, a následných předběžných opatření o právu na styk. Soud aproboval zjištění vnitrostátních soudů o protiprávním přemístění dítěte matkou do Spojených států amerických v roce 2016 a o schopnosti otce lépe chápat potřebu dítěte trávit čas s oběma rodiči. Vnitrostátní soudy relevantně a dostatečně odůvodnily předběžná opatření, dbaly na nejlepší zájem dítěte a na zajištění jeho kontaktu s oběma rodiči, nejprve v podobě asistovaného styku matky s dítětem. V průběhu řízení došlo k postupnému rozšiřování styku a omezení asistovaného styku. Dohled nad stykem byl stanoven s odkazem na konkrétní důvody, včetně posouzení rizika přemístění dítěte do zahraničí matkou. Vnitrostátní soudy zahájily řízení o úpravu styku z úřední povinnosti, a naplnily tak své pozitivní závazky. Soud proto dospěl k závěru, že stížnostní námitka je zjevně neopodstatněná.

stěžovatelů, že požadavky na „nestranný soud“ dle článku 6 Úmluvy se vztahují rovněž na opatrovníky. Bylo nutné provést konkrétní posouzení s ohledem na požadavky na spravedlivý proces, který se za daných okolností vztahoval i na rozhodnutí o předběžných opatřeních (*mutatis mutandis Micallef proti Maltě*, č. 17056/06, rozsudek velkého senátu ze dne 15. října 2009, § 83–86). Soud neshledal žádný důvod se domnívat, že tento úřad neučinil konkrétní kroky k prosazování nejlepšího zájmu dítěte. Úřad argumentoval ve prospěch rozšíření stykových práv matky, když se domníval, že je to v nejlepším zájmu dítěte. Pokud jde o námitku, že úřad v některých aspektech v zájmu dítěte hájil podobné názory jako otec, skutečnost, že podobný názor hájí před soudem více stran, nemusí nutně protistranu stavět do „značně nevýhodné pozice“ (*Menchinskaya proti Rusku*, č. 42454/02, 15. ledna 2009, § 33). Soud tak nepovažoval za opodstatněná tvrzení stěžovatelů, že opatrovník neposkytl dítěti účinné právní zastoupení, nesledoval nejlepší zájem dítěte a vykonával své povinnosti způsobem, který by z jiných důvodů vedl k nespravedlivému procesu. Soud proto

dospěl k závěru, že stížnostní námitka je zjevně neopodstatněná.

C. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 1 PROTOKOLU Č. 1 K ÚMLUVĚ

Stěžovatelé namítali, že uložením povinnosti nést náklady na asistovaný styk matky s dítětem bylo porušeno vlastnické právo matky zaručené čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

Soud uvedl, že vnitrostátní orgány nařídily stěžovatelce nést náklady spojené s dohledem nad stykem z důvodu, že to byla ona, která vyvolala potřebu asistovaného styku. Stěžovatelé nevysvětlili své tvrzení, že rozhodnutí nemělo právní základ. Soud proto dospěl k závěru, že stížnostní námitka je zjevně neopodstatněná.

Rozsudek ze dne 8. června 2023 ve věci č. 44684/14 – P. N. proti České republice

Senát páté sekce Soudu pěti hlasy ku dvěma rozhodl o neporušení článku 8 Úmluvy za situace, kdy bývalá manželka stěžovatele odcestovala s jejich dětmi do Spojených států amerických, aniž by stěžovatel vyvolal řízení o navrácení dle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, a

s odůvodněním, že nemůže riziko protiprávního přemístění dětí převážit nad svobodou pohybu. Nad rámec přezkumu Ústavní soud označil za problematický názor městského soudu ohledně výkladu pojmu mezinárodního únosu dětí dle Haagské úmluvy.

V červenci 2012 odvezla S. R. P. děti bez souhlasu stěžovatele do USA, načež mu oznámila, že zde budou studovat a do České republiky se nevrátí. V srpnu 2012 podala návrh na nahrazení souhlasu stěžovatele s ročním studijním pobytem dětí v USA. Obvodní soud v dubnu 2013 návrhu vyhověl. Rozsudek potvrdil městský soud v září 2013.

S. R. P. podala v červenci 2013 návrh na nahrazení souhlasu stěžovatele se změnou bydliště dětí, které by mělo být v USA. Obvodní soud vzal v úvahu názor dětí zjištěný v USA prostřednictvím církevní organizace, že si přejí zůstat v USA, a návrhu v červnu 2014 vyhověl s tím, že je v jejich nejlepším zájmu. Městský soud v říjnu 2014 rozsudek potvrdil. Následná ústavní stížnost byla odmítnuta.

kdy následně matka uspěla s návrhem na nahrazení souhlasu stěžovatele s přemístěním bydliště dětí.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel je otcem dvojčat, narozených v roce 2000 z manželství s americkou občankou S. R. P. V roce 2007 byly děti na základě dohody svěřeny do péče matky. V roce 2009 se manželé rozvedli. Úprava styku stěžovatele s dětmi byla předmětem několika předběžných opatření. Jelikož se vztahy mezi rodiči vyhroutily a stěžovatel se dopustil útoků vůči matce dětí, vztahy mezi dětmi a stěžovatelem také utrpěly. Styk stěžovatele s dětmi byl později zakázán a znovu povolen. Opatrovníkem dětí v řízení byl určen Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

Stěžovatel v obavě, že matka dívky protiprávně přemístí do USA, podal v červenci 2012 návrh na vydání předběžného opatření, jímž by byla S. R. P. uložena povinnost s dětmi nevycestovat do zahraničí. Obvodní soud návrh v červenci 2012 zamítl s tím, že S. R. P. je americkou státní příslušnicí a má právo cestovat s dětmi do USA, což již činila v minulosti. V říjnu 2012 městský soud potvrdil rozhodnutí obvodního soudu s tím, S. R. P. mohla bez souhlasu stěžovatele rozhodovat o bydlišti dětí, protože jí byly svěřeny do péče. Uvedl, že přemístění dětí nelze hodnotit jako protiprávní. Ústavní soud zamítl ústavní stížnost

Stěžovatel, ačkoli mu Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí poskytl poradenství nezbytné pro podání žádosti o navrácení dětí do České republiky dle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, tuto žádost nepodal.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že soudy nedostatečně zohlednily jeho zájmy a právo na styk s dětmi, přičemž děti nebyly přímo vyslechnuty soudem.

Soud nejprve připomněl, že je-li prokázána existence rodinného vztahu ve smyslu článku 8 Úmluvy, měl by stát v zásadě jednat tak, aby umožnil rozvoj tohoto vztahu a přijmout vhodná opatření k navázání styku mezi dotyčným rodičem a dítětem. Povinnost využít donucovacích prostředků nemůže být neomezená. Úmluva neopravňuje rodiče k tomu, aby vyžadoval přijetí opatření, jež by poškozovala zdraví a rozvoj dítěte (Elsholz proti Německu, č. 25735/94, rozsudek velkého senátu ze dne 13. července 2000, § 49–50; Fiala proti

České republice, č. 26141/03, rozsudek ze dne 18. července 2006, § 96). Rozhodující je zjistit, zda státní orgány přijaly veškerá opatření, která od nich bylo možné v daném případě rozumně očekávat (*Nuutinen proti Finsku*, č. 32842/96, rozsudek ze dne 27. června 2000). Vnitrostátní orgány požívají široké volnosti zejména v oblasti svěření dítěte do péče. Naproti tomu je třeba vykonávat přísnější kontrolu dodatečných omezení, např. těch, kterými vnitrostátní orgány omezují právo rodičů na styk s dítětem, jelikož může dojít k přerušení vztahů mezi malým dítětem a jedním nebo oběma rodiči (*Drenk proti České republice*, č. 1071/12, rozsudek ze dne 4. září 2014, § 85). Haagská úmluva se vztahuje zejména na porušení práva péče o dítě, ale snaží se chránit také právo druhého rodiče na styk s dítětem (*Neulinger a Shuruk proti Švýcarsku*, č. 41615/07, rozsudek velkého senátu ze dne 6. července 2010, § 104).

Soud se nejdříve zabýval návrhem stěžovatele na vydání předběžného opatření vůči matce o zákazu opustit s dětmi Českou republiku a uložení povinnosti uložit jejich cestovní pasy do soudní úschovy až do dovršení jejich zletilosti. Rozhodnutí obvodního soudu o zamítnutí tohoto návrhu Soud považoval za řádně odůvodněné. Stěžovatel nedostatečně doložil obavy z protiprávního přemístění dětí a nebylo v možnostech vnitrostátního soudu vyhodnotit existenci bezprostředního a vážného rizika trvalého přemístění dětí, které by odůvodnilo

zákaz opustit zemi do dovršení zletilosti dětí (viz, *mutatis mutandis*, *Malinin proti Rusku*, č. 70135/14, rozsudek ze dne 12. prosince 2017, § 93).

Co se týče řízení o návrhu matky o nahrazení souhlasu stěžovatele se studijním pobytem dětí v USA od 1. září 2012 do 1. září 2013, Soud konstatoval, že ačkoli obvodní soud matce mj. s ohledem na názor dětí vyhověl, shledal, že její jednání představuje protiprávní přemístění dětí a vyzval stěžovatele, aby urychleně podal žádost o jejich navrácení podle Haagské úmluvy. Soud uznal, že vnitrostátní soudy se musely vypořádat se složitou situací a reagovat na reálný stav (*faits accomplis*), protože v době rozhodování v prvním stupni již děti pobývaly několik měsíců v USA. Dle Soudu nicméně existoval nástroj umožňující reagovat na přemístění dětí v podobě Haagské úmluvy, která ukládá povinnost dítě vrátit, je-li shledána protiprávnost (*Thompson proti Rusku*, č. 36048/17, rozsudek ze dne 30. března 2021, § 59–60). Žádost musí podat zejména rodič, jehož rodičovská práva byla přemístěním dětí porušena. Bylo by pak na soudech USA, aby případně nařídily navrácení dětí do České republiky. Předpokládalo se však, že se stěžovatel vzdal svého práva využít tento právní prostředek, ačkoli byl k tomu obvodním soudem vyzván a byla mu poskytnuta pomoc ze strany Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí, který tak splnil svoji povinnost danou ústřednímu orgánu článkem 7 písm. f)

Haagské úmluvy. Dle názoru Soudu nelze vytýkat Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí, který v řízení vystupoval i jako opatrovník dětí, že nezahájil řízení o navrácení dětí z vlastní iniciativy a ponechal na uvážení soudů, zda bylo v zájmu dětí studovat v USA. Za uvedené situace se vnitrostátní soudy omezily na rozhodnutí o návrhu matky s ohledem na nejlepší zájem dětí. Jejich rozhodnutí vycházela z výpovědí dětí a zprávy o podmínkách, ve kterých žily. Soudy tak nastolily spravedlivou rovnováhu mezi zájmy všech zúčastněných osob.

Výše uvedené závěry lze vztáhnout rovněž na řízení o souhlasu se změnou bydliště dětí zahájené na návrh matky v červenci 2013. Soud sice uznal, že by bylo pro soudy přínosné přímo se s dětmi setkat a osobně je vyslechnout, avšak přistoupil na argument vlády, že za daných okolností byly děti do řízení dostatečně zapojeny. Postoj dětí byl přitom již dříve zjištěn opatrovníkem a znalci, kteří byli s dětmi v přímém kontaktu v České republice. Názor dětí, které se ke konci řízení blížily věku 15 let, byl neměnný, přály si žít s jejich matkou v USA. Vůle vyjádřená dostatečně chápajícím dítětem je

přítom klíčovým prvkem, který je třeba zohlednit (*M. a M. proti Chorvatsku*, č. 10161/13, rozsudek ze dne 3. září 2015, § 171; *N.Ts. a ostatní proti Gruzii*, č. 71776/12, rozsudek ze dne 2. února 2016, § 72). Stěžovatel byl s dětmi po jejich odjezdu do USA v telefonickém a e-mailovém kontaktu a následně mu bylo soudem přiznáno právo stýkat se s nimi prostřednictvím Skypu. Vzhledem k věku se samy děti mohly rozhodnout se s otcem stýkat nad rámec soudního rozhodnutí.

Soud uzavřel, že rozhodnutí vnitrostátních soudů zohlednila celkovou rodinnou situaci, její vývoj v čase a nejlepší zájem dětí. Byla tudíž dostatečně podložena ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy. S ohledem na absenci žádosti o navrácení dětí dle Haagské úmluvy byly vnitrostátní soudy schopny lépe nalézt spravedlivou rovnováhu mezi zájmem dětí žít v pokojném prostředí a zájmy stěžovatele. Vedená řízení nebyla reakcí na přemístění dětí matkou a vycházela pouze z reálného stavu, který způsobil nejistotu v situaci dětí.

S ohledem na výše uvedené dospěl Soud k názoru, že k porušení článku 8 Úmluvy nedošlo.

III. ODDĚLENÁ STANOVISKA

K rozsudku připojil souhlasné stanovisko soudce *ad hoc* Pavel Šturma, který poukázal na chybný výklad pojmu únos ve smyslu Haagské úmluvy městským soudem. Dále shledal, že Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v důsledku nečinnosti stěžovatele neučinil jako opatrovník dětí žádná opatření směřující k zahájení řízení dle uvedené úmluvy. Konečně přihlédl k argumentaci stěžovatele, že děti nebyly přímo vyslechnuty a namísto mezinárodní právní pomoci se soudy spokojily s písemným prohlášením dětí ověřeným notáři USA.

Ve společném nesouhlasném stanovisku soudkyně Mourou-Vikström a Elosegui vyjádřily názor, že Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí se mohl, v postavení opatrovníka, zasadit o aplikaci Haagské úmluvy, což však neučinil. Jeho „dvojitou funkci“ ústředního orgánu podle Haagské úmluvy i opatrovníka obou dcer stěžovatele v sobě nese problém střetu zájmů při plnění jeho povinností. Nečinnost úřadu spolu s rozhodnutími vnitrostátních soudů, které legitimizovaly všechny matčiny kroky, stěžovatele odradily a přesvědčily ho, že nemá žádnou šanci na úspěch.

restitučního zákonodárství. Tento závěr potvrdily vyšší soudy i Ústavní soud.

Hlavní město Praha zahájilo paralelně řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví k pozemku. Soud i v tomto případě žalobu zamítl, když rovněž při posouzení předběžné otázky shledal, že vlastnické právo stěžovatele k pozemku nabylo v minulosti státem.

Stěžovatel je navzdory těmto řízením v katastru nemovitostí stále veden jako spoluvlastník.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 1 PROTOKOLU Č. 1

Stěžovatel namítal, že bylo porušeno jeho právo na pokojné užívání majetku chráněné článkem 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě, neboť soudy aplikovaly nepředvídatelnou zásadu stanovující, že stát se stává vlastníkem fakticky zabrané nemovitosti v okamžiku, kdy oprávněná osoba neuplatní restituční nárok.

Ochrana majetku

Rozhodnutí ze dne 13. dubna 2023 ve věci č. 54168/15 – *Dohnal proti České republice*

Výbor páté sekce Soudu jednomyslně odmítl pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy stížnost namítající porušení článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě z důvodu zpochybnění vlastnického práva stěžovatele k pozemku, který stát užívá, stěžovatel jej získal v dědickém řízení a jeho vlastnické právo bylo zpochybněno v odůvodněných rozsudcích ve dvou soudních řízeních týkajících se pozemku.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel zdědil podíl na pozemku ležícím v Praze. Ohledně tohoto pozemku zahájil před rokem 1989 stát vyvlastňovací řízení, které nebylo dokončeno; stát však začal pozemek přesto využívat. Po dědickém řízení se stěžovatel začal domáhat vydání bezdůvodného obohacení za neoprávněné užívání pozemku. Soud jeho žalobu zamítl, když shledal, že stěžovatel není věcně legitimován k jejímu podání, jelikož není vlastníkem pozemku. Shledal, že se jeho majitelem stal před rokem 1989 v důsledku faktické okupace státem a stěžovatel se měl vrácení pozemku domáhat prostřednictvím

Soud uznal, že rozsudky vydané v obou soudních řízeních ve svém souhrnu zpochybnily spoluvlastnické právo stěžovatele k pozemku. Dal však zapravdu vládě, že soudy posuzovaly postavení stěžovatele jako spoluvlastníka pouze jako předběžnou otázku, kterou bylo třeba zjistit, aby se mohly zabývat podstatou sporů. Svě závěry rozvedly toliko v odůvodněných svých rozsudcích, nikoli ve výrocích, které jsou jediné závazné a představují tzv. *res iudicata*. Závěry soudů, které byly rozhodující pouze pro účely obou řízení, proto neměly žádný vliv na záznamy v katastru nemovitostí, kde je stěžovatel stále veden jako spoluvlastník nemovitosti.

Soud zdůraznil zásadu subsidiarity a zopakoval, že podle článku 35 odst. 1 Úmluvy se může zabývat stížností až po vyčerpání těch vnitrostátních prostředků nápravy, které jsou dostupné a dostatečné [*Selahattin Demirtaş proti Turecku* (č. 2), č. 14305/17, rozsudek velkého senátu ze dne 22. prosince 2020, § 205]. Soud souhlasil s vládou, že vlastnický titul stěžovatele musí být nejprve vyjasněn na vnitrostátní úrovni prostřednictvím žaloby na určení vlastnického práva. Připomněl, že účelem pravidla o vyčerpání prostředků nápravy je

poskytnout smluvní straně možnost řešit konkrétní porušení Úmluvy, které je jí vytýkáno ([Hanan proti Německu](#), č. 4871/16, rozsudek velkého senátu ze dne 16. února 2021, § 148). Soud tak uzavřel, že stížnost je předčasná a odmítl ji ve smyslu čl. 35 odst. 1 a 4 Úmluvy pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

Zneužití práva podat stížnost

Rozhodnutí ze dne 16. května 2023 ve věci č. 2394/22 a 18 dalších – *Ferrara a ostatní proti Itálii*

Senát první sekce Soudu jednomyslně prohlásil za nepřijatelnou z důvodu zneužití práva individuální stížnosti ve smyslu čl. 35 odst. 3 písm. a) Úmluvy sérii stížností, v nichž stěžovatelé, advokáti, upozorňovali na absenci výkonu rozhodnutí příznávající jim nárok na odměnu za právní zastupování klientů ve vnitrostátních řízeních, jelikož se uchýlovali k nekalým praktikám s cílem uměle navýšit tyto odměny.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovateli jsou advokáti zastupující klienty v řízeních o výkonu rozhodnutí přijatých podle Pintova zákona, na jehož základě se lze v italském právním řádu domáhat

odškodnění za průtahy soudních řízení. První stěžovatel úspěšně zastupoval množství klientů ve společném kompenzačním řízení. Nalézací soudy přiznaly každému z poškozených odškodnění za nepřiměřenou délku původního řízení a prvnímu stěžovateli též odměnu za právní zastupování. Návrh na výkon rozhodnutí však stěžovatel podal ve vztahu ke každému žalobci zvlášť. V každém jednotlivém případě se současně domáhal odměny za zastupování klienta i ve vykonávacím řízení. První stěžovatel dále zastupoval téměř čtyři desítky klientů v řízeních podle Pintova zákona, z nichž každé se týkalo jednoho poškozeného. Na základě každého rozsudku následně zahájil dvě vykonávací řízení, kde jedno mělo vymoci odškodnění za nemajetkovou újmu klienta a druhé odměnu prvního stěžovatele za právní zastupování. Pouze jedenkrát si soud této praxe povšiml, obě související řízení spojil dohromady a stěžovateli přiznal odměnu toliko jedenkrát. Druhý stěžovatel rovněž s úspěchem zastupoval množství žalobců ve společném řízení podle Pintova zákona. Na základě rozsudku nalézacího soudu potom zahájil sérii vykonávacích řízení. Každé se týkalo jednoho oprávněného. Současně v něm požadoval odměnu za zastupování klienta ve vykonávacím řízení. Mimoto druhý stěžovatel, zastoupený třetí stěžovatelkou, zahájil dalších deset vykonávacích řízení na základě pěti rozsudků Nejvyššího soudu vydaných podle Pintova zákona. Samostatně se domáhal uspokojení pohledávek svých klientů a odměny

z titulu jejich zastupování v odškodňovacím řízení. Soudy nadto přiznaly třetí stěžovatelce odměnu za zastupování ve vykonávacím řízení.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

Stěžovatelé namítali porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy a článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě z důvodu, že nebyly uspokojeny jejich pohledávky vůči státu, protože nebyla vykonána rozhodnutí příznávající jim odměnu za právní zastupování.

a) Obecné zásady

Podle čl. 35 odst. 3 písm. a) Úmluvy Soud prohlásí za nepřijatelnou každou individuální stížnost podanou na základě článku 34 Úmluvy, pokud nazná, že jde o stížnost zneužívající právo podat stížnost. Pojem „zneužití“ je třeba chápat jako škodlivý výkon práva sledující jiný účel, než pro který bylo zamýšleno. Toto ustanovení Soud používá nejčastěji ve třech typech situací. *Zaprvé*, pokud se stížnost vědomě zakládá na nepravdivých skutečnostech. *Zadruhé*, stížnost může být rovněž odmítnuta v případech, kdy stěžovatel používá v komunikaci se Soudem jazyk, který je urážlivý, pohrdavý, výhrůžný

nebo provokativní – ať už vůči žalované vládě, jejím zástupcům, orgánům žalovaného státu, samotnému Soudu, jeho soudcům, kanceláři nebo jejím zaměstnancům. *Zatřetí*, tímto způsobem může být kvalifikováno porušení pravidla důvěrnosti při jednání stran o smírném urovnání věci. Stížnost však může být odmítnuta v zásadě kdykoli, jestliže je jednání stěžovatele ve zjevném rozporu s účelem práva na podání stížnosti, zejména brání-li řádnému fungování Soudu nebo vedení řízení před ním ([Miroļubovs a ostatní proti Lotyšsku](#), č. 798/05, rozsudek ze dne 15. září 2009, § 62–66). Zneužití ochranných mechanismů Úmluvy, v nichž vnitrostátní prostředky nápravy hrají prvořadou úlohu, může být rovněž důvodem pro odmítnutí stížnosti ([Cavaliere proti Itálii](#), č. 50930/11 a 50893/13, rozsudek ze dne 12. listopadu 2013). Chování stěžovatele před vnitrostátními orgány, zejména soudy, je tedy relevantním faktorem při hodnocení, jestli by stížnost neměla být odmítnuta (např. [Bock proti Německu](#), č. 22051/07, rozhodnutí ze dne 19. ledna 2010). Konečně aby mohlo být chování stěžovatele hodnoceno jako zneužívající, musí být úmyslné a tento úmysl musí být prokázán s dostatečnou jistotou ([Gross proti Švýcarsku](#), č. 67810/10, rozsudek velkého senátu ze dne 30. září 2014, § 28).

c) Použití těchto zásad na projednávanou věc

Stěžovatelé brojili proti nevykonání rozhodnutí, která jim přiznávala odměnu za právní zastupování klientů v rámci řízení o výkonu rozsudků přijatých na základě Pintova zákona. Druhý stěžovatel se domáhal také vyplacení odměny za právní zastupování v kompenzačním řízení.

Podle Soudu odpovídalo chování stěžovatelů na vnitrostátní úrovni dvěma základním schémata. V prvé řadě nedůvodně navyšovali celkovou odměnu za zastupování advokátem ve vykonávacím řízení tím, že vůči každému z žalobců zahájili samostatné řízení, třebaže o jejich nárocích nalézací soudy rozhodly společným rozsudkem. Nezřídka rovněž zahájili samostatné řízení k výkonu nároku klientů na straně jedné a odměny za právní zastupování v kompenzačním řízení na straně druhé. Druhé schéma spočívalo v umělém znásobení vykonávacích řízení tím, že stěžovatelé vymáhali dílčí pohledávky týčž věřitelů přiznané na základě Pintova zákona oddělenými návrhy na výkon rozhodnutí.

Účelové větvení vykonávacích řízení mělo podle Soudu nevyhnutelně negativní dopad na vytíženost vnitrostátních soudů a celkové délky řízení. Znásobilo také náklady řízení, zejména nárok na odměnu advokáta za právní zastupování. Takový procesní postup není odůvodněn ochranou zájmů klientů ani práv a svobod

zaručených Úmluvou. Žádný ze stěžovatelů ostatně před vnitrostátními soudy ani ve stížnosti k Soudu nevyšvětlil, proč bylo rozdrobení vykonávacích řízení potřebné. Praxe stěžovatelů nesledovala žádný legitimní cíl, ale pouze neopodstatněné znásobení odměn za právní služby (*mutatis mutandis* Basileo a ostatní proti Itálii, č. 11303/02, rozhodnutí ze dne 23. srpna 2011).

Ani chování stěžovatelů v řízení před Soudem nebylo vzorné. Stěžovatelé podali nezávisle na sobě prakticky identické stížnosti ohledně různých osob, třebaže se opíraly o stejné skutečnosti. Nejenže nespojili své námitky do jediné stížnosti, ale neupozornili Soud ani na věcnou spojitost mezi těmito podáními. V každé stížnosti přitom požadovali přiznání spravedlivého zadosťučnění, včetně náhrady nákladů řízení zahrnující odměnu právního zástupce. Soud si povšiml také toho, že druhý stěžovatel pro účely vykonávacího řízení jmenoval třetí stěžovatelku zastupující advokátkou, aby bylo možné jejím jménem opět žádat o vydání příkazu k úhradě odměny za právní zastupování. Fakticky tím navýšil počet obětí oprávněných podat stížnost k Soudu. Druhý stěžovatel a třetí stěžovatelka posléze použili před Soudem stejnou procesní techniku jako před vnitrostátními soudy, tj. bezdůvodně a záměrně zmnožili své nároky na spravedlivé zadosťučnění. Tímto jednáním prokázali neúctu k pravidlům, jimiž se řídí řízení před Soudem (*Ždanov a ostatní proti Rusku*,

č. 12200/08 a 2 další, rozsudek ze dne 16. července 2019, § 81). Na pozadí chronického přetížení Soudu nelze tolerovat, že druhý stěžovatel a třetí stěžovatelka v podstatě zdvojili své nároky na přiznání spravedlivého zadosťučnění.

Všichni stěžovatelé postupovali podle výše popsaných vzorců chování a při několika příležitostech využili jedno nebo druhé schéma, aby uměle navýšili svou odměnu. Žádný z nich přitom nepodal vysvětlení, proč byl takový postup nezbytný. Zneužili tedy vnitrostátní řízení, které má sloužit jako primární nástroj ochrany práv a svobod podle Úmluvy. Jejich počínání nepochybně přispělo k přetížení vnitrostátních soudů, a tedy k jedné z nejčastějších příčin průtahů při výkonu spravedlnosti (*mutatis mutandis* Dudek proti Německu, č. 12977/09 a 4 další, rozhodnutí ze dne 23. listopadu 2010). Od advokátů přitom Soud očekává vysokou úroveň profesionality a zdrženlivosti, pokud jde o podávání nedůvodných návrhů, dodržování procesních pravidel a profesní etiky.

Ve světle těchto úvah Soud rozhodl, že stěžovatelé úmyslně zneužili svého práva na podání individuální stížnosti, takže jejich stížnosti odmítl jako nepřijatelné s odkazem na čl. 35 odst. 3 písm. a) Úmluvy.

Hate speech

Rozsudek ze dne 15. května 2023 ve věci č. 45581/15 – *Sanchez proti Francii*

Velký senát Soudu shledal třinácti hlasy proti čtyřem, že nedošlo k porušení práva na svobodu projevu podle článku 10 Úmluvy v souvislosti s trestněprávním postihem politika za nepřijetí opatření proti nenávisným komentářům zveřejněným třetími osobami na jeho sociální síti.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel byl v relevantní době místním politikem a kandidátem do parlamentu. Měl veřejně přístupný profil na Facebooku, který si sám spravoval a využíval jej v rámci své volební kampaně. V říjnu 2011 zveřejnil na tomto profilu příspěvek, kde se vyjadřoval ke svému politickému oponentovi. Pod uvedeným příspěvkem se posléze objevily komentáře výrazně negativně laděné proti muslimskému obyvatelstvu. Rovněž v nich byla

zmíněna partnerka uvedeného oponenta, L. T., která záhy podala trestní oznámení. Následující den stěžovatel na svém profilu zveřejnil zprávu, v níž vyzval uživatele, aby dbali na obsah svých komentářů. S již zveřejněnými komentáři nic neudělal. Jeden z nich byl smazán jeho autorem (S. B.) na výzvu L. T. Zbylé komentáře zůstaly veřejně přístupné ještě několik měsíců. Stěžovatel byl v trestním řízení odsouzen za podněcování k nenávisti či násilí vůči muslimům, neboť neprodleně nesmazal komentáře na své sociální síti. Byl mu uložen trest ve výši 3 000 eur a povinnost uhradit L. T. jako nemajetkovou újmu 1 000 eur. Dva autoři komentářů, S. B. a L. R., byli odsouzeni jako spolupachatelé.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal porušení svých práv plynoucích z článku 10 Úmluvy. Senát páté sekce Soudu v rozsudku ze dne 2. září 2021 rozhodl šesti hlasy k jednomu, že k porušení tohoto ustanovení nedošlo. Věc byla na žádost stěžovatele postoupena velkému senátu.

a) K zákonnosti zásahu

Velký senát připomněl, že článek 10 Úmluvy vyžaduje nejen to, aby mělo napadené opatření právní základ ve vnitrostátním právu, ale odkazuje také na kvalitativní vlastnosti daného zákona, který by měl být pro adresáta přístupný a předvídatelný co do účinků (*Magyar Kétfarkú Kutya Párt proti Maďarsku*, č. 201/17, rozsudek velkého senátu ze dne 20. ledna 2020, § 94). Míra přesnosti vyžadovaná od vnitrostátních právních předpisů, jež nemohou předvídat všechny situace, do značné míry závisí na obsahu daného předpisu, oblasti, kterou má pokrýt, a počtu a postavení osob, jimž je určen (*NIT S.R.L. proti Moldavsku*, č. 28470/12, rozsudek velkého senátu ze dne 5. dubna 2022, § 160). Ani nová právní otázka, která dosud nebyla vyjasněna, není sama o sobě neslučitelná s uvedenými požadavky (*X. a Y. proti Francii*, č. 48158/11, rozsudek ze dne 1. září 2016, § 61).

Soud se dále zabýval zejména relevantními ustanoveními zákona o audiovizuální komunikaci. Z uvedených ustanovení plynula trestněprávní odpovědnost za

vymezené činy spáchané prostředky elektronické komunikace několika osobám, včetně vydavatele, případně autorovi a původci. Kasační soud ve své judikatuře pojem „původce“ vymezil tak, že se jedná o osobu, která se z vlastní iniciativy ujala vytvoření elektronické komunikační služby pro výměnu názorů na předem definovaná témata. V souladu se závěry Ústavní rady pak trestní senát Kasačního soudu předmětná ustanovení vyložil tak, že trestní odpovědnost původce lze dovodit pouze tehdy, pokud je možné prokázat, že znal obsah komentářů uživatelů před jejich zveřejněním, nebo pokud neprodleně nezakročil a neodstranil komentář poté, co se o něm dozvěděl. Stěžovatel zpochybnil předvídatelnost svého odsouzení, zejména svého zařazení coby „původce“, nicméně podle Soudu je definice plynoucí z vnitrostátní judikatury jasná a jednoznačná. Odpovědnost jednotlivce coby majitele účtu na Facebooku nebyla v dané době rozhodovací činností soudů řešena. Uvedené však samo o sobě není v rozporu s požadavky na dostupnost a předvídatelnost práva. Koenečný výklad vnitrostátními soudy byl navíc možný a rozumně předvídatelný.

b) K legitimnímu cíli zásahu

Soud konstatoval, že zásah sledoval legitimní cíl v podobě ochrany pověsti a práv jiných a předcházení nepokojům a zločinnosti (*a contrario*, [Perinçek proti Švýcarsku](#), č. 27510/08, rozsudek velkého senátu ze dne 15. října 2015, § 153).

c) K nezbytnosti zásahu v demokratické společnosti

1. Obecné zásady

Soud připomněl, že ve věci [Delfi proti Estonsku](#) (č. 64569/09, rozsudek velkého senátu ze dne 16. června 2015) se zabýval občanskoprávní odpovědností společnosti, která vlastnila zpravodajský internetový portál, za komentáře třetích osob k článku zveřejněnému na tomto portálu, přičemž uvedenou otázku posuzoval na poli článku 10 Úmluvy na základě čtyř kritérií: zaprvé, kontext komentářů, zadruhé, kroky učiněné stěžovatelskou společností za účelem odstranění komentářů, zatřetí, možnost odpovědnosti autorů komentářů jako alternativa k odpovědnosti stěžovatelské společnosti, a začtvrté, důsledky vnitrostátního řízení pro tuto společnost (tamtéž, § 142–143). Podle těchto kritérií posuzoval projednávaný případ i senát páté sekce a velký senát neshledal důvod se od uvedeného postupu odchýlit.

2. Kontext komentářů

Soud uvedl, že napadené komentáře se jednoznačně týkaly muslimů a označovaly je urážlivými a hanlivými výrazy. Uznal, že některé z komentářů by bylo možné vnímat ve specifickém kontextu volební kampaně jako snahu upozornit na určité místní problémy. Zároveň však upozornil, že ve volebním kontextu je dopad rasistických a xenofobních projevů větší a škodlivější. Zmíněné platí o to více v projednávané věci, kdy v rozhodnou dobu bylo politické a společenské klima neklidné. Při přihlédnutí k tomu, že komentáře byly zveřejněny na „zdi“ politika během volební kampaně, a při výkladu a posouzení bezprostředního kontextu představují tyto komentáře nenávistný projev. Je tomu tak s ohledem na jejich obsah, celkové vyznění, jakož i hrubost a vulgárnost některých výrazů. Dosah předmětných výroků se navíc neomezoval pouze na členy a příznivce dané politické strany. Ve světle uvedeného Soud dospěl k závěru, že napadené komentáře byly zjevně protiprávní.

Stěžovatel namítal, že komentáře byly v souladu s manifestem jeho strany. Soud připomněl, že ačkoliv mají politické strany právo hájit své názory na veřejnosti, i když mohou část obyvatelstva urazit, šokovat nebo znepokojit, musí se vyvarovat obhajoby rasové diskriminace nebo uchýlení se ke štvavým či ponižujícím poznámkám a postojům. Takové jednání by mohlo vyvolat

reakce veřejnosti, které by byly na újmu pokojnému společenskému klimatu a mohly by narušit důvěru v demokratické instituce ([Féret proti Belgii](#), č. 15615/07, rozsudek ze dne 16. července 2009, § 77).

Soud dále poukázal na to, že výše zmíněná věc [Delfi proti Estonsku](#) se týkala velkého, profesionálně spravovaného internetového zpravodajského portálu, fungujícího na komerčním základě (cit. výše, § 115), což dle Soudu není případ stěžovatelovy „zdi“ na Facebooku v projednávaném případě. Zároveň však Soud v této souvislosti zdůraznil aspekt „povinností a odpovědností“ ve smyslu čl. 10 odst. 2 Úmluvy. Nositeli takových povinností a odpovědností jsou totiž i politici, pokud se rozhodnou využívat sociální média pro politické účely tak, že na internetu zřídí veřejně přístupná fóra, kam uživatelé mohou přidávat reakce a komentáře. Stěžovatel nebyl pouhou soukromou osobou a svůj účet na Facebooku využíval jakožto politik, pro politické účely a ve spojitosti s volbami. Třebaže jeho původní status na jeho „zdi“ neobsahoval žádný urážlivý jazyk, vnitrostátní orgány ho sankcionovaly za nedostatek bdělosti ohledně komentářů následně přidávaných třetími osobami.

Soud v této souvislosti uvedl, že přičítání odpovědnosti za činy spáchané třetími osobami se může lišit v závislosti na metodách prověřování nebo moderování, které na internetu používají „původci“, využívající sociální sítě pro nekomerční účely. Vzhledem k tomu, že internet se stal jedním z hlavních nástrojů, jimiž jednotlivci uplatňují své právo na svobodu projevu, je podle Soudu potřeba zásahy do výkonu uvedeného práva posuzovat zvláště pečlivě, neboť mohou mít odrazující účinek, který s sebou nese riziko autocenzury. Takové riziko však nesmí zastřít existenci jiných nebezpečí pro výkon a užívání základních práv a svobod. Z tohoto důvodu musí být v zásadě zachována možnost osob domáhat se určení odpovědnosti u hanlivých nebo jiných protiprávních výroků, která bude představovat účinný prostředek nápravy tvrzených porušení (tamtéž, § 110).

V rozhodné době neměl majitel účtu na Facebooku používaného k nekomerčním účelům plnou možnost spravovat komentáře. K dispozici nebyl žádný automatický proces filtrování, zatímco individuální kontrola všech komentářů, zejména v případě velmi populárního účtu, by byla kapacitně značně náročná. Pokud by však byli

„původci“ zbaveni veškeré odpovědnosti za komentáře, mohlo by to usnadnit nebo podpořit zneužívání dané platformy pro nenávistné projevy, výzvy k násilí, lži a dezinformace. I když profesionální entity, které vytvářejí sociální sítě a zpřístupňují je ostatním uživatelům, nevyhnutelně mají jisté povinnosti, mělo by dle názoru Soudu dojít ke sdílení odpovědnosti mezi všemi zúčastněnými subjekty, což by v případě potřeby umožnilo odstupňovat míru odpovědnosti a způsob jejího přičítání podle objektivní situace každého z nich.

Francouzské právo je přitom s uvedeným přístupem v souladu. Vnitrostátní soudy se navíc odvolávaly na postavení stěžovatele jako politika a vyvozovaly z toho, že na něj dopadá zvláštní povinnost větší ostražitosti. Dle Soudu nepochybně platí, že politik může s větší pravděpodobností ovlivňovat voliče, nebo je dokonce přímo či nepřímo nabádat k postojům či jednání, které by se mohly ukázat jako protiprávní. Uvedený závěr však nelze chápat tak, že by znamenal převrácení zásad stanovených v judikatuře Soudu. Konkrétní stěžovatelovy povinnosti plynoucí z jeho postavení politika jsou neoddělitelné od zásad týkajících se práv, která s tímto postavením souvisejí. Teprve po řádném zohlednění těchto zásad by bylo možné, aby vnitrostátní soudy (pokud by to odůvodňovaly předložené skutečnosti a pokud by jejich rozhodnutí obsahovalo patřičné odůvodnění) založily své rozhodnutí na tom, že svoboda

politického projevu není absolutní a že stát ji může podrobit určitým omezením nebo sankcím. V projednávané věci byly vnitrostátní soudy nejlépe způsobilé posoudit skutkové okolnosti s ohledem na složitý místní kontext a jejich politický rozměr. Výrazy použité ve sporných komentářích jasně podněcovaly k nenávisti a násilí vůči osobě na základě jejího náboženského vyznání, což není možné zastřít nebo bagatelizovat volebním kontextem nebo úmyslem diskutovat o místních obtížích.

3. Kroky učiněné stěžovatelem

Soud rovněž uvedl, že minimální míra následného moderování nebo automatického filtrování by byla žádoucí, aby bylo možné co nejrychleji identifikovat zjevně protiprávní komentáře a zajistit jejich smazání v přiměřené lhůtě, a to i v případě, že nedošlo k nahlášení ze strany poškozené osoby – ať už by to bylo provedeno samotnou hostitelskou platformou (což byl v tomto případě Facebook) nebo majitelem příslušného účtu. Tento majitel si nemůže nárokovat právo na beztrestnost při používání internetu a má povinnost jednat v mezích, které od něj lze rozumně očekávat.

V projednávané věci žádný předpis nevyžadoval automatické filtrování komentářů a na Facebooku neexistovala prakticky žádná možnost předchozího moderování obsahu. Proto vyvstává otázka, jaké kroky měl nebo

mohl stěžovatel rozumně podniknout v postavení „původce“ ve smyslu vnitrostátního práva.

Původní příspěvek stěžovatele nepředstavoval nenávistný projev ani výzvu k násilí, nicméně vnitrostátní soudy vzaly v úvahu, že stěžovatel se rozhodl svou „zed“ zpřístupnit veřejnosti a svým „přátelům“ povolil, aby na ni psali komentáře. Soud poznamenal, že i když s uvedeným souhlasí, dané rozhodnutí nelze stěžovateli samo o sobě vytýkat, neboť se jedná o možnost, kterou mu daná platforma poskytla a která mu umožnila komunikovat s voliči. Vzhledem k napětí, které v rozhodnou dobu na místní úrovni a v souvislosti s volbami panovalo, však tato cesta zjevně nebyla bez možných závažných důsledků, čehož si stěžovatel musel být vědom. Soud tedy považuje za legitimní rozlišovat mezi zpřístupněním „zdi“ konkrétním osobám a široké veřejnosti. V druhém případě si každý, zvláště pak politik se zkušeností s komunikací s veřejností, musí být vědom většího rizika přehnaných a nemístných výroků, které se mohou vyskytnout a nutně se dostat do povědomí širšího okruhu osob. Uvedené Soud označil za klíčovou skutkovou okolnost, která přímo souvisí s vědomou

volbou stěžovatele, jenž působil nejen jako politik, ale též jako profesionál v otázkách strategie komunikace v online prostoru.

Kromě toho bylo používání Facebooku podmíněno přijetím určitých podmínek, s nimiž musel být stěžovatel seznámen. Stěžovatel považoval za vhodné vyzvat své „přátele“, aby si dávali pozor na obsah svých komentářů. Tím dal zjevně najevo, že si je přinejmenším vědom problémů, které některé komentáře vyvolávají. Předmětnou zprávu však zveřejnil, aniž by dotčené komentáře smazal, a aniž by si dal tu práci a zkontroloval nebo nechal zkontrolovat obsah v té době veřejně přístupných komentářů, ačkoliv ho S. B. bezprostředně informoval o své konfrontaci s L. T., takže stěžovatel nepochybně věděl o problémech, které by mohly být způsobeny dalšími komentáři.

Komentář napsaný S. B. byl jeho autorem smazán během 24 hodin po zveřejnění; nebylo by přiměřené po stěžovateli požadovat, aby jednal ještě rychleji. Uvedený komentář je však pouze jedním z prvků, které je třeba v tomto případě zohlednit. Stěžovatel totiž nebyl

odsouzen za výroky konkrétních autorů, ale za to, že neprodleně neodstranil všechny protiprávní komentáře na své „zdi“. Tyto komentáře přitom na sebe navzájem reagovaly a navazovaly, takže dle Soudu se nejednalo toliko o diskusní vlákno, ale o formu pokračujícího dialogu, jenž tvořil koherentní celek, a bylo tudíž odůvodněné, aby je vnitrostátní orgány jako takové vnímaly. Třebaže S. B. rychle smazal svůj komentář – jediný, který přímo odkazoval na L. T. – k tomuto smazání došlo až poté, co L. R. zveřejnil další komentáře, které měly podobné vyznění jako komentář S. B. Původní status stěžovatele tedy nejenom odstartoval dialog, ale měl také daleko širší dopady, a to z důvodu samotné povahy internetových sociálních sítí. Byl to tudíž tento dialog jakožto koherentní celek, na jehož základě byla stěžovateli uložena povinnost zaplatit určitou částku L. T. Argumentaci vnitrostátních soudů, dle které smazání komentáře S. B. už nebylo s to zvrátit dopady vůči L. T., dle Soudu nelze hodnotit jako svévolnou ani zjevně nerozumnou.

Vnitrostátní soudy se navíc konkrétně zabývaly otázkou, zda stěžovatel o protiprávních komentářích zveřejněných na své „zdi“ věděl. Během vyšetřování stěžovatel uvedl, že na svůj účet na Facebooku chodí každý den, avšak komentářů zveřejněných na jeho „zdi“ je příliš mnoho na to, aby je mohl pravidelně číst, jelikož počet jeho „přátel“ přesahuje 1800 a tito mohou

komentáře přidávat 24 hodin denně. Ve skutečnosti však během jednání před Soudem vyšlo najevo, že pod předmětným příspěvkem stěžovatele z října 2011 se objevilo pouze asi patnáct komentářů. Nelze tedy dle Soudu mluvit o obtížích způsobených potenciálně nadměrným provozem na účtu politika a kapacitách potřebných k zajištění jeho účinné kontroly.

V této souvislosti Soud konstatoval, že je vhodné provést posouzení přiměřenosti na základě míry odpovědnosti, kterou lze přičíst danému majiteli účtu: soukromá osoba s omezenou známostí a reprezentativností bude mít menší rozsah povinností než místní politik nebo kandidát ve volbách do místní samosprávy, který zase bude nést menší zátěž než osobnost známá celostátně, na niž se nutně budou klást ještě větší nároky (srov. *Mesić proti Chorvatsku*, č. 19362/18, rozsudek ze dne 5. května 2022, § 104).

4. Možnost odpovědnosti autorů komentářů místo stěžovatele

Dále se Soud vyjádřil k odpovědnosti třetích osob, přímých autorů komentářů. Uvedl, že jednání, z něhož byl obviněn stěžovatel, se lišilo od jednání autorů komentářů a vztahoval se na něj jiný režim odpovědnosti, spojený s postavením „původce“ podle francouzského práva. Stěžovatel tedy nebyl stíhán místo autorů komentářů (S. B. a L. R.); tito byli rovněž souzeni

a odsouzení. V důsledku toho v projednávané věci nevyvstávají žádné otázky týkající se anonymity na internetu a identifikace autorů, jak je Soud zkoumal ve věci *Delfi proti Estonsku* (cit. výše, § 147–151). Konečně Soud poznamenal, že mezinárodní právo se v zásadě nezabývá otázkou, zda by měli být stíháni autoři, a nikoliv osoby, jež zprostředkují svou platformu, zejména pokud zprostředkovatelé nejsou profesionálními subjekty v oblasti digitálních služeb, které vykonávají činnost na internetu za účelem komerčního zisku, ale jednotlivci, jako je stěžovatel, kteří využívají sociální sítě, na nichž mohou být zveřejňovány komentáře třetích osob.

5. Důsledky vnitrostátního řízení pro stěžovatele

Soud uznal, že uložení sankce za komentáře třetích osob může mít odrazující účinek na svobodu projevu na internetu dokonce i v případě civilněprávních sankcí (*Pihl proti Švédsku*, č. 74742/14, rozhodnutí ze dne 7. února 2017, § 35), a tím spíše u sankcí trestních. Uložení trestu odnětí svobody za trestný čin v souvislosti s politickým projevem může být slučitelné se svobodou projevu pouze za výjimečných okolností, zejména

v případě nenávistných projevů nebo podněcování k násilí (*Féret proti Belgii*, cit. výše, § 34 a 80). Dále Soud připomněl, že i když se peněžitá sankce v určité výši může vzhledem k okolnostem jevit jako přísná, je třeba ji posuzovat s ohledem na skutečnost, že mohl být uložen trest odnětí svobody (*Soulas a ostatní proti Francii*, č. 15948/03, rozsudek ze dne 10. července 2008, § 46).

V projednávané věci stěžovatel čelil trestu odnětí svobody až na jeden rok a pokutě v maximální výši 45 000 eur. Byla mu nicméně uložena pouze sankce v celkové výši 4 000 eur. Nebylo přitom prokázáno, že by trestněprávní odsouzení mělo pro stěžovatele další důsledky, např. v podobě odrazujícího účinku pro jeho svobodu projevu nebo negativního dopadu na jeho politickou dráhu či vztah s voliči.

6. Závěr

Ve světle uvedeného Soud shledal, že rozhodnutí vnitrostátních soudů byla založena na relevantních a dostatečných důvodech, a to jak pokud jde o přičítání odpovědnosti stěžovateli coby politikovi za protiprávní komentáře zveřejněné v předvolebním období na jeho

facebookové „zdi“ třetími osobami, které byly identifikovány a stíhány jako spolupachatelé, tak co se týče odsouzení stěžovatele v trestním řízení. Napadený zásah lze tudíž hodnotit jako nezbytný v demokratické společnosti. K porušení článku 10 Úmluvy proto nedošlo.

III. ODDĚLENÁ STANOVISKA

Soudce Kūris ve svém souhlasném stanovisku uvedl, že si není jist, zda by byl schopen podpořit závěr o neporušení článku 10 za jiných skutkových okolností. Rovněž uvedl, že Soud měl podle něj zaujmout tvrdší postoj k projevům vzbuzujícím nenávisť rovněž v dalších případech, jako např. ve výše citované věci [Perinçek proti Švýcarsku](#). Upozornil též na úskalí tzv. kaskádovité koncepce trestní odpovědnosti zakotvené ve francouzském právu.

Soudce Ravarani ve svém nesouhlasném stanovisku vznesl výhradu vůči zařazení komentáře S. B., jenž byl záhy po zveřejnění smazán jeho autorem, do skupiny komentářů posuzovaných v projednávané věci.

Soudce Bošnjak ve svém nesouhlasném stanovisku zejména uvedl, že příslušná právní úprava nebyla předvídatelná, a tudíž nebyla naplněna podmínka souladu zásahu se zákonem. Rovněž rozporoval přiměřenost odsouzení stěžovatele v souvislosti s komentářem S. B.

Ve společném nesouhlasném stanovisku soudců Wojtyczka a Zūnda také zazněly výhrady stran

nepředvídatelnosti francouzského práva a směrem k režimu individuální trestní odpovědnosti za nezajištění včasného odstranění komentářů třetích osob.

Rozsudek ze dne 30. května 2023 ve věci č. 39954/09 a 3465/17 – *Nepomnyashchiy a ostatní proti Rusku*

Senát třetí sekce Soudu rozhodl jednomyslně o porušení článku 8 Úmluvy ve spojení s článkem 14, neboť vnitrostátní orgány nedostatečně zareagovaly na homofobní výroky politiků. Stávající právní úprava byla teoreticky postačující ochranou, v praxi ale její uplatnění selhalo.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

První ze stížností podali tři stěžovatelé, kteří jsou gayové a aktivisté za práva LGBTI osob. V květnu 2008 zveřejnil celostátní list rozhovor s gubernátorem Tambovské oblasti, který v něm mj. řekl, že homosexualita je zvrácenost, kterou nelze tolerovat, a že "homosexuálové musí být roztrháni na kusy a tyto kusy vyhozeny do vzduchu". Stěžovatelé následně podali trestní oznámení a namítali, že výrok gubernátora představuje podněcování k násilí vůči homosexuálům. Trestní stíhání nebylo zahájeno, neboť vnitrostátní orgány uzavřely, že ustanovení trestního zákoníku poskytující ochranu

před nenávisťnými projevy se na výroky nevztahuje, protože homosexuálové nepředstavují "sociální skupinu" chráněnou tímto ustanovením. Zároveň konstatovaly, že odmítnutím zahájit trestní stíhání nebyly dotčeny zájmy stěžovatelů.

Druhou stížnost podala stěžovatelka, která byla v listopadu 2013 zraněna při útoku na petrohradskou kancelář organizace podporující práva LGBTI osob. Tři dny po útoku byl na místním zpravodajském webu uveřejněn rozhovor s poslancem petrohradského zákonodárského sboru, v němž tento prohlásil, že sexuální akt mezi dvěma muži je "stejně odporný a nechutný jako vražda", označil homosexuály za "úchyly a zvrhlíky" a obvinil je z "vymývání mozků" dětem s úmyslem přeměnit je na homosexuály, mimo jiné tím, že děti opíjejí a znásilňují nebo svádějí. Stěžovatelka podala trestní oznámení, v němž namítala, že výroky poslance představovaly výzvu k násilí vůči sociální skupině LGBTI osob, podněcování k nenávisti a porušení důstojnosti osob patřících k této skupině. Vnitrostátní orgány odmítly trestní stíhání zahájit s odůvodněním, že homosexuály nelze považovat za "sociální skupinu" a zároveň

není možné prokázat, že poslanec měl v úmyslu podněcovat k nenávisti vůči homosexuálům či porušovat jejich důstojnost. Stěžovatelka mezitím podala také občanskoprávní žalobu, která byla odmítnuta. Podle soudů šlo o vyjádření osobního názoru politika, který nebyl namířen přímo vůči stěžovateli, ale vůči LGBTI komunitě obecně. Přestože politik použil nevybíravý slovník, výroky nelze považovat za zásah do soukromých životů členů komunity.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY VE SPOJENÍ S ČLÁNKEM 14

Stěžovatelé namítali, že negativní výroky činitelů státu je diskriminovaly jako příslušníky LGBTI komunity a že je vnitrostátní orgány neochránily před diskriminací, jak vyžadují články 8 a 14 Úmluvy.

a) K přijatelnosti

Soud úvodem připomněl, že negativní stereotypizace určité skupiny osob, která dosahuje jisté úrovně, může působit na identitu skupiny i na pocity sebeúcty a

sebevědomí jejích členů, a v tomto smyslu tak zasahují do jejich soukromého života. Přestože tedy tito členové nebyli přímo terčem napadených výroků, lze je považovat za oběti ve smyslu článku 34 Úmluvy ([Aksu proti Turecku](#), č. 4149/04 a 41029/04, rozsudek velkého senátu ze dne 15. března 2012, § 54 a 58).

Pokud jde o hodnocení dosažení zmíněné úrovně závažnosti, Soud zohledňuje zejména: (i) vlastnosti dotčené skupiny, např. její velikost, stupeň homogenity, zvláštní zranitelnost, historickou zkušenost se stigmatizací, jakož i postavení ve vztahu ke společnosti jako celku; (ii) přesný obsah hanlivých výroků na adresu dané skupiny, a to hlavně míru, v jaké tyto výroky podporují negativní stereotypizaci skupiny jako takové, a konkrétní obsah tohoto stereotypu; a (iii) formu a kontext výroků, jejich dosah, postavení a status jejich autora, jakož i rozsah, v němž zasahují do samotného jádra identity a důstojnosti dotčené skupiny ([Budinova a Chaprazov proti Bulharsku](#), č. 12567/13, rozsudek ze dne 16. února 2021, § 63).

V konkrétních okolnostech daného případu Soud zohlednil, že genderové a sexuální menšiny vyžadují zvláštní ochranu před nenávisťnými a diskriminačními projevy z důvodu marginalizace a viktimizace, kterým v minulosti byly, a nadále jsou, vystaveny ([Lilliendahl proti Islandu](#), č. 29297/18, rozhodnutí ze dne 12. května 2020, § 45). Vzhledem k historii

vnitrostátní orgány identifikovaly existenci soupeřících práv a potřebu zajistit spravedlivou rovnováhu mezi nimi ([Aksu proti Turecku](#), cit. výše, § 63 a 66). To předpokládá existenci a fungování účinného právního systému na ochranu práv spadajících pod pojem "soukromý život", a že tento byl stěžovatelům k dispozici (tamtéž, § 68).

Projevy podporující nebo ospravedlňující násilí, nenávisť nebo nesnášenlivost v jejich nejzávažnějších formách spadají pod článek 17 Úmluvy a jsou zcela vyloučeny z ochrany podle článku 10. I méně závažné formy nenávisťných projevů, které nespádají zcela mimo ochranu článku 10 Úmluvy, však mohou být státy omezeny ([Lilliendahl proti Islandu](#), cit. výše, § 34 a 35). Je přitom velmi důležité, aby se politici ve svých veřejných projevech vyhýbali výrokům podporujícím nenávisť nebo nesnášenlivost ([Pastörs proti Německu](#), č. 55225/14, rozsudek ze dne 3. října 2019, § 47). Totéž platí pro vysoce postavené veřejné činitele, jejichž prohlášení mohou být vnímána jako oficiální stanovisko státu.

nepřátelského postoje veřejnosti vůči komunitě LGBTI v Rusku, jakož i k nárůstu homofobních trestných činů v předmetné době, lze dle Soudu ruskou komunitu LGBTI považovat za obzvláště zranitelnou skupinu, která vyžaduje zvýšenou ochranu před stigmatizujícími výroky. Daná prohlášení byla otevřeně homofobní a mimořádně agresivní. Pocházela od vlivných veřejných činitelů zastávajících oficiální funkce, a navíc byla zveřejněna v oblíbených novinách s velkým počtem čtenářů, a mohla tak oslovit široké publikum. Ve světle uvedeného Soud shledal, že prohlášení zasáhla do samotného jádra identity a důstojnosti LGBTI osob, a mohla tak mít značný dopad na jejich pocity sebeúcty a sebevědomí. Dosáhla tedy "prahu závažnosti", který je nutný pro zásah do "soukromého života" členů skupiny. Tento případ tudíž spadá do působnosti článku 8 Úmluvy, článek 14 je rovněž použitelný a případ bude posouzen v jeho světle.

b) K odůvodněnosti

1. Obecné zásady vyplývající z judikatury Soudu

V případech, jako je tento, musí Soud vyvážit právo stěžovatelů na respektování jejich soukromého života podle článku 8 Úmluvy s veřejným zájmem na ochraně svobody projevu zaručené článkem 10, přičemž mezi těmito právy neexistuje žádný hierarchický vztah. Soud přitom přikládá značnou váhu skutečnosti, zda

2. K účinnosti právního systému

Odpovídající právní ochrana proti jednání, které zasahuje do psychické integrity jednotlivce, nemusí být nutně trestněprávní. Může být tvořena také správními či občanskoprávními prostředky poskytujícími dostatečnou ochranu, případně též v kombinaci s procesními prostředky jako je např. soudní opatření (*mutatis mutandis* [Söderman proti Švédsku](#), č. 5786/08, rozsudek velkého senátu ze dne 12. listopadu 2013, § 85 a 108; srov. [Beizaras a Levickas proti Litvě](#), č. 41288/15, rozsudek ze dne 14. ledna 2020, § 128).

Ruský občanský zákoník přiznává při zásahu do cti, důstojnosti a soukromí právo na nápravu, přičemž dle ruského ústavního soudu se tato ochrana vztahuje i na sexuální identitu osoby. Trestní zákoník nadto zakotvuje trestný čin veřejného podněcování k nenávisť nebo nepřátelství a narušování důstojnosti osob mj. z důvodu příslušnosti k sociální skupině. Ruský ústavní soud přitom vyložil, že pojem "sociální skupina" může zahrnovat i skupinu osob na základě jejich sexuální orientace.

Sexuální orientace a genderové identity tedy nejsou v relevantních ustanoveních občanského a trestního zákoníku výslovně zmíněny. Dle Soudu by explicitní zahrnutí sexuální orientace a genderové identity mezi zakázané důvody diskriminace mohlo být prospěšné, jelikož by eliminovalo právní nejistotu a komunikovalo veřejnosti jasné poselství, že tyto zranitelné skupiny jsou pod ochranou zákona. Nicméně vzhledem k prostoru státu pro uvážení v této oblasti Soud shledal, že stávající právní úprava je alespoň teoreticky schopná chránit stěžovatele před homofobními projevy. Jelikož však žalovaná vláda neprokázala existenci ustálené vnitrostátní praxe, Soud vyslovil pochybnosti o účinnosti této právní úpravy.

3. K posouzení případu stěžovatelů vnitrostátními orgány

V projednávané věci vnitrostátní orgány konstatovaly, že homosexuálové tvoří "sociální skupinu" ve smyslu příslušného ustanovení trestního zákoníku. Vyloučily tak jeho aplikaci, aniž by se zabývaly otázkou, zda výroky obou politiků dosáhly úrovně nenávistných projevů, a aniž by dospěly k vyvažování střetávajících se práv dotčených osob. Tento postup tak ve svém důsledku zbavil stěžovatele ochrany jejich soukromého života a ochrany před diskriminací na základě jejich sexuální orientace a genderové identity.

Ani občanskoprávní řízení podle Soudu neproběhlo v souladu s principy článků 8 a 10 Úmluvy. Vnitrostátní soudy se soustředily na ochranu svobody projevu uvedeného politika a bagatelizovaly způsoblost jím vyřčených výroků stigmatizovat LGBTI osoby jakožto skupinu a vyvolat vůči nim nenávist a netoleranci. Nezohlednily přitom zranitelnost LGBTI komunity v Rusku a její potřebu zvláštní ochrany, ani možný dopad daných výroků s ohledem na jejich dosah díky postavení, které uvedený politik zastával.

4. Závěr

I za předpokladu, že vnitrostátní právo poskytuje ochranu soukromému životu jednotlivých členů sociální skupiny před stigmatizujícími výroky o této skupině, uvedená právní úprava v případě stěžovatelů nebyla uplatněna a potřebná ochrana jim nebyla poskytnuta. Vnitrostátní orgány nesplnily svou povinnost adekvátně reagovat na diskriminační výroky a zajistit respektování "soukromého života" stěžovatelů. K porušení článku 8 Úmluvy ve spojení s článkem 14 tedy došlo.

Rozsudek ze dne 23. května 2023 ve věci č. 30237/18 – *Gaponenko proti Lotyšsku*

Senát páté sekce Soudu většinou hlasů odmítl jako zjevně neopodstatněnou stížnost aktivisty za práva ruské menšiny v Lotyšsku, který namítal, že v souvislosti s jeho čtyřměsíční vazbou, která mu byla nařízena v rámci trestního stíhání za jeho příspěvky na Facebooku, došlo k porušení čl. 5 odst. 1 a 3, jakož i článku 10 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel, aktivista za práva ruské menšiny žijící v Lotyšsku, v období od srpna 2017 do dubna 2018 zveřejnil na Facebooku sérii příspěvků, v nichž se zabýval vztahy mezi Ruskem a Lotyšskem, Ruskem a Západem, a také mezi Lotyšskem a jeho rusky mluvící menšinou. Uvedl v nich kromě jiného, že účelem přítomnosti NATO v Lotyšsku je potlačit případnou vzpuru ruské menšiny, že tato menšina je v Lotyšsku i dalších baltských státech pronásledována, což pro Rusko představuje důvod vojensky zasáhnout, že situace spěje k válce

vyprovokované Západem proti Rusku a ruské diaspoře, že lotyšský stát je připraven zřídit pro nespokojené etnické menšiny koncentrační tábory, že Riga se stane druhým Stalingradem a že nastal čas na činy občanské neposlušnosti.

V dubnu 2018 bylo proti stěžovateli zahájeno trestní stíhání za trestný čin proti národní suverenitě a územní integritě a trestný čin podněcování k etnické nenávisti. V rámci tohoto řízení byl stěžovatel zatčen a vzat do vazby. Následně soudce vydal rozhodnutí o vazbě stěžovatele z důvodu obav před pokračováním v trestné činnosti, proti čemuž se stěžovatel neúspěšně odvolal. V červnu 2018 bylo trvání vazby prodlouženo. V srpnu 2018 byl stěžovatel obžalován. Krátce poté soudce rozhodl, že jeho držení ve vazbě už není odůvodněné, a nařídil jeho okamžité propuštění. Celkové trvání vazby bylo čtyři měsíce a tři dny.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 5 ODS. 1 A 3 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že vnitrostátní orgány při nařízení a prodloužení jeho vazby nevyhodnotily rozumnost

podezření ze spáchání trestného činu a neuvedly relevantní a dostatečné důvody.

Soud připomněl, že ustanovení čl. 5 odst. 1 písm. c) Úmluvy, které je nutno vykládat v souvislosti s odstavcem 3 téhož článku, obsahuje podmínku „důvodného podezření“ pro prvotní vzetí podezřelého do vazby [Selahattin Demirtaş proti Turecku (č. 2), č. 14305/17, rozsudek velkého senátu ze dne 22. prosince 2020, § 311–321]. Kromě existence důvodného podezření je nutné už při prvotním vzetí do vazby uvést i další relevantní a dostatečné důvody pro tento postup, jako je např. nebezpečí útěku, riziko maření trestního stíhání či obava z pokračování v trestné činnosti (Buzadji proti Moldavsku, č. 23755/07, rozsudek velkého senátu ze dne 5. července 2016, § 88 a 102).

V projednávané věci Soud předně poukázal na to, že stěžovatel autorství dotčených příspěvků nikdy nepopřel, a jedinou spornou otázkou tak byla jejich právní kvalifikace. Vnitrostátní soud založil existenci „důvodného podezření“ u stěžovatele na početných důkazech, aniž by se přitom dopustil svévole. Dle Soudu v daném případě lze identifikovat dostatečné objektivní prvky, které mohou vést k rozumnému přesvědčení, že stěžovatel předmětné skutky mohl spáchat [Selahattin Demirtaş proti Turecku (č.2), cit. výše, § 322]. Vnitrostátní soud navíc dospěl k závěru, že u stěžovatele existuje obava z pokračování v trestné činnosti, což dle

judikatury Soudu patří mezi důvody, o něž se může opírat rozhodnutí o vazbě (Buzadji proti Moldavsku, cit. výše, § 88). Ani v tomto směru Soud neshledal v postupu vnitrostátního soudu známky svévole. Dospěl tedy k závěru, že okolnosti případu nesvědčí o porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy.

Pokud jde o čl. 5 odst. 3, ve světle povahy předmětných trestných činů, relativně krátkého trvání vazby, jakož i toho, že stěžovatel nikdy nenamítal porušení povinnosti zvláštní pečlivosti na straně vyšetřujících orgánů, dospěl Soud k závěru, že závazek propustit osobu během řízení byl u stěžovatele naplněn (srov. Fenech proti Maltě, č. 19090/20, rozhodnutí ze dne 23. března 2021, § 93–97).

Tuto část stížnosti tudíž Soud odmítl jako zjevně neopodstatněnou.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

Stěžovatel dále namítal, že vazba představovala neoprávněný zásah do jeho svobody projevu, a to zejména co se týče práva na rozšiřování myšlenek a informací.

Z judikatury Soudu plyne, že za jistých okolností se obětí zásahu do svobody projevu mohou stát osoby, které nebyly odsouzeny pravomocným rozsudkem, a to v důsledku tzv. odrazujícího účinku (Sabuncu a ostatní proti Turecku, č. 23199/17, rozsudek ze dne

10. listopadu 2020, § 223). Vzetí do vazby, které je učiněno v souvislosti výkonem svobody projevu a nestojí na důvodném podezření ve smyslu čl. 5 odst. 1 písm. c), je porušením článku 10 Úmluvy (tamtéž, § 226 a 230).

V projednávané věci Soud uznal, že vazbou stěžovatele došlo k zásahu do jeho práv podle článku 10. Jelikož však tato vazba byla v souladu s čl. 5 odst. 1 Úmluvy, a to včetně existence důvodného podezření, daný zásah lze hodnotit jako stanoven zákonem a sledující alespoň jeden legitimní cíl ve smyslu čl. 10 odst. 1, jmenovitě předcházení nepokojům a zločinnosti.

Co se týče přiměřenosti zásahu, Soud připomněl, že kritická vyjádření na adresu vlád, jakož ani zveřejnění informací, které podle vedení státu ohrožují národní zájmy, by v zásadě nemělo být stíháno v rámci závažných trestných činů, jakými jsou např. účast na teroristickém uskupení, pokus o rozvrat demokratického řádu či propagace terorismu. I v případě vznesení obvinění z těchto činů má být vzetí do vazby užito pouze jako výjimečný a krajní prostředek. Vazba osoby vyjadřující kritické názory má totiž negativní dopady jak na

příslušnou osobu, tak na společnost jako celek, jelikož vytváří již zmíněný odrazující účinek na svobodu projevu tím, že zastrašuje občanskou společnost a umlčuje projevy nesouhlasu, a to i v případě, že daná osoba je později z vazby propuštěna (Mehmet Hasan Altan proti Turecku, č. 13237/17, rozsudek ze dne 20. března 2018, § 210–212).

V projednávané věci se Soud soustředil na okolnosti případu a jeho celkový kontext. Stěžovatel ve svých příspěvcích na Facebooku mluvil kromě jiného o údajně bezprostředně hrozících násilných střetech mezi lotyšským státem a jeho ruský mluvící menšinou, jakož i o mezinárodním ozbrojeném konfliktu eskalujícím do jaderné války mezi členskými státy NATO (včetně Lotyšska) a Ruskem. V této souvislosti nelze přehlédnout, že Lotyšsko sousedí s Ruskem, které v předmětné době již vpadlo na území Gruzie [Gruzie proti Rusku (II), č. 38263/08, rozsudek velkého senátu ze dne 21. ledna 2021, § 36–39] a získalo kontrolu nad částí Ukrajiny (Ukrajina proti Rusku, č. 20958/14 a 38334/18, rozhodnutí velkého senátu ze dne 16. prosince 2020, § 315–349; Ukrajina a Nizozemsko proti Rusku, č. 8019/16 a

další, rozhodnutí velkého senátu ze dne 30. listopadu 2022, § 690–697). Vnitrostátní soud přitom odůvodnil vzetí stěžovatele do vazby potřebou zabránit opakování výše zmíněných příspěvků, které dle lotyšského práva mohou *prima facie* představovat závažné trestné činy, mířící proti klíčovým aspektům ústavního zřízení, nadto šířené v online prostoru, který je přístupný široké veřejnosti (srov. *Savva Terentyev proti Rusku*, č. 10692/09, rozsudek ze dne 28. srpna 2018, § 79). Ve světle specifických okolností případu posuzovaných jako celek tento důvod dle Soudu nelze hodnotit jako svévolný či zjevně nerozumný.

Zadruhé Soud označil jako zvláště důležité, že namítané opatření trvalo relativně krátkou dobu (srov. *Mehmet Hasan Altan proti Turecku*, cit. výše, § 198; *Öğreten a Kanaat proti Turecku*, č. 42201/17 a 42212/17, rozsudek ze dne 18. května 2021, § 114). Navíc existoval průběžný soudní přezkum důvodů trvání vazby, přičemž stěžovatel byl propuštěn ihned poté, co soudce rozhodl, že jeho vazba už není důvodná.

Vzhledem k výše uvedenému Soud vyhodnotil namítanou zásah jako vyhovující podmínce nezbytnosti v demokratické společnosti, a stížnost tak i v této části odmítl jako zjevně neopodstatněnou.

Jelikož H. T. byl pro případ způsobení autonehody pojištěn, stěžovatelky v červnu 2011 zahájily řízení proti pojišťovně a nárokovaly náhradu nemajetkové újmy za úmrtí svého příbuzného. Prvostupňový soud vycházel ze znaleckého posudku založeného na důkazech z trestního řízení, dle kterého byl H. T. v době nehody ve stavu psychózy a měl halucinace. Soud shledal, že H. T. není za své jednání trestně ani civilně odpovědný, avšak jeho pojišťovna odpovědná je, a tak náhradu přiznal. Pojišťovna se odvolala. Odvolací soud jí rozsudkem z března 2013 vyhověl a veškeré nároky stěžovatelek zamítl. Uvedl, že H. T. sice nehodu způsobil, byl nicméně nepřičetný, tudíž vzniklou újmu nezavinil, a jeho odpovědnost dle občanského práva tak nelze dovodit. To dle odvolacího soudu znamená, že není odpovědná ani pojišťovna: odpovědnost pojišťovny je totiž odvozená od odpovědnosti pojištěného. S následným dovoláním stěžovatelky neuspěly.

Souběžně s tímto řízením si první stěžovatelka po pojišťovně nárokovala náhradu za zranění, které ona sama při uvedené autonehodě utrpěla. Nejvyšší soud ve svém rozsudku z října 2015 *obiter dictum* konstatoval,

Právo na život

Rozsudek ze dne 30. května 2023 ve věci č. 56352/14 – *Stanevi proti Bulharsku*

Senát třetí sekce Soudu jednomyslně rozhodl o porušení pozitivního procesního závazku státu podle článku 2 Úmluvy v důsledku toho, že stěžovatelkám nebyla přiznána náhrada nemajetkové újmy utrpěné zabitím jejich příbuzného, aniž by k tomu došlo v důsledku obecné úpravy spočívající na relevantních důvodech či v důsledku pochybení stěžovatelek řádně využít dostupné vnitrostátní prostředky.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stížnost podaly manželka a dcera muže, který zemřel při autonehodě v srpnu 2010. V trestním řízení vyšlo najevo, že nehodu způsobil H. T., který trpěl bipolární poruchou a v době nehody byl v manické fázi. V období před nehodou H. T. hodně kouřil, pil alkohol, dostatečně nejedl a nespál a vysadil léky. V době nehody však opilý nebyl. Trestní stíhání bylo zastaveno s tím, že H. T. nebyl trestně odpovědný, neboť jeho činy byly zapříčiněny duševní poruchou. Proti zastavení trestního stíhání se stěžovatelky neodvolaly.

že v případech, kdy pojišťovna nenese odpovědnost v důsledku nepřičetnosti pachatele, nevzniká povinnost vyplatit kompenzaci ani garančnímu fondu založenému zákonem; v této souvislosti Nejvyšší soud doporučil zákonodárci, aby takovou odpovědnost upravil. V konkrétních okolnostech projednávané věci nicméně Nejvyšší soud dospěl k závěru, že nepřičetnost H. T. pro účely civilního práva v době nehody nebyla prokázána, a tak první stěžovatelce náhradu přiznal.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 2 ÚMLUVY

Stěžovatelky namítaly, že neměly možnost obdržet náhradu nemajetkové újmy utrpěné smrtí jejich příbuzného, přičemž se odvolávaly na článek 13 Úmluvy a článek 1 Protokolu č. 1. Soud však konstatoval, že bude případ posuzovat optikou článku 2 Úmluvy, který zaručuje právo na život. Připomněl, že absence přímé odpovědnosti státu za smrt jednotlivce automaticky nevylučuje použitelnost tohoto ustanovení (*Nicolae Virgiliu Tănase proti Rumunsku*, č. 41720/13, rozsudek velkého

senátu ze dne 25. června 2019, § 135). V minulosti Soud shledal článek 2 použitelným v souvislosti s dopravními nehodami způsobenými soukromými osobami, kde oběť zemřela (např. [Anna Todorova proti Bulharsku](#), č. 23302/03, rozsudek ze dne 24. května 2011, § 72) či absencí možnosti stěžovatelů domoci se náhrady za smrt svých příbuzných ([Vanyo Todorov proti Bulharsku](#), č. 31434/15, rozsudek ze dne 21. července 2020; [Movsesyan proti Arménii](#), č. 27524/09, rozsudek ze dne 16. listopadu 2017).

Soud dále zopakoval, že pozitivní závazky státu obsažené v článku 2 Úmluvy zahrnují povinnost zajistit účinný nezávislý soudní systém, který poskytne náhradu oběťm nebo jejich blízkým i v případech, kdy způsobení smrti bylo nezaviněné ([Nicolae Virgiliu Tanase proti Rumunsku](#), cit. výše, § 157–159).

V projednávaném případě je nesporné, že stěžovatelky žádnou kompenzaci za smrt svého příbuzného nezískaly. Vláda v řízení před Soudem uvedla, že kompenzace byla v obdobných situacích obecně dostupná, že zavedený systém byl účinný a že nepříznání náhrady bylo chybou stěžovatelek, které v předmětných řízeních nepostupovaly správně. V této souvislosti vláda namítala čtyři možné cesty, kterými se stěžovatelky mohly vydat.

Konečně vláda zmínila, že stěžovatelky v řízení s pojišťovnou nevznesly argument, že H. T. si v den nehody způsobil nepříčetnost sám, což by dle vnitrostátního práva vedlo k jeho odpovědnosti. Dle vlády měla tato námitka rozumnou šanci na úspěch. K tomu Soud uvedl, že uvedená varianta nikdy nebyla na vnitrostátní úrovni diskutována. Žádné obdobné tvrzení nebylo vzneseno ani v lékařské zprávě, která připisovala rozrušení H. T., jeho stres, pití alkoholu a nedostatek jídla a spánku ve dnech před nehodou jeho duševní poruše. Navíc nárok první stěžovatelky na náhradu za jí utrpěná zranění byl uznán i bez ohledu na tento argument. Dle Soudu tak není důvod vinit stěžovatelky za to, že tuto námitku nevznesly.

Soud shrnul, že cesta žaloby proti pojišťovně, kterou se stěžovatelky vydaly, byla za daných okolností tou nejúčinnější a nejrozumnější pro dosažení náhrady. Tato žaloba však byla zamítnuta odvolacím soudem s odůvodněním, že odpovědnost pojišťovny je odvozená od odpovědnosti pojištěného. Třebaže v danou dobu nebylo vnitrostátní právo v předmětné otázce zcela ustálené, odvolací soud neuvedl žádné další odůvodnění

Za prvé, vláda považovala za účinný prostředek nápravy odvolání proti zastavení trestního stíhání. Soud nicméně přihlédl k tvrzení stěžovatelek, že neměly žádný důvod, na jehož základě by tak mohly učinit, a že nerozporovaly skutečnost, že H. T. nebyl odpovědný kvůli duševní poruše. Soud proto souhlasil, že nemělo smysl se k tomuto procesnímu kroku uchýlovat.

Za druhé, stěžovatelky měly dle vlády možnost zažalovat přímo H. T. Soud však shledal, že stěžovatelky učinily nejlogičtější krok, když zažalovaly pojišťovnu, jelikož není pochyb o tom, že je značně jednodušší vymoci náhradu přiznanou vůči pojišťovně než vůči jednotlivci; ostatně odpovědnost pojišťovny místo pachatele je obvyklým postupem při pojištění občanskoprávní odpovědnosti řidičů. Soud tedy nesouhlasil, že po neúspěchu s žalobou na pojišťovnu měly stěžovatelky ještě zkusit zažalovat H. T.

Za třetí, vláda namítala, že vnitrostátní právní řád umožňoval zažalovat garanční fond, ze kterého se mají vyplácet náhrady ve specifických situacích nekrytých pojišťovací smlouvou. Dle Soudu se vládě nepodařilo prokázat, že by taková žaloba měla rozumnou šanci na úspěch, když neuvedla žádnou relevantní judikaturu. Soud také poukázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci první stěžovatelky, dle kterého se v situacích jako tato garanční fond neuplatní.

tohoto závěru. Kromě toho Nejvyšší soud později postupoval odlišně, když první stěžovatelce její nárok uznal, přičemž tento druhý případ byl založen na stejných skutkových okolnostech a stejných argumentech, avšak uvedený rozpor v odůvodnění nebyl nijak vysvětlen.

Soud tak odmítl tvrzení, že by důvodem zamítnutí žaloby byl nevhodný postup stěžovatelek v řízení. Naopak, stěžovatelky si počínaly s náležitou pečlivostí a vznesly relevantní argumenty. Platí to tím spíše, že první stěžovatelka v paralelním řízení se stejnou argumentací uspěla. Navíc nelze pochybovat o tom, že vnitrostátní úprava garančního fondu předmětnou situaci nepokrývala.

Ve světle uvedeného Soud shledal, že skutečnost, že stěžovatelky nezískaly žádnou náhradu nemajetkové újmy utrpěné zabitím jejich příbuzného, nebyla důsledkem obecné úpravy spočívající na relevantních důvodech, ani důsledkem pochybení stěžovatelek řádně využít dostupné vnitrostátní prostředky. V okolnostech projednávaného případu to znamená, že žalovaný stát

nezavedl systém umožňující získat přiměřenou náhradu, jak vyžaduje článek 2 Úmluvy. Došlo tudíž k porušení pozitivního procesního závazku státu podle tohoto ustanovení.

Spravedlivý proces

Rozhodnutí ze dne 1. června 2023 ve věci č. 25775/15 – Konečný proti České republice

Výbor páté sekce Soudu jednomyslně pro absenci podstatné újmy odmítl námitku na porušení zásady kontradiktornosti řízení chráněné čl. 6 odst. 1 Úmluvy, jelikož stanovisko státního zastupitelství k dovolání, které Nejvyšší soud opomněl poslat stěžovateli, neobsahovalo nové skutečnosti způsobilé ovlivnit výsledek řízení. Jako zjevně neopodstatněnou dále výbor odmítl námitku porušení zásady rovnosti zbraní spočívající v tom, že podle názoru stěžovatele soudy přikládaly větší váhu výpovědím poškozeného a očitých svědků než svědectvím obhajoby potvrzujícím jeho alibi.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Rozsudkem Městského soudu v Brně z května 2013 byl stěžovatel uznán vinným ze spáchání přečinů výtržnictví a ublížení na zdraví ve stádiu pokusu. Trestných činů

se dopustil fyzickým napadením ve večerních hodinách u Brněnské přehrady. Odsouzení stěžovatele bylo založeno na výsledku rekognice a výpovědích poškozeného a dalších dvou očitých svědků. Obhajoba tvrdila, že skutek nemohl spáchat stěžovatel, protože se v den útoku nacházel na rodinné oslavě v místě vzdáleném téměř 100 km, kterou měl opustit jen pár desítek minut před okamžikem, kdy se útok odehrál. Soud prvního stupně odmítl návrh obhajoby na výslech svědků z řad příbuzných a přátel stěžovatele, protože nemohli vypovídat k incidentu jako takovému, ale pouze k událostem, které ho časově předcházely. Krajský soud v Brně odsuzující rozsudek potvrdil. Nejvyšší soud dovolání zamítl. Před rozhodnutím si však vyžádal stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství k věci, které však nepře- poslal stěžovateli k vyjádření. V odůvodnění rozhodnutí bylo na stanovisko odkazováno jen obecně a okrajově. Stěžovatel i tento postup napadl ústavní stížností. Ústavní soud konstatoval, že stanovisko neobsahovalo žádné nové informace. Stěžovatel navíc nevy- světlil, jak by býval pozměnil svou obhajobu, kdyby měl příležitost na stanovisko reagovat. Ve způsobu, jakým obecné soudy rozhodovaly o přípustnosti důkazů a jak je hodnotily, Ústavní soud nespatořoval porušení stěžovatelových ústavně zaručených práv a svobod. Ústavní stížnost proto usnesením odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že řízení nebylo spravedlivé, jelikož neměl možnost seznámit se a vyjádřit k podání Nejvyššího státního zastupitelství, a že soud prvního stupně v rozporu se zásadou rovnosti zbraní vycházel z důkazů obžaloby, aniž by předvolal a vyslechl svědky, kteří mohli potvrdit jeho verzi událostí.

a) K porušení kontradiktornosti řízení

Soud úvodem připomněl, že již v minulosti prohlásil za nepřijatelné na základě čl. 35 odst. 3 písm. b) Úmluvy z důvodu absence podstatné újmy některé stížnosti nastolující tutéž otázku (viz např. *Holub proti České republice*, č. 24880/05, rozhodnutí ze dne 14. prosince 2010, *Hanzl a Špadrna proti České republice*, č. 30073/06, rozhodnutí ze dne 15. ledna 2013, *Kilič a ostatní proti Turecku*, č. 33162/10, rozhodnutí ze dne 3. prosince 2013). V projednávané věci bylo nesporné, že stěžovatel nedostal příležitost vyjádřit se ke stanovisku státního zastupitelství k jím podanému dovolání.

Na rozdíl od jiných případů, v nichž česká vláda neúspěšně namítala absenci podstatné újmy (viz *BENet Praha, spol. s r. o. proti České republice*, č. 33908/04, rozsudek ze dne 24. února 2011, § 135, *3A.CZ s. r. o. proti České republice*, č. 21835/06, rozsudek ze dne 10. února 2011, § 34 a *Janyr proti České republice*, č. 42937/08, rozsudek ze dne 31. října 2013, § 49-53), došlo k opomenutí přeposlat vyjádření stěžovateli před Nejvyšším soudem, ne tedy před soudem, který se na vnitrostátní úrovni věcí zabýval jako poslední. Na tento nedostatek proto stěžovatel mohl upozornit Ústavní soud, jehož praxe se pod vlivem judikatury Soudu již změnila. Tak také učinil. Ústavní soud nicméně shledal, že předmětné vyjádření neobsahovalo žádnou novou skutečnost, o které by stěžovatel nevěděl a která by mohla ovlivnit Nejvyšší soud při rozhodování o zamítnutí dovolání. Ostatně, jak ve vnitrostátním řízení, tak před Soudem se stěžovatel omezil na abstraktní konstatování, že jeho právo na spravedlivý proces bylo porušeno, protože mu nebylo stanovisko doručeno. Neupřesnil však, jaké argumenty by býval uplatnil v reakci na tato vyjádření, pokud by je obdržel. Netvrdil, že by

uvedl nové skutkové okolnosti či významné právní argumenty způsobilé zvrátit výsledek řízení v jeho prospěch. Za daných okolností nelze proto dle Soudu přisvědčit tezi, že stěžovateli byla nedoručením předmětného vyjádření způsobena podstatná újma na právech ve smyslu čl. 35 odst. 3 písm. b) Úmluvy, pročež tuto námitku prohlásil za nepřijatelnou.

b) K porušení zásady rovnosti zbraní

Obecné zásady týkající se výsledku svědků ve prospěch obhajoby Soud shrnul ve věci [Murtazaliyeva proti Rusku](#) (č. 36658/05, rozsudek velkého senátu ze dne 18. prosince 2018, § 139–168).

Podstatou námitky stěžovatele bylo, že vnitrostátní soudy přikládaly větší váhu výpovědím poškozeného a očitých svědků než svědeckým navrhovaným obhajobou. Soudu však nepřísluší vyjadřovat se k tomu, jestli provedené důkazy postačovaly k odsouzení stěžovatele, a nahrazovat tak vnitrostátní soudy v otázce hodnocení důkazů (tamtéž, § 149). Soud navíc souhlasil s vládou, že obhajoba dostatečně nevysvětlila, proč byl výslech dalších svědků – rodičů, příbuzných a přátel – zásadní a jak by mohl přispět k odlišnému výsledku řízení. S ohledem na tyto obecné zásady a absenci svědole ve způsobu, jakým byly svědecké výpovědi posuzovány vnitrostátními soudy, Soud prohlásil tuto námitku za zjevně neopodstatněnou.

Inkluzivní vzdělávání

Rozsudek ze dne 11. dubna 2023 ve věci č. 46519/20 – T. H. proti Bulharsku

Senát třetí sekce Soudu jednomyslně shledal, že u žáka základní školy s psychosociálním postižením a problémovým chováním nedošlo během prvních dvou let školní docházky k přímé ani nepřímé diskriminaci v přístupu ke vzdělání na základě zdravotního postižení, a tím ani k porušení článku 14 ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel narozený v roce 2004 měl problémy s chováním v základní škole. Škola se na začátku prvního roku jeho docházky snažila situaci řešit různými úpravami. Přesto stěžovatel v první třídě narušoval výuku a byl agresivní směrem ke svým spolužákům. Škola se rozhodla situaci řešit disciplinárním trestem – varováním, že stěžovatel bude muset odejít na jinou školu. Na začátku dalšího školního roku byla stěžovateli diagnostikována

hyperkinetická porucha a specifická vývojová porucha učení. Škola se společně s rodiči opět pokoušela najít úpravy, které by vyhovovaly vzdělávacím potřebám stěžovatele. K incidentům ale stále docházelo, stěžovali si také rodiče ostatních žáků. Proto stěžovatel nejprve přerušil výuku a poté dokončil vzdělání na jiné škole.

Ve svém podání ke Komisi pro ochranu před diskriminací stěžovatel tvrdil, že ho na škole, kterou první dva roky navštěvoval, diskriminovala třídní učitelka a ředitelka. Měly stěžovatele šikanovat a nezajistit mu vzdělávání způsobem, který by vycházel z jeho speciálních vzdělávacích potřeb. Stěžovatel se svou námitkou nespěl u Komise ani před vnitrostátními soudy.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 14 ÚMLUVY VE SPOJENÍ S ČLÁNKEM 2 PROTOKOLU Č. 1

Podle Soudu jednotlivé stěžovatelovy námitky spadají pod článek 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1 Úmluvy. Nebylo nutné zvlášť zkoumat možné dopady do soukromého života stěžovatele podle článku 8,

protože v tomto případě spadaly pod ustanovení uvedená výše (G.L. proti Itálii, č. 59751/15, rozsudek ze dne 10. září 2020, § 34, 50 a 76).

a) K přijatelnosti

Soud poznamenal, že se stěžovatel sice obrátil na Komisi pro ochranu před diskriminací, ale jeho podání směřovalo jen vůči ředitelce školy a třídní učitelce. Příkoří, která stěžovatel namítal ze strany jiných učitelů, tak vnitrostátní orgány nemohly napravit, protože k tomu nedostaly příležitost (srov. *Horváth a Kiss proti Maďarsku*, č. 11146/11, rozsudek ze dne 29. ledna 2013, § 87). Soud proto stížnost v části, která se týkala tvrzené diskriminace ze strany jiných osob než ředitelky a třídní učitelky, označil za nepřijatelnou pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

Zbytek stížnosti Soud označil za přijatelný. Uvedl, že stížnost vznáší dostatečně komplexní skutkové i právní otázky, aby si žádala věcný přezkum. V této souvislosti Soud zejména zdůraznil, že skutečnost, že namítaného porušení se dopustil personál školy, neznamená neslučitelnost *ratione personae* ustanoveními Úmluvy (srov. *Costello-Roberts proti Spojenému království*,

č. 13134/87, rozsudek ze dne 25. března 1993, § 25–28).

b) K odůvodněnosti

1. Obecné zásady vyplývající z judikatury Soudu

Soud připomněl, že článek 14 Úmluvy zakazuje diskriminaci kvůli zdravotnímu postižení, které spadá pod „jiné postavení“. Takovou diskriminaci představuje méně příznivé zacházení bez objektivního a rozumného odůvodnění, nebo také neposkytnutí přiměřených úprav, jak je definuje článek 2 Úmluvy o ochraně práv osob se zdravotním postižením. U vzdělání mohou mít přiměřené úpravy například podobu úprav vzdělávacího plánu, vyškolení učitelů nebo vhodného vybavení budovy školy. Záleží vždy na druhu postižení, přičemž toho postižení může být nejen fyzické, ale také duševní nebo mít podobu poruch chování (např. *G.L. proti Itálii*, cit. výše, § 49–54, 57 a 62–63).

2. Zda byl stěžovatel vystaven méně příznivému zacházení kvůli svému postižení

V prvním kroku Soud zkoumal, zda byl stěžovatel vystaven přímé diskriminaci na základě postižení, tedy zda

s ním ve škole kvůli jeho hyperkinetické poruše a poruše školních dovedností zacházeli jinak než s žáky bez postižení způsobujícího problémové chování, kteří představují v této věci tzv. komparátor (srov. [Fábián proti Maďarsku](#), č. 78117/13, rozsudek velkého senátu ze dne 5. září 2017, § 96). Podle Soudu byl stěžovatel ve srovnatelném postavení jako ostatní žáci a ředitelka a třídní učitelka s ním skutečně zacházely rozdílně. Soud tak zkoumal, jestli pro rozdílné zacházení měly objektivní a rozumné odůvodnění. Poukázal na to, že ředitelka a učitelka obdržely formální diagnózu stěžovatele až na začátku druhého roku jeho školní docházky. Soud se pak postupně zabýval všemi incidenty, které byly zmíněny ve stížnosti. Posuzoval přitom, jestli zvolené řešení vzniklých situací bylo odůvodněné. Ohledně disciplinárního postihu stěžovatele Soud poznamenal, že mu předcházelo několik neformálních snah řešit chování stěžovatele jinak, bylo relativně mírné (varování, že může být přeložen na jinou školu) a ředitelka ho vzala zpátky, když se dozvěděla o stěžovatelově diagnóze. Proto podle Soudu nešlo o nepřiměřené opatření.

K tvrzením stěžovatele o systematické šikaně ze strany učitelky Soud uvedl, že je vnitrostátní orgány odmítl. Soud nemá důvod tyto závěry zpochybňovat, protože na rozdíl od vnitrostátních orgánů sám nevyslechl dotčené osoby ani jiné svědky. S ohledem na obsah spisového materiálu a zjištění vnitrostátních orgánů ale

Soud nebyl přesvědčený o tom, že by učitelka při třetání stěžovatele postupovala nepřiměřeně či dokonce se na něj zaměřila z důvodu jeho postižení nebo chování z něj pramenícího.

Soud se též zabýval incidentem, při kterém stěžovateli jedna z učitelek dala facku. Připomněl, že facka, kterou uštědří člověk v mocensky nadřazeném postavení, zvláště pokud je jejím objektem dítě, není obhájitelná, zasahuje do lidské důstojnosti a je v rozporu s článkem 3 Úmluvy ([Bouyid proti Belgii](#), č. 23380/09, rozsudek velkého senátu ze dne 28. září 2015, § 102–111). Navíc podle článku 8 musí státy podnikat kroky směrem k nulové toleranci násilí nebo obtěžování na školách ([F. O. proti Chorvatsku](#), č. 29555/13, rozsudek ze dne 22. dubna 2021, § 91). Na druhé straně však nelze přehlédnout, že když se ředitelka školy od rodičů stěžovatele o facce dozvěděla, věci se hned zabývala a učitelku disciplinárně potrestala. Při absenci dalších informací o okolnostech incidentu Soud není v postavení, aby sankci mohl vyhodnotit jako příliš měkkou, naznačující diskriminaci.

Soud uzavřel, že z dostupných důkazů nelze dojít k závěru, že v situacích, které stěžovatel ve stížnosti popsal, ředitelka nebo třídní učitelka postupovaly způsobem, který by postrádal objektivní a rozumné odůvodnění.

3. Zda byly stěžovateli poskytnuty přiměřené úpravy

Soud se následně zabýval tím, jestli stěžovateli při výuce byly poskytnuty přiměřené úpravy. Poukázal na to, že už během prvního roku jeho školní docházky se ředitelka a učitelka se opakovaně setkávaly s rodiči, zapojily studijního poradce a snažily se najít možná řešení. V tomto období přitom ještě u stěžovatele nebyla stanovena přesná diagnóza, a tudíž ani nebylo zcela zjevné, jaké jsou konkrétní vhodné kroky. Po kumulaci problémů přišla na řadu formálnější opatření jako svolání školní komise, školní rady a uložení disciplinárního postihu. Z dostupných důkazů se však jeví, že účelem těchto kroků nebylo potrestat stěžovatele, ale spíše dát jeho chování pozitivní směr. Když se ředitelka seznámila s diagnózou stěžovatele, do měsíce představila rodičům návrh individuálního vzdělávacího plánu a zajistila mu doučování. Třebaže odmítla požadavek rodičů přesunout stěžovatele do jiné třídy, odůvodnila to zásadou mít v každé třídě jen jedno dítě se speciálními potřebami a tím, že podle odborného stanoviska by se jeho chování v jiném prostředí nezměnilo. Soud konstatoval, že tato citlivá a kontextově specifická rozhodnutí

by měla spadat do prostoru školních orgánů pro uvážení. Rovněž poukázal na to, že ve škole, kam stěžovatel následně přestoupil a s níž vyjádřil plnou spokojenost, mu byl poskytnut individuální a později kombinovaný vzdělávací plán. Také připomněl závěr vnitrostátních soudů, dle něhož problémy stěžovatele v původní škole byly do určité míry způsobeny jeho rodiči, kteří odmítali kroky navržené školou a trvali na tom, že veškeré potíže jsou zapříčiněny pouze školním personálem a jinými žáky, čímž oslabili vztah mezi dotčenými stranami.

Ve světle uvedeného tedy dle Soudu nelze tvrdit, že by ředitelka školy nebo třídní učitelka ignorovaly postižení stěžovatele a jeho speciální potřeby; naopak se jeví, že mu poskytly různé přiměřené úpravy. Soud v této souvislosti zdůraznil, že stěžovatel se choval způsobem, který měl bezprostřední negativní dopad na bezpečí a blaho jiných žáků, jakož i na jejich účinný přístup ke vzdělávání. Za této situace se ředitelka a učitelka snažily složitě vyvažovat potřeby stěžovatele a jeho spolužáků. Soud připomněl, že článek 14 Úmluvy vyžaduje přijetí úprav, které jsou přiměřené, a nikoliv všechny

představitelé úpravy bez ohledu na jejich nákladnost nebo praktičnost (srov. [Arnar Helgi Lárusson proti Islandu](#), č. 23077/19, rozsudek ze dne 31. května 2022, § 63–64).

Soud proto rozhodl, že k porušení článku 14 ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1 nedošlo.

Ochrana obydlí

Rozsudek ze dne 11. dubna 2023 ve věci č. 30782/16 – *Simonova proti Bulharsku*

Senát třetí sekce Soudu jednomyslně shledal porušení práva na respektování obydlí podle článku 8 Úmluvy tím, že byl vydán příkaz k demolici nezákonně postaveného domu, kde stěžovatelka žila se svými nezletilými dětmi, aniž by příslušné orgány zkoumaly přiměřenost tohoto kroku v individuálních okolnostech případu či riziko, že se rodina octne bez přístřeší.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelka je svobodná matka, která žila se svými čtyřmi nezletilými dětmi v domě na dříve zakoupeném pozemku, ke kterému v roce 2009 získala stavební povolení. Později se však ukázalo, že stavba stojí na pozemku patřícím jiné osobě, neexistují doklady osvědčující její soulad se stavebními předpisy, je užívána

před vydáním příkazu k demolici, je dostatečně dlouhá doba na to, aby jej bylo možné kvalifikovat jako její domov ve smyslu článku 8 Úmluvy (srov. [Ivanova a Cherkeзов proti Bulharsku](#), č. 46577/15, rozsudek ze dne 21. dubna 2016, § 8, 12 a 49). Taktéž nebylo známo, že by stěžovatelka měla domov jinde (srov. [Prokopovich proti Rusku](#), č. 58255/00, rozsudek ze dne 18. listopadu 2004, § 38). Okolnosti projednávané věci se významně liší od případu, kdy stěžovatelé žili šest měsíců v obytném přívěsu ([Hirtu a ostatní proti Francii](#), č. 24720/13, rozsudek ze dne 14. května 2020, § 5 a 65). Soud poznamenal, že umístit obytný přívěs na parkoviště po dobu šesti měsíců není totéž jako žít více než rok v domě, který člověk vybuřoval. Stěžovatelka navíc v domě i nadále pobývala, a to až do jeho zbourání, které proběhlo o více než dva roky později (srov. [Zehentner proti Rakousku](#), č. 20082/02, rozsudek ze dne 16. července 2009, § 53). Ustanovení článku 8 je tedy na daný případ použitelné.

b) K odůvodněnosti

Soud shledal, že předmětný příkaz ke zbourání byl v souladu se zákonem ([Ivanova a Cherkeзов proti](#)

bulharsku, cit. výše, § 50). Zásah také sledoval legitimní cíl, a to naplnění zákonného požadavku, aby žádná stavba nemohla být postavena bez požadovaných stavebních dokladů. Tento cíl lze na poli čl. 8 odst. 2 podřadit pod „ochranu pořádku“ a podporu „hospodářského blahobytu země“ ([Ivanova a Cherkeзов proti Bulharsku](#), cit. výše, § 51). Zásah rovněž nepřímou chránil práva jiných, jelikož byla stavba postavena téměř zcela na sousedním pozemku patřícím jiné osobě (srov. [Jordanova a ostatní](#), č. 25446/06, rozsudek ze dne 24. dubna 2012, § 111).

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala, že příkazem ke zbourání domu, ve kterém žila se svými nezletilými dětmi, došlo k porušení jejího práva na respektování obydlí ve smyslu článku 8 Úmluvy.

a) K přijatelnosti

Soud úvodem konstatoval, že období přibližně jednoho roku, kdy stěžovatelka v domě prokazatelně pobývala

Zbývá tedy určit, zda byl daný zásah nezbytný v demokratické společnosti. Zásady k posouzení nezbytnosti zásahu Soud již vytyčil ve věci [Ivanova a Cherkeзов proti Bulharsku](#) (cit. výše, § 53–55). Tyto zásady vyžadují, aby osoby, které v důsledku plánované demolice mohou přijít o svůj jediný domov, měly možnost žádat a dosáhnout řádného přezkoumání přiměřenosti příkazu ve světle svých individuálních situací. Zároveň bývá nepřiměřenost zásahu shledána pouze ve výjimečných případech.

V projednávané věci se však posouzením individuální situace stěžovatelky nezabýval ani příslušný správní orgán, ani následně správní soud. Druhý z uvedených orgánů pouze uvedl, že sociální služby byly informovány o rodinné situaci stěžovatelky a že její případ se odlišuje od věci *Yordanova a ostatní* (cit. výše). Správní soud tak nezohlednil všechny faktory, které mohly mít vliv na přiměřenost zásahu, ani se nepokusil vyvážit zájem stěžovatelky nadále žít v domě se svými dětmi vůči argumentům ve prospěch provedení demolice (srov. *Pinnock a Walker proti Spojenému království*, č. 31673/11, rozhodnutí ze dne 24. září 2013, § 33).

V daném případě bylo dle Soudu možné identifikovat několik faktorů, které výrazně svědčily pro demolici, a to zejména skutečnost, že stavba velmi pravděpodobně nebyla vůbec vhodná k bydlení a nebylo možné ji uvést do souladu se stavebními předpisy. Na stranu druhou Soud poukázal na riziko, že se rodina, kterou tvořily nejméně čtyři nezletilé děti, mohla ocitnout v důsledku demolice bez domova. Právě z tohoto důvodu měl být předmětný příkaz doprovázen opatřeními, jejichž účelem by bylo zmírnit vážné potíže plynoucí z nařízení demolice. Sem lze zařadit např. skutečnou snahu sociálních či dalších orgánů zajistit, aby si stěžovatelka a její děti mohly urychleně najít vhodné alternativní ubytování. Správní soud se však nepokusil tyto okolnosti případu blíže vyšetřit.

Soud zároveň připustil, že prodlevy ve výkonu příkazu, které byly doprovázeny jednáními se stěžovatelkou, naznačují, že příslušné orgány se snažily najít vhodné řešení situace. Stěžovatelka navíc pokusy o spolupráci spíše odmítala. Tyto skutečnosti však v projednávaném případě nelze hodnotit jako rozhodující. Veškeré snahy ze strany úřadů zcela postrádaly formální rámec, který by zahrnoval právě zmiňovaný přezkum přiměřenosti zásahu s ohledem na stěžovatelčinu individuální situaci (srov. *Buckland proti Spojenému království*, č. 40060/08, rozsudek ze dne 18. září 2012, § 67 až 68; *Yordanova a ostatní*, cit. výše, § 136; *Ivanova a Cherkezov proti Bulharsku*, cit. výše, § 60). Závěrem soud shledal, že vnitrostátní orgány stěžovatelce nenabídlly žádné komplexní řešení, jelikož jejich jediným návrhem podle všeho bylo, že stěžovatelka může své děti dočasně svěřit sociálnímu zařízení. Odklad výkonu příkazu k demolici sice stěžovatelce poskytl jistou úlevu, ale sám o sobě nemohl vést k vyřešení problému. Došlo tedy k porušení článku 8 Úmluvy.

Cizinecké právo

Rozsudek ze dne 30. května 2023 ve věci č. 8757/20 – *Azzaqui proti Nizozemsku*

Senát třetí sekce Soudu jednoznačně shledal porušení práva stěžovatele na respektování soukromého

života podle článku 8 Úmluvy v důsledku toho, že mu vnitrostátní orgány zrušily po více než třiceti letech oprávnění k pobytu a uložily zákaz vstupu na území za násilnou trestnou činnost, aniž by zohlednily jeho zmenšenou přičetnost kvůli poruše osobnosti a obtíže, s nimiž by se v zemi původu mohl setkat kvůli duševní zranitelnosti, včetně dostupnosti léčby.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel, občan Maroka, v roce 1982 jako desetiletý přicestoval do Nizozemska a získal zde povolení k trvalému pobytu. Později se v rozmezí několika let dopustil řady trestných činů. V roce 1996 byl odsouzen za násilnění. Znalci však konstatovali, že stěžovatel trpěl poruchou osobnosti se schizofrenními a antisociálními rysy a v době spáchání zločinu měl zmenšenou přičetnost. Trestní soud proto stěžovateli uložil ochranné léčení v ústavní formě a jeho trvání opakovaně prodlužoval. Léčba stěžovatele byla zaměřena na jeho opětovné začlenění do společnosti. Ze zařízení byl stěžovatel po přibližně dvaceti letech vzhledem ke zlepšení stavu podmíněně propuštěn s tím, že léčba bude pokračovat

ambulantně. Vnitrostátní orgány ho ale také informovaly o záměru ukončit jeho pobyt na území, a byť se jeho stav posléze opět zhoršil a došlo ke změně formy léčení na ústavní, v roce 2018 rozhodly o zrušení pobytového oprávnění a uložily stěžovateli zákaz vstupu na území po dobu 10 let. Stěžovatel se proti tomu neúspěšně bránil před vnitrostátními soudy.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že zrušením oprávnění k pobytu a uložením zákazu vstupu na území bylo nepřiměřeným způsobem zasaženo do jeho práva na soukromý život.

Soud odkázal na obecné zásady vyplývající z jeho judikatury stran kontroly vstupu a pobytu cizince na území států, resp. jeho vyhoštění, je-li odsouzen za trestnou činnost. Zdůraznil, že zásah do soukromého života je v rozporu s článkem 8 Úmluvy, pokud nebyl v souladu se zákonem, nesledoval legitimní cíl a nebyl nezbytný v demokratické společnosti, tj. odůvodněný naléhavou společenskou potřebou, potažmo nebyl přiměřený

sledovanému legitimnímu cíli (Üner proti Nizozemsku, č. 46410/99, rozsudek velkého senátu ze dne 18. října 2006, § 54). U stěžovatele nebylo sporu o tom, že opatřením došlo k zásahu do daného práva, že zásah byl v souladu se zákonem a sledoval legitimní cíl ochrany veřejné bezpečnosti, pořádku a předcházení zločinnosti.

Soud tak posuzoval, zda zrušení pobytu a uložení zákazu vstupu stěžovateli bylo nezbytné v demokratické společnosti. Odkázal na svou judikaturu obsahující jednotlivá kritéria, která musí vnitrostátní orgány vzít v úvahu (Üner proti Nizozemsku, cit. výše, § 58). Daná kritéria se uplatní u usazených cizinců, kteří v návaznosti na trestní odsouzení mají být vyhoštěni, resp. musí vycestovat (Savran proti Dánsku, č. 57467/15, rozsudek velkého senátu ze dne 7. prosince 2021, § 183). Mimoto je nutné zohlednit další kritéria relevantní pro daný případ, jako jsou i zdravotní aspekty, včetně dostupnosti a přístupu k lékařské péči v zemi původu (tamtéž, § 184 a 191-92). U povahy a závažnosti trestné činnosti je pak třeba v souhrnu posuzovat trestní minulost osoby a okolnosti spáchání činu. Soud bere v úvahu, zda vnitrostátní orgány dostatečně zohlednily skutečnost, že osoba trpěla v okamžiku spáchání činu vážnou duševní chorobou (tamtéž, § 193–196). U usazených cizinců, kteří v zemi prožili podstatnou část života, musí přitom k vyhoštění existovat závažné

důvody (tamtéž, § 186). Byť státy mají při posuzování potřeby zásahu určitý prostor pro uvážení, konečné rozhodnutí stran slučitelnosti opatření s článkem 8 Úmluvy činí Soud. Vnitrostátní orgány musí předložit konkrétní důvody s ohledem na okolnosti případu. Je-li odůvodnění vnitrostátních rozhodnutí nedostatečné a dotčené zájmy nebyly zváženy, dojde k porušení článku 8 Úmluvy (např. I. M. proti Švýcarsku, č. 23887/16, rozsudek ze dne 9. dubna 2019, § 72). Pokud však vnitrostátní orgány pečlivě posoudily skutkový stav, uplatnily příslušné lidskoprávní standardy v souladu s Úmluvou a dostatečně zvážily osobní zájmy osoby oproti veřejnému zájmu, Soudu nepřísluší posouzení vnitrostátních orgánů nahradit svým vlastním, a to včetně posouzení skutkových podrobností přiměřenosti. Výjimkou jsou případy, kdy se ukáže, že pro to existují pádné důvody (Savran proti Dánsku, cit. výše, § 187–189).

V projednávané věci byl stěžovatel kvůli svému duševnímu stavu zranitelnější než průměrný „usazený cizinec“, kterému hrozí vyhoštění. Ačkoli byl v průběhu let odsouzen za násilné a sexuální trestné činy, což může – při řádném zohlednění ostatních kritérií – představovat závažný důvod umožňující vyhoštění, podle znalců stěžovatel při spáchání znásilnění trpěl závažným duševním onemocněním. To podle trestního soudu zmenšovalo jeho přičetnost. Přesto imigrační orgány poukazovaly toliko na závažnost, resp. opakování

trestné činnosti, prodlužování doby trvání zbavení svobody a přetrvávající rizika recidivy. Správní soudy přisvědčily, že imigrační orgány správně přikládaly „rozhodující význam“ závažným a vícečetným protiprávním jednáním stěžovatele. Žádný z těchto orgánů tak nezohlednil zjištění trestního soudu (srov. tamtéž, § 195).

Dále Soud upozornil, že byť vnitrostátní orgány nepozbyly právo zrušit pobytové oprávnění stěžovatele jenom kvůli tomu, že od zločinu uplynulo více než dvacet let, nezohlednily jeho osobní situaci. Trestní soudy přitom poukazovaly na jeho dobré chování a skutečnost, že i v jiných oblastech činil pokrok. Na základě doporučení znalců proto přistoupily k jeho podmíněnému propuštění. K následnému zhoršení duševního stavu stěžovatele a jeho opětovné drogové závislosti pak mohl přispět záměr imigračních orgánů ukončit jeho pobyt na území, resp. rozhodnutí o zrušení oprávnění k pobytu. Do té doby byla přitom léčba zaměřena na stěžovatelovo opětovné začlenění do nizozemské společnosti. Z tohoto důvodu nebyla přijata žádná opatření, která by ho připravila na návrat do země původu. Jak uvedly trestní soudy, vzniklá situace měla vliv na

léčbu stěžovatele, reintegraci a možnost ukončení zbavení svobody. Za těchto okolností bylo podle Soudu povinností vnitrostátních orgánů koordinovat různá řízení týkající se stěžovatelova práva na respektování soukromého života, jakož i včas a důkladně posoudit praktickou proveditelnost návratu do země původu, aby bylo zajištěno řádné respektování jeho zájmů chráněných článkem 8 Úmluvy. Imigrační orgány přesto nezohlednily jeho osobní poměry a zejména závěry trestních soudů, které vycházely z lékařských zpráv (srov. tamtéž, § 197).

Konečně stran vyvažování dotčených zájmů imigrační orgány pouze konstatovaly, že stěžovatel je dospělý muž, u něhož lze předpokládat, že se o sebe po návratu dokáže sám postarat, že zná místní jazyk, případně si jej dokáže osvojit, a že má v Maroku rodinu, s níž udržuje kontakt. To stvrdily i správní soudy. Vnitrostátní orgány tak nezohlednily zdravotní aspekty, včetně dostupnosti a přístupnosti léků a léčby v Maroku, které by odpovídaly potřebám stěžovatele (srov. tamtéž, § 191–192). Vnitrostátní orgány tedy v řízení o zrušení pobytového oprávnění dostatečně nezohlednily obtíže, s nimiž by

se stěžovatel mohl v zemi původu setkat kvůli duševní zranitelnosti.

Soud na základě výše uvedeného, bez ohledu na prostor žalovaného státu pro uvážení, za okolností dané věci konstatoval, že vnitrostátní orgány řádně nezohlednily a nevyvážily dotčené zájmy. K porušení článku 8 Úmluvy tudíž došlo.

III. ODDĚLENÁ STANOVISKA

Soudce Serghides v odlišném stanovisku nesouhlasil s rozhodnutím většiny stran nepřiznání spravedlivého zadostiučinění za utrpěnou nemajetkovou újmu.

Finanční právo

Rozsudek ze dne 27. června 2023 ve věci č. 15553/15 – S. C. Zorina International S. R. L. proti Rumunsku

Senát čtvrté sekce Soudu rozhodl šesti hlasy proti jednomu, že uložením vysoké pokuty a pozastavením činnosti stěžovatelské společnosti za spáchání drobného přestupku nevystavení účtenek nedošlo k porušení článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě, neboť sankce byly uloženy na základě zákona v mezích širokého prostoru státu pro uvážení, sledovaly obecný zájem potírání daňových úniků a stěžovatelka měla možnost jejich uložení nechat soudně přezkoumat.

obdobných okolností uloženy mírnější sankce. Odvolací soud v září 2014 odvolání zamítl. Vysvětlil, že účel sankcí byl preventivní a výchovný, nikoliv reparační. Legislativa se rozhodla uvalovat vysoké pokuty proto, že oficiální statistiky zaznamenaly velký vzestup daňových přestupků. Ve hře proto nebyla příslušná částka nalezená v kase, ale významná společenská hodnota.

Rumunská vláda ve svém stanovisku informovala Soud, že všechny tázané příslušné vnitrostátní soudy potvrdily, že jsou povinny posuzovat přiměřenost sankcí uložených daňovými orgány. Mohly přitom snížit sankci, nikoliv však pod minimální hranici danou zákonem, a mohly nahradit pokutu varováním. Dále uvedly, že v předmětné době bylo povinné vedle pokuty uložit i pozastavení činnosti. Stěžovatelka nicméně předložila rozhodnutí, ve kterém odvolací soud posuzoval přiměřenost sankcí uložených za nevystavení účtenky a rozhodl o ponechání peněžité sankce a o zrušení sankce pozastavení činnosti.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelkou byla společnost s ručením omezeným, která vlastní obchod s potravinami. V březnu 2013 provedl finanční inspektorát v obchodě kontrolu. V rámci této kontroly bylo zjištěno, že stěžovatelka nevydala účtenky na částku v přepočtu cca 40 eur, což její zástupce nijak nevysvětlil. Pro tento přestupek byla stěžovatelce uložena pokuta ve výši cca 1900 eur a sankce pozastavení činnosti na dobu tří měsíců. Stěžovatelka se následně obrátila na soud, před kterým namítala, že uvalené sankce vážně ohrozily její podnikání, které spočívalo zejména v prodeji netrvanlivého zboží. Stěžovatelka tvrdila, že předmětná částka nepředstavovala hodnotu zboží, které bylo prodáno, nýbrž hotovost v kase, která byla určena k rozměnění pro zákazníky. Stěžovatelka proto požadovala po soudu, aby uvalení sankcí prohlásil za neplatné. Alternativně namítala, že uvalené sankce jsou nepřiměřeně tvrdé vzhledem k částce, která byla v kase nalezena, a vzhledem k povaze jejího podnikání. V říjnu 2013 soud žalobu zamítl. Dle něj tvrzení stěžovatelky o důvodu nalezení předmětné částky v kase nemohlo být prokázáno a její zástupce v době kontroly žádné vysvětlení nepodal. Soud dále uvedl, že obě sankce byly spravedlivé a přiměřené, když představovaly nejnižší možnou sazbu dle zákona. Proti tomuto rozhodnutí se stěžovatelka odvolala. Uvedla mj. příklady z vnitrostátní judikatury, kdy byly za

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 1 PROTOKOLU Č. 1 K ÚMLUVĚ

Stěžovatelka namítala, že sankce, které jí byly uloženy za nevystavení účtenek, byly nepřiměřené, a nebyla tak dodržena spravedlivá rovnováha mezi veřejným zájmem a jejími majetkovými právy, jak vyžaduje článek 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

Soud nejprve připomněl, že uložení pokuty zpravidla představuje zásah do majetkových práv, neboť zbavuje dotčenou osobu majetku, konkrétně částky, která musí být zaplacená (Phillips proti Spojenému království, č. 41087/98, rozsudek ze dne 5. července 2001, § 50). Obdobně tak tomu je i v případě odebrání povolení k výkonu podnikatelských činností (Malik proti Spojenému království, č. 23780/08, rozsudek ze dne 13. března 2012, § 91–92). V projednávané věci je tedy článek 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě použitelný.

Soud zhodnotil, že projednávaný případ se týká kontroly užívání majetku, konkrétně zajištění placení daní

nebo jiných poplatků a pokut. V této souvislosti připomněl, že jsou to v první řadě vnitrostátní orgány, které rozhodují, jaké daně a poplatky budou zavedeny. Rozhodování o těchto záležitostech zpravidla zahrnuje posouzení politických, ekonomických a sociálních otázek, které Úmluva ponechává na členských státech. Prostor pro uvážení je proto v této oblasti široký (Baláž proti Slovensku, č. 60243/00, rozhodnutí ze dne 16. září 2003). I tak však musí být dodržena spravedlivá rovnováha mezi obecným zájmem společnosti a požadavkem na ochranu základních práv jednotlivce. Přitom uložení každé pokuty znamená porušení záruky článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě, pokud pro dotčený subjekt představuje nepřiměřené břemeno (Konstantin Stefanov proti Bulharsku, č. 35399/05, rozsudek ze dne 27. října 2015, § 55). Dodržení spravedlivé rovnováhy dále předpokládá i procesní záruky: danému subjektu musí být poskytnuta možnost nechat přezkoumat, zda zásah vůči němu nebyl nezákonný či svévolný (tamtéž).

V projednávané věci Soud předně uvedl, že namítaný zásah byl založen na zákoně, jelikož rumunská právní úprava zakotvovala povinnost vydávat účtenky za prodané zboží, jakož i příslušné sankce. Soud rovněž akceptoval tvrzení vlády, že zásah sledoval legitimní cíl potírání daňových úniků a zvyšování finanční odpovědnosti obchodníků. Zbývá posoudit, zda byla zachována spravedlivá rovnováha mezi požadavky veřejného zájmu a

ochranou základních práv stěžovatelské společnosti. Dle Soudu spáchaný přestupek představoval součást dlouhodobého vnitrostátního problému, který bránil tomu, aby řádně a účinně fungovala ekonomika. Příslušná právní úprava proto sledovala daleko širší cíle než pouhé nahrazení konkrétní majetkové škody státu. Otázka, zda by takové jednání mělo být postihnuto jednou nebo několika finančními sankcemi s odstrašujícím účinkem pak spadá pod prostor státu pro uvážení.

K argumentu stěžovatelky, že skutečná škoda způsobená státu byla velmi malá, Soud uvedl, že je potřeba posuzovat širší kontext, jakož i fiskální politiku státu v dané době, která se snažila vést podnikatele k větší disciplíně a odpovědnosti v oblasti účetnictví. Stěžovatelka měla navíc k dispozici procesní záruky a mohla uložené sankce nechat přezkoumat vnitrostátními soudy, což i učinila. Nic přitom nenasvědčuje tomu, že by toto řízení bylo nespravedlivé či svévolné. Vnitrostátní soudy uložené sankce aprobovaly, neboť byly plně v souladu se zákonem. I přesto, že soudy měly možnost uložit mírnější sankce, např. nahradit pokutu varováním, po zhodnocení všech okolností rozhodly o přiměřenosti sankcí tak, jak byly uloženy. Toto posouzení proběhlo v mezích prostoru státu pro uvážení, a to nehledě na skutečnost, že jiný soud v obdobné věci rozhodl odlišně. V poslední řadě Soud uznal, že uložené sankce musely mít určitý dopad na finanční situaci

stěžovatelky; vzal však v potaz, že ten byl pouze dočasné povahy, přičemž stěžovatelka tuto situaci ustála a nikdy nemusela požádat o bankrot.

S ohledem na výše předestřené celkové kontext Soud nepovažoval uložené sankce za nepřiměřené. Dle něj tedy byla dodržena spravedlivá rovnováha mezi chráněnými zájmy a zásah pro stěžovatelku nepředstavoval nepřiměřené břemeno. Článek 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě proto nebyl porušen.

III. ODDĚLENÉ STANOVISKO

Soudce Pastor Vilanova ve svém nesouhlasném stanovisku vyjádřil názor, že vnitrostátní orgány nerespektovaly právo stěžovatelky na ochranu majetku, a narušily tak spravedlivou rovnováhu mezi dotčenými zájmy. Soudce považoval za důležité, že šlo o drobný přestupek, přičemž ani stěžovatelka ani její majitel nikdy nebyli trestně stíháni. Nevystavením účtenek za 40 eur došlo k daňovému úniku ve výši 0,60 eur; v důsledku toho stěžovatelka musela zaplatit pokutu 1900 eur a na tři měsíce zavřít svůj obchod, kde bylo netrvanlivé

zboží. Dle názoru soudce tyto zjevně trestní sankce nepochybně představovaly nepřiměřené břemeno, obzvláště v kontextu toho, že se u stěžovatelky jednalo o jediný prohřešek. Soudce měl dále výhrady k soudnímu přezkumu sankcí. Soud prvního stupně pouze uvedl, že sankce korespondovala s minimální zákonnou sazbou. Odvolací soud pak zdůraznil výchovnou a preventivní funkci sankcí bez poskytnutí dalších argumentů. Vnitrostátní soudy tedy jen mechanicky potvrdily přiměřenost sankcí, nikdy však nezvažovaly mírnější opatření, byť jim to zákon umožňoval a stěžovatelka se toho domáhala. Nezohlednily např. to, že početné předchozí kontroly dopadly pro stěžovatelku vždy příznivě, že se jednalo o malou sumu, jaká obchodní aktivita byla dotčena pozastavením činnosti, schopnost stěžovatelky posléze ve své činnosti pokračovat, zda byl přestupek spáchan úmyslně či neúmyslně apod. Přezkum byl tudíž příliš úzký, aby vyhověl požadavkům nastolení spravedlivé rovnováhy. Stěžovatelka navíc nebankrotovala jen díky tomu, že dostala půjčku od svého společníka; to však neznamená, že uložené sankce byly přiměřené. Soudce uzavřel, že tento případ otvírá novou

otázku pro Soud, a sice, zda daňový orgán může mít pravomoc pozastavit podnikatelskou činnost pro spáchání drobného přestupku.

Životní prostředí

Rozhodnutí ze dne 11. května 2023 ve věci č. 67480/16 – Kuklovi proti České republice

Výbor páté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že námitka stěžovatelů na porušení jejich práva na respektování soukromého a rodinného života v důsledku přítomnosti podzemního vysokotlakého plynovodu v těsné blízkosti jejich obydli nedosáhla minimální úrovně závažnosti vyžadované článkem 8 Úmluvy, a proto ji prohlásil za zjevně neopodstatněnou. Stěžovatelům se dále nepodařilo prokázat, že by jejich nemovitost umístěním plynovodu ztratila na hodnotě, a proto Soud odmítl jako zjevně neopodstatněnou i jejich námitku porušení článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelé zakoupili v roce 1972 pozemek s rodinným domem. O několik let později se dozvěděli, že je v těsné blízkosti domu umístěn podzemní vysokotlakový

Soud na úvod připomněl, že samotný rozpor s vnitrostátními předpisy, konkrétně porušení ochranné zóny pro umístění plynovodu, nepostačuje sám o sobě pro závěr, že došlo k porušení práv dle článku 8 Úmluvy. Namísto toho Soud musel na základě všech předložených důkazů pečlivě posoudit, zda tvrzené obtěžování bylo dostatečně závažné, aby ovlivnilo kvalitu soukromého a rodinného života stěžovatelů (*Dzemyuk proti Ukrajině*, č. 42488/02, rozsudek ze dne 4. září 2014, § 77). Soud vzal v potaz, že byla přijata celá řada ochranných opatření pro zajištění bezpečného provozu plynovodu. Vnitrostátní soudní řízení ostatně nepotvrdilo, že by stěžovatelé byli vystaveni bezprostřednímu riziku pro jejich životy a zdraví. Blíže nepodložené obavy z možných dlouhodobých negativních následků nemohou automaticky aktivovat použití článku 8 Úmluvy (*Ivan Atanasov proti Bulharsku*, č. 12853/03, rozsudek ze dne 2. prosince 2010, § 76). Soud dále považoval za důležité, že úsek plynovodu vedoucí skrz pozemek stěžovatelů byl deaktivován, vyčištěn od plynu a zalit bentonitem. Stěžovatelé sice účinnost tohoto opatření rozporovali, nicméně ze spisu nevyplývalo, že by tyto své výhrady v souladu se zásadou subsidiarity uplatnili

plynovod. V roce 2007 plynárenská společnost písemně informovala stěžovatele, že plynovod byl na pozemek umístěn v souladu s tehdy platnými předpisy, se souhlasem předchozích vlastníků a za náhradu. Plynárenská společnost v dopise také odkázala na četná bezpečnostní opatření, která byla pro předcházení rizik přijata, jako například pravidelné testování úniku plynu v intervalech kratších, než jaké vyžadovaly předpisy. V roce 2009 se stěžovatelé obrátili na soud s žádostí o nařízení odstranění plynovodu s tím, že je plynovod umístěn v ochranné zóně v rozporu s platnými bezpečnostními předpisy. Soud uvedl, že sice stěžovatelům nehrozilo žádné bezprostřední nebezpečí, nicméně v souladu se zásadou předběžné opatrnosti nařídil plynárenské společnosti plynovod do 24 měsíců odstranit. Následné odvolání a ústavní stížnost stěžovatelů byly odmítnuty. V říjnu 2015 byla část plynovodu vedoucí skrz pozemek stěžovatelů vyřazena z provozu, potrubí bylo vyčištěno od plynu a zalito bentonitem.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že vnitrostátní orgány neposkytly dostatečnou ochranu jejich právu na respektování soukromého a rodinného života před obtěžováním způsobeným umístěním vysokotlakového plynovodu v bezprostřední blízkosti jejich obydli.

před vnitrostátními orgány (*Hatton a ostatní proti Spojenému království*, č. 36022/97, rozsudek velkého senátu ze dne 8. července 2003, § 100–101). Z výše uvedených důvodů Soud dospěl k závěru, že nebyla dosažena minimální hranice závažnosti, která podmiňuje použitelnost článku 8 Úmluvy na podobné případy. Tuto námitku proto prohlásil za zjevně neopodstatněnou.

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 1 PROTOKOLU Č. 1 K ÚMLUVĚ

Stěžovatelé dále namítali, že vnitrostátní orgány nezajistily účinnou ochranu jejich majetku, který kvůli existenci plynovodu pod pozemkem ztratil hodnotu.

Vzhledem k tomu, že byla tato námitka postavena na stejném skutkovém stavu jako námitka na poli článku 8, dle Soudu bylo i v tomto případě nutné přijmout závěr, že zásah do majetkových práv stěžovatelů nebyl dostatečně závažný. Stěžovatelé nijak neprokázali ztrátu hodnoty dotčených nemovitých věcí. Netvrdili ani nedoložili, že by se v konkrétním případě setkali s obtížemi při prodeji majetku. Jejich tvrzení tak Soud považoval za značně spekulativní. Především však

stěžovatelé na údajné znehodnocení majetku nepoukali před vnitrostátními soudy (srov. [Marchiş a ostatní proti Rumunsku](#), č. 38197/03, rozhodnutí ze dne 28. června 2011, § 45). Soud dále souhlasil s vládou, že i kdyby stěžovatelé nebyli předchozími vlastníky informováni o existenci plynovodu, nevysvětlili, proč se po nich později nedomáhali odškodnění (srov. [Sulejmani proti Makedonii](#), č. 74681/11, rozsudek ze dne 28. dubna 2016, § 41). Tuto námitku proto Soud označil za zjevně neopodstatněnou.

Nové stížnosti a oznámení proti České republice

Ve třetím čtvrtletí roku postoupil Soud vládě sedm nových stížností. Jde o poměrně pestrý koktejl. Stížnosti se týkají sterilizace jako podmínky pro právní uznání změny pohlaví u transgender osob, vybírání soudního poplatku za odvolání v řízení o odpovědnosti státu za škodu, zproštění výkonu funkce insolvenčního správce, práva biologických rodičů na styk s dětmi, přiměřenosti regulace nájemného v období před rokem 1999 z pohledu vlastníka bytového domu či omezení vydražitele v nakládání s pozemkem, který sloužil jako veřejně přístupná účelová komunikace.

Ze strany Evropského výboru pro sociální práva ani lidskoprávních výborů OSN neobdržela vláda žádné nové kolektivní stížnosti, resp. oznámení.

Transgender

T. H. (č. 33037/22) – podmínka sterilizace pro úřední změnu pohlaví

Stěžovatelce bylo při narození přiděleno mužské pohlaví, se kterým se však neidentifikuje. Od roku 2012

opakovaně žádala Ministerstvo vnitra o změnu údaje o pohlaví i rodného čísla. Ministerstvo vnitra těmto žádostem nevyhovělo s odůvodněním, že stěžovatelka nesplnila zákonné podmínky pro změnu pohlaví, jelikož nedoložila lékařskou zprávu o dokončené operativní změně pohlaví. Proti tomu stěžovatelka podala správní žalobu a po jejím neúspěchu kasační stížnost. V květnu 2019 Nejvyšší správní soud tuto kasační stížnost zamítl. V odůvodnění rozsudku se mj. výslovně vymezil proti závěrům rozsudku Soudu z roku 2017 ve věci *A. P., Garçon a Nicot proti Francii* a uvedl, že v české společnosti je silně zakořeněno binární pojetí pohlaví. Stěžovatelka následně podala ústavní stížnost, v níž navrhla zrušení příslušných ustanovení občanského zákoníku, zákona o specifických zdravotních službách a zákona o evidenci obyvatel, které stanovují pro účely úřední změny pohlaví podmínku chirurgického zákroku včetně sterilizace. Tento návrh Ústavní soud zamítl v listopadu 2021. V návaznosti na to byla v červnu 2022 zamítnuta i ústavní stížnost stěžovatelky.

Před Soudem stěžovatelka namítá s poukazem na výše zmíněný rozsudek *A. P., Garçon a Nicot proti Francii* a

navazující judikaturu Soudu porušení zákazu špatného zacházení podle článku 3 Úmluvy a práva na respektování soukromého života dle článku 8, a to jak samostatně, tak ve spojení se zákazem diskriminace podle článku 14 Úmluvy.

Stručné shrnutí podané stížnosti a otázky, kterou Soud vládě položil, jsou k dispozici [zde](#).

Insolvenční řízení

Brož (č. 11216/22) – zproštění výkonu funkce insolvenčního správce

Stěžovatel je insolvenční správce, držitel povolení k výkonu činnosti zvláštního insolvenčního správce. V roce 2018 Krajský soud v Brně, jakožto soud insolvenční, zprostil stěžovatele v rámci insolvenčního řízení výkonu funkce insolvenčního správce. Důvodem byla skutečnost, že stěžovatel údajně nepostupoval v souladu s § 36 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Konkrétně měl porušit důležitou povinnost tím, že na základě pokynu insolvenčního soudu nevyločil z majetkové podstaty dlužníka

nemovitosti, které byly předmětem dražby, a nezměnil souhlasné stanovisko ke zrušení konkursu. Stěžovatel měl jednat proti vůli věřitelů, dlužníka, insolvenčního soudu, i proti stanovisku státního zastupitelství a v řízení nedávat přednost společnému zájmu věřitelů a všech uvedených subjektů.

Stěžovatel před Soudem namítá, že zproštění výkonu funkce v insolvenčním řízení negativně zasáhlo do jeho dobré pověsti. Ta je přitom jedním z předpokladů pro výkon funkce insolvenčního správce. Tímto byl údajně vyloučen z možnosti znovu se ucházet o funkci zvláštního insolvenčního správce po skončení platnosti jeho dosavadního povolení. Dále stěžovatel namítá, že v rámci řízení, ve kterém brožil proti zproštění výkonu funkce, vnitrostátní soudy porušily jeho právo na spravedlivé řízení, a to konkrétně v aspektu práva být osobně slyšen před soudem. To z důvodu, že neproběhlo ústní soudní jednání. Stěžovatel se dovolává článků 6 odst. 1 (právo na spravedlivé projednání věci) a 8 Úmluvy (právo na respektování soukromého života).

Stručné shrnutí podané stížnosti a otázky, které Soud vládě položil, jsou k dispozici [zde](#).

Respektování rodinného života

Kyrian (č. 15956/23) – nestanovení kontaktu biologického otce s dítětem a informační povinnosti matrikových rodičů

Stěžovatel je biologickým otcem dítěte, u něhož je v rodném listě zapsán jako otec jiný muž – manžel matky. Styk stěžovatele s dítětem byl v roce 2016 upraven soudně. V roce 2018 rodiče navrhli okresnímu soudu, aby styk stěžovatele s dítětem zakázal. Okresní soud dospěl k závěru, že vyhrocený konflikt mezi matrikovými rodiči a stěžovatelem pro dítě představuje příliš velkou zátěž a vedl k rozvoji negativního postoje vůči němu, a proto styk stěžovatele s dítětem neupravil. V roce 2021 podal stěžovatel návrh na úpravu styku a stanovení informační povinnosti o vývoji dítěte. Okresní soud věc posoudil podle § 927 občanského zákoníku a návrh stěžovatele zamítl, neboť neměl za to, že by stěžovatel byl osobou dítěti společensky blízkou. Stav nezletilého a jeho postoj ke stěžovateli byl stále stejný, spíše se zhoršoval. Za této situace by úprava styku se stěžovatelem znamenala újmu pro duševní vývoj dítěte. Nadřízené soudy rozhodnutí potvrdily.

Před Soudem stěžovatel namítá, že došlo k porušení jeho práva na respektování rodinného života podle článku 8 Úmluvy, a to tím, že vnitrostátní soudy odmítly upravit jeho styk s dítětem, jehož byl biologickým otcem, a stanovit informační povinnost matrikových rodičů o nezletilém.

Stručné shrnutí podané stížnosti a otázek, které Soud vládě položil, jsou k dispozici [zde](#).

Münster proti České republice (č. 17290/23) – nemožnost stěžovatele vykonávat styk se synem

Stěžovatel usiloval o změnu úpravy styku se synem tak, aby se s ním mohl vídat častěji než dosud. Syn však na tento záměr reagoval negativně a odmítal se s ním vídat i v rozsahu stanoveném do té doby soudem. Stěžovatel proto od října 2020 pravidelně podával návrhy na výkon rozhodnutí z roku 2017 upravujícího jeho styk se synem. Okresní soud v reakci na to nařídil napřed tzv. navykací režim spočívající v postupném rozšiřování styku dítěte s rodičem, a následně uložil matce dvě pokuty. Ty byly zrušeny odvolacím soudem, s tím, že právo na styk s dítětem nebylo vykonáváno z důvodu kategoričného odmítání dítěte, které odráželo jeho autonomní postoj, a nikoli manipulace jeho vůle ze strany matky.

Stěžovatel před Soudem namítá porušení práva na respektování rodinného života dle článku 8 Úmluvy, a to zejména z důvodu nepřijetí dostatečných pozitivních opatření ze strany vnitrostátních orgánů, která by mu zajistila účinný výkon práva na styk se synem. Dále namítá porušení práva na účinný prostředek nápravy dle článku 13 Úmluvy, kterým by mohl napadnout nečinnost soudů ve vztahu k návrhům na výkon práva na styk se synem.

Stručné shrnutí podané stížnosti a otázek, které Soud vládě položil, jsou k dispozici [zde](#).

Právo na ochranu vlastnictví

Dopravní rozvojové středisko ČR a. s. (č. 5627/22) – omezení vlastnického práva bez náhrady

Stěžovatelka nabyla v dražbě od státního podniku pozemek, na kterém neměly váznout žádné závazky.

Stěžovatelka později chtěla pozemek oplotit. Při vyřizování žádosti o vydání oprávnění k oplotení pozemku bylo určeno, že se na pozemku nachází veřejně přístupná účelová komunikace, jejíž užívání jinými osobami je vlastník povinen strpět. Ústavní soud dříve dovodil, že bez náhrady lze takto omezit vlastníka pouze s jeho souhlasem, případně se souhlasem jeho právního předchůdce. Vzhledem k absenci souhlasu stěžovatelka požadovala náhradu. Soudy tento požadavek zamítly, neboť měly za to, že souhlas se zřízením účelové komunikace udělil právní předchůdce stěžovatelky.

Před Soudem stěžovatelka namítá, že rozhodnutím o tom, že se na jejím pozemku nachází účelová komunikace, došlo k omezení jejího vlastnického práva, neboť kvůli němu nemohla pozemek ve svém celku pokojně užívat. Dle stěžovatelky nebyly splněny Ústavním soudem stanovené podmínky, aby byla vázána souhlasem právního předchůdce s omezením vlastnického práva k pozemku. Stěžovatelka se proto domnívala, že by měla mít nárok na náhradu, ta jí však nebyla poskytnuta. Tím mělo dále dojít k porušení jejího práva

na ochranu vlastnictví dle článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

Stručné shrnutí podané stížnosti a otázky, které Soud vládě položil, jsou k dispozici [zde](#).

Žalud (č. 8055/23) – nepřiznání náhrady za nucené omezení vlastnického práva způsobené regulací nájemného

Stěžovatel (původně jeho otec) je vlastníkem bytového domu s deseti byty, které v minulosti podléhaly regulaci nájemného. V roce 2004 se po státu domáhal náhrady škody za nucené omezení vlastnického práva ve výši rozdílu mezi nájemným vybraným na základě předpisů o regulaci nájemného a tržním nájemným v daném čase a místě, a to za období od 1. ledna 1992 do 31. prosince 2003. V roce 2012 žalobu rozšířil o zaplacení úroku z prodlení. Vnitrostátní soudy o věci rozhodovaly opakovaně. Konečné rozhodnutí vydal Městský soud v Praze v srpnu 2020, kdy přiznal náhradu škody ve výši rozdílu mezi regulovaným a tržním nájemným za čtyři byty, a to pouze za období od 1. ledna 2000 do 31. prosince 2003. Existence nároku na náhradu v předcházejícím období měl vylučovat přetrvávající veřejný zájem na transformaci někdejších uživatelských vztahů k bytům v institut regulovaného nájmu. O úrocích z prodlení soud nerozhodl, náhradu nákladů řízení stěžovateli nepřiznal. Nadřízené soudy rozhodnutí potvrdily.

Před Soudem stěžovatel namítá, že došlo k porušení jeho majetkových práv podle článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě, neboť mu měla být přiznána náhrada škody i nuceného omezení vlastnického práva regulací nájemného v období od 1. ledna 1992 do 31. prosince 1999.

Stručné shrnutí podané stížnosti a otázky, kterou Soud vládě položil, jsou k dispozici [zde](#).

Soudní poplatky

Nadrchal proti České republice (č. 46323/20) – poplatek za odvolání v řízení o odpovědnosti státu za škodu

Stěžovatel byl stíhán pro trestný čin pletich při veřejné soutěži a veřejné dražbě. Trestní řízení proti němu trvalo více než 6 let a v jeho závěru byl plně zproštěn obžaloby. Uplatnil proto svůj nárok na náhradu újmy, která mu měla vzniknout nezákonným trestním stíháním a nepřiměřenou délkou trestního řízení. Jelikož mu prvostupňový soud vyhověl jen co do části vznesených nároků, podal proti rozsudku odvolání. V této době již byla účinná novela zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích rušící osvobození od poplatkové povinnosti v případě řízení podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem

(OdškZ). Podání žaloby bylo nově zpoplatněno částkou 2 000 Kč. Poněvadž nebyla přijata zvláštní právní úprava stanovící výši poplatku za odvolání v tomto typu řízení, soud určil jeho výši podle obecné úpravy v závislosti na výši žalovaného nároku. Stěžovatele proto vyzval k zaplacení soudního poplatku za odvolání ve výši 42 069 Kč. Ten poplatek v této výši neuhradil s odůvodněním, že pro jeho uložení neexistuje právní základ. Obvodní soud tak řízení zastavil a nadřízené soudy jeho rozhodnutí potvrdily.

Stěžovatel namítá trojí porušení práva na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Zaprvé jde o porušení práva na přístup k soudu z důvodu, že odvolací soud zastavil řízení kvůli neuhrazení soudního poplatku za podané odvolání. Zadruhé poukazuje na absenci náležitého odůvodnění rozhodnutí Ústavního soudu, který se nevypořádal s jeho poukazy na téměř rok staré nálezy tohoto soudu, v nichž se uvádí, že vybírání soudního poplatku za odvolání v řízení podle OdškZ nemá zákonnou oporu. Zatřetí, stěžovatel tvrdí, že předmětné trestní řízení nebylo skončeno v přiměřené lhůtě.

Stručné shrnutí podané stížnosti a otázky, které Soud vládě položil, jsou k dispozici [zde](#).

Velký senát Soudu

Ve třetím čtvrtletí roku 2023 přijal velký senát celkem tři rozsudky – kromě věci *Hurbain proti Belgii*, o které se více dočtete v závěrečné kapitole, to bylo ve věcech *G. I. E. M. S. r. l. a ostatní proti Itálii* a *Yüksel Yalçinkaya proti Turecku*.

Spravedlivé zadostiučinění

G. I. E. M. S. r. l. a ostatní proti Itálii (č. 1828/06, 34163/07 a 19029/11)

Tento rozsudek navazuje na rozsudek velkého senátu z června 2018, kde Soud shledal porušení čl. 6 odst. 2 a článku 7 Úmluvy, jakož i článku 1 Protokolu č. 1, v souvislosti s automatickou konfiskací nezákonně zastavěného pozemku uloženou právníky osobám, a to bez ohledu na případnou trestní odpovědnost dotčených fyzických osob. Zároveň Soud vyčlenil otázku spravedlivého zadostiučinění podle článku 41 Úmluvy k dalšímu řízení. V nynějším rozsudku se Soud zabýval stanovením výše majetkové škody a nemajetkové újmy, a to

v situaci, kdy příslušné pozemky a budovy již stěžovatelům byly navráceny. Jednalo se tedy zejména o způsob výpočtu majetkové škody způsobené nemožností užívat pozemky a zhoršením stavu budov před jejich navrácením. Co se týče kompenzace nemožnosti užívat pozemky, Soud přihlédl především k tomu, zda na daných pozemcích bylo možné stavět. V rozsahu, v jakém stěžovatelé namítali snížení hodnoty pozemků v důsledku toho, že v mezidobí došlo ke změně územního plánu a tyto pozemky už nebylo možné využívat pro stavební účely, Soud uvedl, že k této změně nedošlo v příčinné souvislosti se shledaným porušením Úmluvy, a tak uvedené snížení hodnoty pozemků nelze při výpočtu majetkové škody zohlednit. Kompenzaci zhoršeného stavu budov Soud nepřiznal s poukazem na to, že předmětné budovy byly vystavěny bez příslušných povolení správních orgánů.

Terorismus

Yüksel Yalçinkaya proti Turecku (č. 15669/20)

Stěžovatel byl během výjimečného stavu v Turecku (po pokusu o státní převrat v roce 2016) odsouzen za členství v ozbrojené teroristické organizaci, a to v rozhodující míře na základě skutečnosti, že používal mobilní aplikaci pro šifrované zprávy ByLock. Věc byla přidělena senátu, který v květnu 2022 rozhodl o vzdání se jurisdikce ve prospěch velkého senátu. Ten dospěl k závěru o porušení čl. 6 odst. 1 (šestnácti hlasy k jednomu), článku 7 (jedenácti hlasy k šesti) a článku 11 Úmluvy (jednomyslně). Poukázal zejména na to, že turecké soudy v dané době shledaly trestně odpovědnými prakticky všechny uživatele zmíněné aplikace, bez individualizovaného posouzení obsahu zpráv či identity osob, které si tyto zprávy vyměňovaly. Navíc stěžovateli nebyl během trestního řízení poskytnut přístup k nezpracovaným datům ze serveru aplikace, aby tak mohl ověřit jejich spolehlivost a integritu. Toto odepření přístupu

ani nebylo doprovázeno náležitými procesními zárukami: stěžovateli nebylo nijak odůvodněno, takže se proti němu nemohl bránit, a jeho návrh na postoupení nezpracovaných dat nezávislému orgánu byl zamítnut. Uvedené zásahy do stěžovatelových práv nelze omluvit ani tím, že Turecko v dané době odstoupilo od některých svých závazků stanovených v Úmluvě ve smyslu článku 15 Úmluvy: žalovaná vláda totiž nevysvětlila, proč byly předmětné zásahy vzhledem k výjimečnému stavu v zemi nezbytné.

Nově se do okruhu stížností, jimiž se bude zabývat velký senát, dostaly čtyři případy: v prvních třech z nich, týkajících se Nizozemska, rozhodlo kolegium pěti soudců o postoupení věci velkému senátu na základě žádosti stěžovatelů, zatímco v posledním případě se senát vzdal pravomoci ve prospěch velkého senátu.

Telefonní odposlechy

Burando Holding B. V. a Port Invest B. V. proti Nizozemsku (č. 3124/16 a 3205/16)

Janssen de Jong Groep B. V. a ostatní proti Nizozemsku (č. 2800/16)

Ships Waste Oil Collector B. V. proti Nizozemsku (č. 2799/16)

Stížnosti podaly nizozemské obchodné společnosti, jejichž zaměstnanci byli v rámci trestního řízení podrobeni telefonním odposlechům. Údaje z odposlechů naznačovaly, že dochází ke sjednávání cenového kartelu. Státní zastupitelství tyto údaje, které neměly relevanci pro trestní řízení, postoupilo úřadu pro ochranu hospodářské soutěže. Ten následně stěžovatelským společnostem na základě uvedených údajů udělil pokutu za porušení pravidel hospodářské soutěže. Před Soudem společnosti namítaly, že předání a využití uvedených dat nebylo předvídatelné, ani ho neprovázely náležité procesní záruky. Senát třetí sekce v rozsudcích ze dne 16. května 2023 poměrem čtyř hlasů proti třem konstatoval, že nedošlo k porušení práva na respektování korespondence podle článku 8 Úmluvy.

Konstatoval, že namítaný zásah měl dostatečný zákonný základ, sledoval legitimní cíl v podobě ochrany hospodářského blahobytu země a byl provázen odpovídajícími zárukami proti zneužití. V této souvislosti ukázal především na to, že zákonná úprava stanovila pro státní zastupitelství meze a podmínky ohledně předávání informací z trestního řízení. Navíc byla k dispozici následná soudní kontrola: stěžovatelé mohli napadnout rozhodnutí o uložení pokuty a v rámci toho nechat přezkoumat, zda bylo předání dat v souladu s vnitrostátním právem i Úmluvou. Těto cesty také využili. Ve světle uvedeného dle Soudu předchozí soudní souhlas s předáním dat nebyl v okolnostech případu nezbytný.

Věc byla velkému senátu postoupena na žádost stěžovatelů v září 2023. Tisková zpráva o postoupení věci je k dispozici [zde](#).

Transfuze krve

Pindo Mulla proti Španělsku (č. 15541/20)

Stěžovatelka se hlásí k Svědkům Jehovovým, kteří z náboženských důvodů za všech okolností odmítají transfuzi krve. V roce 2017 lékaři stěžovatelce doporučili operaci. Následně stěžovatelka nechala vystavit tři dokumenty – záznam o dříve vysloveném přání, plnou

moc advokátovi a formulář informovaného souhlasu – v nichž odmítala podstoupit všechny formy transfuze krve za jakékoliv zdravotní situace, včetně ohrožení života. V roce 2018 byla stěžovatelka přijata do nemocnice v život ohrožujícím stavu. Když lékaři zjistili, že se jedná o členku Svědků Jehovových, obrátili se na soud s dotazem, jak mají postupovat. Soud, který neměl informace o výše zmíněných dokumentech, vydal povolení k provedení veškerých zdravotních zákroků nezbytných pro záchranu života. Nemocnice následně provedla operaci i krevní transfuzi. Stěžovatelka o soudním opatření nebyla informována, třebaže v době převozu na operační sál byla ještě při vědomí. Postup soudu později potvrdily vyšší soudní instance. Před Soudem stěžovatelka namítá porušení práva na respektování soukromého života podle článku 8 Úmluvy a svobody náboženského vyznání podle článku 9.

V červenci 2023 senát rozhodl o vzdání se jurisdikce ve prospěch velkému senátu. Tiskovou zprávu k předání věci velkému senátu najdete [zde](#).

Výkon rozsudků Soudu

Ve sledovaném období se konalo deváté zasedání Kolegia expertů k výkonu rozsudků Soudu a provádění Úmluvy.

Kolegium je poradním orgánem vládního zmocněnce a je složeno ze zástupců všech resortů, obou komor Parlamentu České republiky, nejvyšších soudů, státního zastupitelství, Kanceláře veřejného ochránce práv, akademické obce a občanské společnosti.

Úkolem Kolegia je analyzovat rozsudky Soudu vydané v řízeních proti České republice a formulovat příslušným orgánům doporučení k přijetí obecných opatření k výkonu těchto rozsudků, jimiž se zabrání opakování obdobných porušení Úmluvy v budoucnu. Tuto úlohu Kolegium plní i ohledně rozhodnutí vůči České republice, která přijal Evropský výbor pro sociální práva a lidskoprávní výbory OSN. Posláním Kolegia je i zabývat se vybranými rozsudky Soudu vydanými v řízeních proti jiným členským státům Rady Evropy z hlediska jejich dopadů pro Českou republiku.

Více ke složení a činnosti Kolegia viz [zde](#).

Kolegium expertů k výkonu rozsudků Soudu

Na jednání, které proběhlo dne 5. září 2023, byly projednány čtyři rozsudky Soudu, jedno rozhodnutí výboru OSN pro práva dítěte a čtyři rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva.

Podklady k jednání naleznete [zde](#), podrobný zápis z jednání [zde](#).

Níže naleznete ve stručnosti závěry Kolegia k jednotlivým projednávaným rozsudkům a rozhodnutím.

D. H. a ostatní proti České republice

Rozsudek Soudu: dne 13. listopadu 2007 velký senát Soudu konstatoval, že nadměrným zařazováním romských žáků do škol pro lehce mentálně postižené došlo k porušení práva stěžovatelů, 18 romských žáků, na rovný přístup ke vzdělání.

Závěry Kolegia: Kolegium vzalo na vědomí zvyšující se mezinárodní tlak na přijetí účinných opatření, která by pomohla zamezit další diskriminaci romských žáků. Uvítalo, že byly zveřejněny výsledky [výzkumu](#) společností PAQ Research, s.r.o. a STEM, který analyzoval příčiny přetrvávající segregace a že se jimi MŠMT aktivně zabývá. Za klíčové považuje, aby byla doporučení analýzy uvedena do praxe. Vyzvalo proto MŠMT, aby na podzim toho roku předložilo návrh konkrétních opatření spolu s harmonogramem jejich přijetí a určení odpovědných orgánů, která mají být v reakci na analýzu a předchozí zjištění Expertního fóra pro výkon rozsudku *D. H. a ostatní* přijata. Kolegium připomnělo, že je nutné o plánu těchto opatření informovat Výbor ministrů do konce prosince 2023. Zároveň vyzvalo MŠMT, aby zajistilo dostatečnou kapacitu a zdroje pro jejich následnou implementaci. Zpracováním těchto opatření a jejich projednáním ve Výboru ministrů Rady Evropy se Kolegium bude zabývat na svém dalším zasedání.

Komissarov proti České republice

Rozsudek Soudu: dne 3. února 2020 Soud rozhodl, že došlo k porušení práva stěžovatele na osobní svobodu ve smyslu čl. 5 odst. 1 písm. f) Úmluvy pro jeho držení ve vydávací vazbě po nepřiměřeně dlouhou dobu, která byla způsobena průtahy v azylovém řízení, jež odporovaly vnitrostátním lhůtám, přičemž vnitrostátní orgány na tyto průtahy nereagovaly s požadovanou péčí.

Závěry Kolegia: Kolegium uvítalo dosavadní postup ve všech třech pilířích výkonu rozsudku. Vyzvalo Ministerstvo vnitra, aby pokračovalo v systému identifikace případů, ve kterých je nutný spěšný postup, a dodržovalo zákonné lhůty pro vydání rozhodnutí v případech, kdy azylové řízení běží souběžně s řízením extradičním. Požádalo, aby bylo na příštím zasedání informováno o dalším postupu ve výkonu rozsudku, včetně výsledků jednání kulatého stolu k nastavení účinného předávání informací mezi všemi relevantními aktéry.

B. Ú. proti České republice a Sládková proti České republice

Rozsudky Soudu: Ve věci B. Ú. Soud dne 6. října 2022 konstatoval, že vnitrostátní orgány neprovedly náležitě vyšetřování údajného špatného zacházení se stěžovatelem ze strany policistů a nezajistily mu participaci na šetření v rozsahu nezbytném k ochraně jeho oprávněných zájmů, čímž došlo k procesnímu porušení článku 3 Úmluvy. Hmotněprávní porušení tohoto článku kvůli použití donucovacích prostředků policisty Soud neshledal.

Obdobně ve věci *Sládková* Soud konstatoval, že vnitrostátní orgány neprovedly náležitě vyšetřování údajného špatného zacházení se stěžovatelkou ze strany policistů a neumožnily jí zapojit se do prošetřování události v nezbytném rozsahu, čímž došlo k procesnímu porušení článku 3 Úmluvy. Hmotněprávní porušení tohoto článku kvůli použití donucovacích prostředků policisty Soud neshledal.

Závěry Kolegia: Kolegium vzalo na vědomí informace o dosavadních jednáních a opatřeních k výkonu rozsudků. Věcí se bude zabývat na příštím zasedání v návaznosti na dalších jednáních. Ta by se měla soustředit především na zapracování problematiky účinného vyšetřování a práv osob do příslušných interních předpisů a dokončení pomůcky k rozpoznání hájitelného tvrzení,

aby byla v praxi účinná a současně respektovala požadavky plynoucí z rozsudků Soudu. Kolegium dále vyzdvihlo důležitost poučení a srozumitelnosti informací, které jsou sdělovány obětem, a podpořilo zamýšlené změny v příslušném vzoru poučení. Vzalo na vědomí diskuzi o adekvátnosti úpravy špatného zacházení v trestním zákoníku s tím, že bude informováno o výsledku zvážení, zda by situaci nepomohlo osvětlit zmapování rozhodovací činnosti dotčených vnitrostátních orgánů, zda existuje pnutí mezi tím, jak vnímá špatné zacházení Soud a jak vnitrostátní orgány.

B. J. a P. J. proti České republice

Rozhodnutí Výboru OSN pro práva dítěte: dne 5. května 2023 Výbor shledal, že vydáním předběžného opatření nařizujícího nucené odebrání nezletilých oznamovatelů z péče rodičů a jejich umístění do ústavní péče z důvodu záškoláctví a nezajištění odborné pomoci rodiči došlo k porušení čl. 3 odst. 1 a čl. 9 odst. 1–3 Úmluvy o právech dítěte, neboť vnitrostátní soud pečlivě nezvažil možné dopady na život oznamovatelů, ani alternativy k ústavní péči. Nevyslechnutí oznamovatelů během předmětného řízení dále představovalo porušení článku 12 Úmluvy o právech dítěte. Vzhledem k zákazu opustit ústavní zařízení bez doprovodu zaměstnance během prvních týdnů pobytu shledal Výbor i porušení čl. 37 písm. b) Úmluvy o právech dítěte.

Závěry Kolegia: Kolegium vzalo na vědomí informace o probíhajících jednáních k výkonu rozhodnutí a věcí se bude zabývat na příštím zasedání ve světle výsledků dalších jednání. Kolegium dále vyzdvihlo důležitost participace dětí na soudních řízeních, která se jich dotýkají, a potřebu řešit otázku kolizního opatrovnictví a právního zastoupení dětí.

Approach proti České republice

Rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva: dne 20. ledna 2015 Výbor shledal, že v českém právním řádu není výslovně ani prostřednictvím jasné a přesné judikatury zakotvena nepřijatelnost všech forem tělesných trestů na dětech, které mohou ovlivnit jejich fyzickou integritu, důstojnost, rozvoj a duševní pohodu. Zákonná úprava tedy dovoluje tělesné tresty z výchovných důvodů a postihuje jen takové, které dosáhnou zvláštního stupně závažnosti, čímž Česká republika porušuje článek 17 Evropské sociální charty.

Závěry Kolegia: Kolegium uvítalo a podpořilo text novely občanského zákoníku, ve které se zakotvuje

nepřijatelnost tělesného trestání dětí, a vyjádřilo naději, že se legislativní proces v dohledné době podaří dovést do úspěšného konce. Kolegium dále podpořilo nutnost okamžitého zahájení realizace doprovodných osvětových aktivit ze strany Ministerstva práce a sociálních věcí.

ERRC a MDAC proti České republice

Rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva: dne 17. června 2020 Výbor rozhodl, že stávající systém umístování dětí do dětských domovů pro děti do tří let věku, tzv. kojeneckých ústavů, je v rozporu s článkem 17 Evropské sociální charty.

Závěry Kolegia: Kolegium uvítalo informace o předložené novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí a zákona o zdravotních službách. Kolegium podpořilo nezbytnost zrušení § 43 a 44 zákona o zdravotních službách a definitivní ukončení služby dětský domov pro děti do tří let věku v co nejbližším možném termínu, nejpozději od 1. ledna 2025. Kolegium dále uvítalo

informace o chystaném návrhu zákona o ochraně dětí a podpoře rodin a vyslovilo se pro zakotvení věkových hranic pro umístování dětí do ústavní péče.

University Women of Europe (UWE) proti České republice

Rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva: dne 5. prosince 2019 Výbor rozhodl, že v českém právním řádu není zajištěna transparentnost odměňování spočívající v poskytování informací o odměňování a možnosti srovnávat pracovní místa mezi obchodními společnostmi v soukromém sektoru, čímž došlo k porušení práva na spravedlivou odměnu za práci podle čl. 4 odst. 3 Evropské sociální charty a práva na rovné příležitosti a na rovné zacházení v záležitostech zaměstnání a povolání bez diskriminace na základě pohlaví chráněného čl. 1 písm. c) Dodatkového protokolu. Výbor dále konstatoval, že v České republice nebylo dosaženo dostatečného měřitelného pokroku v podpoře rovných příležitostí žen a mužů v oblasti rovného odměňování, čímž došlo rovněž k porušení čl. 1 písm. c) Dodatkového protokolu. Konečně Výbor rozhodl, že nedošlo k dosažení dostatečného pokroku při zajištění vyváženého zastoupení žen v rozhodovacích orgánech soukromých společností, čímž došlo k porušení čl. 1 písm. d) Dodatkového protokolu.

Závěry Kolegia: Kolegium uvítalo sdělení Ministerstva práce a sociálních věcí, že plánuje předložit na jaře 2024 novelu zákoníku práce a zákona o zaměstnanosti obsahující tři opatření v oblasti transparentnosti odměňování (nicotnost doložek mlčenlivosti o výši příjmu; zveřejňování rozpětí nástupní odměny; zavedení mzdových předpisů v podnicích). Vyjádřilo dále podporu pracím na transpozici směrnice o transparentním odměňování a směrnice o genderové vyváženosti ve správních a dozorčích radách a upozornilo i na potřebu přijmout opatření nad rámec těchto transpozic, aby byl adekvátně vyřešen i výkon rozhodnutí UWE. Kolegium se bude přijímáním potřebných opatření zabývat na dalších zasedáních.

ERTF proti České republice

Rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva: dne 17. května 2016 Výbor rozhodl, že došlo k porušení článku 16 Evropské sociální charty, s ohledem na to, že romské rodiny byly často nuceně vystěhovávány bez nezbytných záruk, na nezajištění potřeb přístupného bydlení pro Romy, jejich územní segregaci a nevyhovující podmínky k bydlení. Dle Výboru došlo také k porušení článku 11 Charty, protože vláda neučinila dostatečné kroky ke zpřístupnění zdravotní péče pro Romy a k odstranění vyloučení a marginalizace v oblasti zdraví a zdravotní péče, kterým jsou romské komunity vystaveny.

Závěry Kolegia: Kolegium uvítalo již probíhající a plánovanou reformu v oblasti bydlení, která komplexně reaguje na problematiku záruk při vystěhovávání a sociálního či ne/dostupného bydlení. Kolegium ocenilo pokroky v implementaci rozhodnutí ERTF, vyjádřilo podporu probíhajícím jednáním k dílčím, dosud neuzavřeným tématům a ocenilo úzkou spolupráci dotčených orgánů. Kolegium se bude přijímáním potřebných opatření zabývat na dalších zasedáních.

Rozhodovací činnost jiných mezinárodních orgánů v oblasti lidských práv

Výbor OSN pro práva dítěte

Umístění nezletilých do ústavní péče

Názor ze dne 15. května 2023 ve věci č. 139/2021 – B. J. a P. J. proti České republice

Výbor uvedl, že vydáním předběžného opatření nařizujícího nucené odebrání nezletilých oznamovatelů z péče rodičů a jejich umístění do ústavní péče došlo k porušení čl. 3 odst. 1 a čl. 9 odst. 1–3 Úmluvy o právech dítěte, neboť vnitrostátní soud pečlivě nezhodnotil možné dopady na život oznamovatelů, ani alternativy k ústavní péči. Nevyslechnutí oznamovatelů během předmětného řízení dále představovalo porušení článku 12 Úmluvy. Vzhledem k zákazu opustit ústavní zařízení bez doprovodu zaměstnance během prvních týdnů pobytu shledal Výbor i porušení čl. 37 písm. b) Úmluvy.

V dubnu 2019 okresní soud návrh na vydání předběžného opatření zamítl. Proti rozhodnutí bylo podáno odvolání, mimo jiné i Městským úřadem v Hodoníně, který byl ustanoven jako kolizní opatrovník oznamovatelů. Krajský soud v květnu 2019 návrhu na předběžné opatření vyhověl a nařídil umístění oznamovatelů do krizového centra pro děti a mládež (zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc), do kterého oznamovatelé nastoupili dne 26. června 2019. Krajský soud odkázal na předchozí odsouzení rodičů oznamovatelů za trestný čin ohrožování výchovy dítěte. Dále konstatoval, že matka nebyla schopna přimět oznamovatele k jakékoli řádné systematické činnosti, nerespektovala doporučení základní školy ohledně B. J. a nebyla schopna přimět P. J., aby pokračoval v přípravě na své budoucí povolání nebo se zaregistroval na úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání. Krajský soud měl za to, že oba oznamovatelé potřebovali psychologickou a psychiatrickou péči a neměli v péči matky vhodné podmínky pro svůj další vývoj. Krajský soud dále omezil oběma rodičům styk na maximálně jednu hodinu týdně. Během prvních týdnů umístění v krizovém centru nebylo

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

V červnu 2018 se rodiče nezletilých B. J. a P. J. („oznamovatelé“) rozvedli a oznamovatelé nadále žili jen se svou matkou. P. J., kterému v té době bylo 15 let, nenavštěvoval střední školu ani nebyl registrovaný na úřadu práce, a měl proto vysoký dluh na zdravotním pojištění. B. J., které bylo 13 let, neplnila povinnou školní docházku. Školní psycholog opakovaně doporučoval psychologickou nebo psychiatrickou péči dětí, u kterých se měla rozvíjet sociální fobie či dětská deprese. Matka oznamovatelů však tuto péči nezajistila. Konala se četná setkání s rodiči a oznamovateli, pořádaly se případové konference a byly zpracovány individuální plány ochrany dětí. Na případové konferenci svolané na srpen 2018 byli rodiče informováni, že pokud selžou ve své rodičovské úloze, bude přistoupeno k podání návrhu na nařízení ústavní péče. V únoru 2019 Městský úřad Šlapanice jako orgán sociálně-právní ochrany dětí podal návrh na vydání předběžného opatření dle občanského soudního řádu, kterým se domáhal umístění oznamovatelů do ústavní péče.

oznamovatelům dovoleno opustit zařízení bez doprovodu zaměstnance.

V ústavní stížnosti matka oznamovatelů poukázala na to, že kolizní opatrovník neval v úvahu názory oznamovatelů a podal odvolání, které vedlo k jejich umístění do ústavního zařízení. Matka oznamovatelů namítala nezákonnost předběžného opatření vydaného podle obecné právní úpravy obsažené v občanském soudním řádu, namísto zvláštní právní úpravy v zákoně o zvláštních řízeních soudních. Ústavní soud stížnost odmítl jako zjevně neopodstatněnou v říjnu 2019.

Po zrušení asistovaných kontaktů oznamovatelé pravidelně pobývali mimo ústavní zařízení a zůstávali u rodičů. Po adaptační fázi měli každý den možnost samostatných vycházek mimo prostory krizového centra. V souvislosti s pandemií Covid-19 byly děti v době distanční výuky na dlouhodobé dovolence, a to do 3. května 2020. V průběhu pobytu v krizovém centru byly v péči psychologa či psychiatra a došlo k jejich stabilizaci a k pozitivním změnám. V krizovém centru zůstaly do 29. června 2020. Pobyt oznamovatelů

v krizovém centru byl formálně ukončen ke dni 11. ledna 2021 na základě rozsudku okresního soudu z listopadu 2020.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ VÝBORU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKŮ 3 ODS. 1; 9 ODS. 1-3; 12 A 37 PÍSM. B) ÚMLUVY O PRÁVECH DÍTĚTE

Oznamovatelé namítali, že rozhodnutí krajského soudu, kterým bylo vyhověno návrhu na vydání předběžného opatření nařizujícího jejich nucené odebrání z péče matky a umístění do ústavní péče, vedlo k porušení mnoha článků Úmluvy. Výbor však byl toho názoru, že oznamovatelé dostatečně odůvodnili svá tvrzení pouze na základě čl. 3 odst. 1, čl. 9 odst. 1–3, článku 12 a čl. 37 písm. b) Úmluvy a posuzoval odůvodněnost oznámení pouze v jejich režimu.

Výbor na úvod připomněl, že k oddělení dětí od rodičů by mělo docházet pouze v krajním případě, jako je situace, kdy dítěti hrozí bezprostřední újma nebo kdy je to z jiných důvodů nezbytné. K oddělení by nemělo docházet, pokud by dítě mohla ochránit méně invazivní opatření. Předtím, než stát přistoupí k oddělení, měl by rodičům poskytnout podporu při plnění jejich povinností plynoucích z rodičovské odpovědnosti [Obecný komentář Výboru č. 14 (2013), § 61]. Výbor rovněž zdůraznil, že odebrání dítěte z péče rodiny by mělo být

pouze dočasné, na co nejkratší dobu a rozhodnutí o odebrání by měla být pravidelně přezkoumávána (Pokyny pro náhradní péči o děti ze dne 24. února 2010, § 14). Dále Výbor odkázal na rozsudek Evropského soudu pro lidská práva, dle něhož existuje široký konsensus v rámci mezinárodního práva podporující myšlenku, že ve všech rozhodnutích týkajících se dětí je prvořadý jejich nejlepší zájem (*Strand Lobben a ostatní proti Norsku*, č. 37283/13, rozsudek velkého senátu ze dne 10. září 2019, § 204). Kromě toho Výbor poukázal na existenci významných důkazů o špatných výsledcích dospívajících pobývajících dlouhodobě ve velkých ústavech [Obecný komentář Výboru č. 20 (2016), § 52–53]. Upozornil také, že pokud jde o duševní zdraví dospívajících, státy by měly přijmout přístup založený na veřejném zdraví a psychosociální podpoře spíše než na umístění do ústavní péče (tamtéž, § 58).

V projednávaném případě Výbor považoval za důležité, že vnitrostátní orgány nevezaly v úvahu skutečnost, že v době rozhodnutí byli oznamovatelé již dospívajícími dětmi. Vnitrostátní orgány se nikdy neměly uchýlit k donucení jako prostředku jejich ochrany, aby je přiměly žít v ústavu s cílem zajistit jim právo na vzdělání a zdraví. Konečně během prvních týdnů jejich umístění byli oznamovatelé podrobeni omezení styku s rodiči.

Výbor vzal na vědomí argument, že odebrání oznamovatelů z péče rodičů bylo zákonné, sledovalo legitimní

cíl v zajištění jejich zdravého vývoje, bylo přiměřené sledovanému cíli a bylo o něm rozhodnuto s ohledem na nejlepší zájem dětí. Rovněž přihlédl k tomu, že rozhodnutí o odebrání bylo nařízeno až poté, co se vnitrostátní orgány po delší dobu pokoušely o méně invazivní opatření. Dle Výboru však rozhodnutí o umístění oznamovatelů nemělo být přijato, přestože méně invazivní řešení selhalo. Potřeba vzdělání a poskytnutí psychologické nebo psychiatrické péče dospívajícímu dle něj nepředstavovala dostatečný důvod pro přijetí takového donucovacího opatření. To by mělo být přijato pouze ve výjimečných případech, například pokud by dítě čelilo vážnému násilí, což nebyl případ oznamovatelů.

Výbor přihlédl k tomu, že v důsledku pobytu v krizovém centru se situace oznamovatelů stabilizovala a došlo u nich k pozitivním změnám. Dle něj však šlo o podstatné omezení jejich autonomie a svobod a jakýkoli akt donucení je formou násilí, které může mít následky i v budoucím životě. Výbor připomněl, že práva uznaná Úmluvou jsou vzájemně závislá. V tomto ohledu rozhodnutí, jejichž cílem je zajistit dětem lékařskou péči a vzdělání, musí pečlivě zvažovat možné porušení

ostatních práv podle Úmluvy, zejména pokud jde o stanovení opatření, která mají tak zásadní dopad na život dětí, jako jsou opatření týkající se umístění do ústavní péče.

Výbor uvedl, že dle krajského soudu rodiče selhávali ve své výchovné úloze zejména tím, že nezajistili oběma oznamovatelům přístup k psychologické a psychiatrické péči. Podle Výboru však krajský soud nezhodnotil důsledky, které by oddělení od rodičů mohlo na oznamovatele mít, zejména s ohledem na jejich psychický stav. Výbor konstatoval, že krajský soud nevyhodnotil ani předchozí opatření přijatá státními orgány na podporu oznamovatelů a to, zda byla tato opatření šetrná k dětem a zda byla přijata a provedena s ohledem na jejich nejlepší zájem. Nevyhodnotil ani to, zda byly zváženy názory dětí a zda jim byla věnována náležitá pozornost při výběru dosud přijatých opatření. Než se krajský soud při rozhodování o umístění oznamovatelů uchýlil k umístění do ústavní péče, zřejmě pečlivě nezhodnotil žádné alternativní možnosti nebo jiný rodinný či komunitní typ péče, který by mohl být pro oznamovatele příznivější. Výbor proto dospěl k závěru, že při

rozhodování nebyl nejlepší zájem oznamovatelů pro krajský soud předním hlediskem.

Výbor rovněž vzal na vědomí argument oznamovatelů, že předběžné opatření o jejich umístění do ústavní péče bylo vydáno podle obecné právní úpravy občanského soudního řádu, a nikoli podle zákona o zvláštních řízeních soudních, a proto nemohli požívat důležitých právních záruk, jako je omezení doby trvání předběžného opatření a jeho pravidelný přezkum soudem. To vedlo k tomu, že pobyt oznamovatelů v krizovém centru trval nedůvodně dlouhou dobu.

Výbor ze všech výše uvedených aspektů dospěl k závěru, že oddělení oznamovatelů od rodičů a omezení styku s rodiči vedlo k porušení jejich práv podle čl. 3 odst. 1 a čl. 9 odst. 1–3 Úmluvy.

Výbor dále zhodnotil, že v soudním řízení nebyli oznamovatelé nikdy vyslechnuti a že jejich kolizní opatrovník nerespektoval jejich názory, neboť shledal, že nejsou v jejich nejlepším zájmu, a proti jejich vůli se odvolal proti rozhodnutí okresního soudu z dubna 2019. Vzhledem k věku oznamovatelů však měla být jejich názorům věnována náležitá pozornost. Tento nedostatek dle Výboru představoval porušení článku 12 Úmluvy.

Výbor rovněž vzal na vědomí tvrzení, že během prvních týdnů umístění oznamovatelů v krizovém centru jim nebylo dovoleno opustit zařízení bez doprovodu

zaměstnance. Výbor přihlédl k tomu, že po adaptační fázi měli oznamovatelé každý den možnost samostatných vycházek mimo prostory krizového centra a že po zrušení asistovaných kontaktů pravidelně pobývali mimo ústavní zařízení a zůstávali u rodičů, i tak ale shledal porušení čl. 37 písm. b) Úmluvy.

Nově pořízené anotace a překlady rozsudků Soudu proti třetím státům

V rámci projektu Zvyšování povědomí o judikatuře Evropského soudu pro lidská práva a dalších mezinárodních závazcích České republiky v oblasti lidských práv nechává kancelář vládního zmocněnce pořídít překlady relevantních částí významných rozsudků Soudu proti třetím státům, které mají relevanci pro české právní prostředí a na něž Soud ve své judikatuře hojně odkazuje. Vybrané rozsudky jsou zejména staršího data.

Rodinné právo

Strand Lobben a ostatní proti Norsku (č. 37283/13, rozsudek velkého senátu ze dne 10. září 2019) – zbavení matky rodičovské odpovědnosti a svolení k osvojení dítěte pěstouny

Velký senát Soudu rozhodl třinácti hlasy proti čtyřem, že v řízení o zbavení matky rodičovské odpovědnosti a svolení k osvojení dítěte pěstouny došlo k porušení práva dítěte a jeho matky na respektování rodinného

života ve smyslu článku 8 Úmluvy. Rozhodnutí odůvodněná zejména neschopností matky se o zranitelné dítě se speciálními potřebami řádně postarat byla založena na omezeném množství důkazů, jelikož kontakty matky s dítětem po odebrání byly ojedinělé, nebyl pořízen aktuální znalecký posudek a zranitelnost dítěte nebyla dostatečně odůvodněna. Vnitrostátní orgány nenastolily spravedlivou rovnováhu mezi zájmy dítěte a matky a nevezaly dostatečně v potaz vývoj rodinné situace matky, která se v mezidobí vdala a porodila další dítě.

Překlad relevantních částí rozsudku je k dispozici [zde](#).

Civilní právo

Fernandes de Oliveira proti Portugalsku (č. 78103/14, rozsudek velkého senátu ze dne 31. ledna 2019) – nedbalostní pochybení zdravotnického personálu státního psychiatrického zařízení, které nezabránilo sebevraždě dobrovolně hospitalizovaného pacienta

Velký senát Soudu rozhodl patnácti hlasy proti dvěma, že úmrtím syna stěžovatelky, který spáchal sebevraždu poté, co nepozorovaně opustil psychiatrické zařízení, v němž byl dobrovolně hospitalizován pro duševní poruchu, nedošlo k porušení článku 2 v jeho hmotněprávní složce, zatímco jednomyslně shledal, že došlo k porušení procesní složky článku 2 Úmluvy, neboť občanské soudní řízení o odškodnění stěžovatelky trvalo více než 11 let.

Překlad relevantních částí rozsudku je k dispozici [zde](#).

Užitečné odkazy

**HUDOC – databáze
judikatury ESLP**
<http://hudoc.echr.coe.int/>

**Evropský soud
pro lidská práva**
<http://www.echr.coe.int/>

**Česká databáze vybraných
rozsudků a rozhodnutí ESLP**
<http://eslp.justice.cz/>

**Přehled všech vydání
Zpravodaje KVZ**
<http://www.justice.cz/>

Veřejný ochránce práv
<http://www.ochrance.cz/>

**Nejvyšší soud
České republiky**
<http://www.nsoud.cz/>

**Ústavní soud
České republiky**
<http://www.usoud.cz/>

**Databáze rozhodnutí
smluvních orgánů OSN**
<http://www.ohchr.org/en/>

Rada Evropy
<http://www.coe.int/>

Nejvyšší správní soud
<http://www.nssoud.cz/>

Databáze judikatury web: eslp.justice.cz

Kontakt:

Kancelář vládního zmocněnce
pro zastupování ČR před ESLP
Ministerstvo spravedlnosti
Vyšehradská 16, 128 10 Praha 2
kvz@msp.justice.cz, www.justice.cz

Úvodní fotografie: © Paulgrecaud | Dreamstime.com
Fotografie u Slova úvodem © Petr Konůpka
Fotografie u Slova závěrem © Jana Martinková

Zpravodaj KVZ: vydává Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva, Ministerstvo spravedlnosti.

Autoři anotací (v abecedním pořadí): Adam Herma (KVOP), Mane Hovhannisjan (NSS), Eliška Hronová (KVZ), Livia Ivánková (NS), Vladimír Janoušek Pysk (KVZ), Martina Jirsová (KVZ), Miroslav Kaštyl (KVZ), Jana Martinková (KVZ), Eva Petrová (KVZ), Anna Plačková (KVZ), Kateřina Radová (KVZ), Julie Suchánková (KVZ).

Obsah Zpravodaje: Jana Martinková.

Slovo závěrem

Ve třetím čtvrtletí tohoto roku Soud ve vztahu k **České republice** přijal pouze jedno rozhodnutí, ve kterém se zabýval meritem věci, a to ve věci **Vinškovský proti České republice** (č. 59252/19, rozhodnutí ze dne 5. září 2023). Příklad se týkal práva tzv. sociálního otce na styk s dítětem, s nímž žil několik let ve společné domácnosti. Stížnost na poli práva na respektování rodinného života podle článku 8 Úmluvy Soud odmítl jako zjevně neopodstatněnou, když shledal, že české soudy svá rozhodnutí náležitě odůvodnily a řádně zohlednily nejlepší zájem dítěte.

Z judikatury Soudu proti **jiným státům** za poslední čtvrtletí zmiňme kromě případů pojednaných v rubrice o velkém senátu především rozsudek ve věci **Hurbain proti Belgii** (č. 57292/16, rozsudek velkého senátu ze dne 4. července 2023). Velký senát tu stejně jako před ním senát třetí sekce dospěl k závěru o neporušení svobody projevu zaručené článkem 10 Úmluvy tím, že belgické soudy uložily redaktorovi novin povinnost anonymizovat v elektronickém archivu jeho deníku dvacet let starý článek o smrtelné dopravní nehodě, který zmiňoval plné jméno pachatele, jenž si v mezidobí za tento čin odpykal trest a nebyl ani veřejně známou osobou. Velký senát přitom specifikoval sedm kritérií pro posouzení střetu „**práva být zapomenut**“ v **online prostoru** na straně jedné a svobody projevu i veřejného zájmu na integritě digitálních novinářských archivů na straně druhé.

Věc **Calvi a C. G. proti Itálii** (č. 46412/21, rozsudek ze dne 6. července 2023) se týkala seniora, kterému byl z důvodu marnotratnosti ustanoven opatrovník a později byl umístěn do pečovatelského domu, kde žil v úplné sociální izolaci. Všechny návštěvy i telefonáty podléhaly povolení opatrovníka či soudce, kteří většinu těchto kontaktů zakázali. Soud shledal porušení práva na respektování soukromého života podle článku 8 Úmluvy. Poukázal na to, že třebaže italské orgány důkladně posoudily situaci stěžovatele před jeho **umístěním do pečovatelského domu**, během jeho pobytu v tomto zařízení nepřijaly žádná opatření, která by mu umožnila udržovat sociální vazby či vrátit se do domácího prostředí. Vnitrostátní řízení navíc nebylo provázeno dostatečnými zárukami proti zneužití, jež by zajistily zohlednění přání stěžovatele, když během celého řízení byl stěžovatel osobně vyslechnut pouze jednou. Závěrem Soud zdůraznil, že státy mají závazek usilovat o to, aby byla osobám s postižením a seniorům odkázaným na pomoc umožněna účast na životě komunity a aby se zabránilo jejich izolaci či segregaci.

Ve věci **Glukhin proti Rusku** (č. 11519/20, rozsudek ze dne 4. července 2023) se Soud zabýval zejména otázkou používání **technologie rozpoznávání obličeje** státními orgány. Policie při monitoringu internetu narazila na sociální síti na fotografie a video zachycující stěžovatele při pokojné demonstraci. S využitím technologie rozpoznávání obličeje ho identifikovala a později ho díky stejné technologii zabudované v bezpečnostních kamerách moskevského metra lokalizovala a zatkla. Následně byla stěžovateli v přestupkovém řízení uložena pokuta za neohlášenou demonstraci, přičemž jako důkazy proti němu byly použity záběry ze sociálních sítí a videozáznam z bezpečnostních kamer. Soud předně konstatoval, že pokud stát přistoupí k využívání technologie rozpoznávání obličeje, musí právní řád zakotvit dostatečně podrobná pravidla ohledně podmínek uplatnění takového postupu a

jeho rozsahu, jakož i náležité záruky proti zneužití a svévoli. Ruské právo však bylo dle Soudu v tomto směru formulováno příliš široce a neurčitě. Byť lze mít zato, že napadený zásah sledoval legitimní cíl prevence zločinnosti, byl zároveň zvláště invazivní, a to především vzhledem k tomu, že se jednalo o pokojný protest, který nepředstavoval ohrožení veřejnosti ani dopravní bezpečnosti a který vedl pouze k přestupkovému řízení. Ve světle uvedeného Soud uzavřel, že zásah nebyl nezbytný v demokratické společnosti, a došlo tudíž k porušení článku 8 Úmluvy.

Stížnost ve věci [Ainis a ostatní proti Itálii](#) (č. 2264/12, rozsudek ze dne 14. září 2023) podali příbuzní muže, kterého policie zadržela během protidrogové operace v Miláně a který o několik hodin později zemřel na předávkování kokainem, požitým během pobytu na policejní stanici. Soud shledal porušení práva na život podle článku 2 Úmluvy. Uvedl, že policisté měli povinnost podniknout **preventivní opatření na minimalizaci rizika předávkování**, a to zejména vzhledem k tomu, že daný muž byl při zadržení ve špatném zdravotním stavu, policie u něj našla kokain a věděla, že se jedná o drogově závislou osobu. Soud dále v této souvislosti poukázal na to, že muži nebyla po zatčení poskytnuta zdravotní péče, nebyla u něj provedena osobní prohlídka a není jasné, zda nad ním policisté vykonávali řádný dohled.

Poměrem čtyři hlasy proti třem dospěl Soud ve věci [Gauvin-Fournis a Silliau proti Francii](#) (č. 21424/16 a další, rozsudek ze dne 7. září 2023) k závěru o neporušení článku 8 Úmluvy. Případ se týkal **práva osob narozených pomocí asistované reprodukce na informace o identitě dárců gamet**. Francouzské právo sice od roku 2022 přístup k těmto informacím umožnilo, avšak pouze pod podmínkou souhlasu dotyčného dárce. Soud uvedl, že v dané oblasti zatím nelze mluvit o existenci evropského konsenzu. Navíc francouzský systém už v době podání stížností k Soudu připouštěl, aby lékaři v nezbytných případech poskytli osobám narozeným skrze asistovanou reprodukci neidentifikující medicínské informace o příslušných dárcích, a to zejména za účelem prevence genetických nemocí.

Významným je i případ [Lenis proti Řecku](#) (č. 47833/20, rozhodnutí ze dne 27. června 2023), kde stížnost podal metropolita řecké ortodoxní církve. Ten během parlamentních debat o zavedení registrovaného partnerství pro stejnopohlavní páry zveřejnil na svém internetovém blogu článek, kde mj. uvedl, že homosexualita je úchylka a hřích, homosexuálové „jsou zvráceností přírody“, trpí „duševní poruchou“, „nejsou lidmi“ a je třeba na ně „plivat“ a „vyhubit je“. Citoval zde také verš 35 ze Žalmu 104, který zní: „Kéž by už hříšníci ze světa zmizeli, kéž by tu darebáci více nebyli!“ Následně byl odsouzen za **nenávistný projev** k podmíněnému odnětí svobody v délce pěti měsíců. Soud odmítl námitky stěžovatele na poli svobody projevu podle článku 10 Úmluvy kvůli neslučitelnosti *ratione materiae* s ustanoveními Úmluvy. Uvedl, že kritika určitého životního stylu z morálních či náboženských důvodů není jako taková vyňata z ochrany článku 10. Předmětné výroky však upíraly LGBT osobám jejich lidskou povahu a vyzývaly k násilí; navíc se jich dopustil vlivný představitel církve a prostřednictvím internetu se dostaly k širokému publiku. Jedná se tedy o nejzávažnější podobu *hate speech*, která vůbec nespadá pod ochranu Úmluvy.

Více v příštím Zpravodaji nebo v databázi judikatury Soudu v českém jazyce dostupné na adrese eslp.justice.cz.

Jana Martinková,
Kancelář vládního zmocněnce